Inv. A. 39.094

15874

Inv. 15874.

ISTORICUL MONASTIRILOR INCHINATE

ŞI

SECULARIZAREA AVERELOR LOR

(Contribuţie la studiul Istoriei Bisericei ortodoxe Române)

DE

ICONOMUL STRAVOFOR COMAN VASILESCU

348.733(498)
281.95(091)

21353.

„Mulţi scriitori s'au nevoit de au scris rîndul şi povestea ţărilor, şi au lăsat izvod pe urmă, şi bune şi rele, să rămâe feciorilor şi nepoţilor: să le hie cele bune de învăţătură, iar cele rele, ca să se poată feri de ele".

(Vornic. Urechiă, Precuvânt).

BUCUREŞTI
1932

BUCUREȘTI
II 480487
1956
1961

Iconomul Stravofor Coman Vasilescu

RC 48/06
B.C.U.Bucuresti
C21353

INTRODUCERE

Cu cât cineva se ocupă și cercetează mai cu deamănuntul chestiunea monastirilor noastre, așa zise închinate, cu atâta se va încredința și mai mult că, gândul sau intențiunea egumenilor greci, cari au administrat, într'o vreme, asemenea monastiri, a fost nu numai să pue mâna pe veniturile averilor lor și să și le însușască în propriul lor folos, ori a Locurilor sfinte, ci să devie chiar stăpâni absoluți peste acele proprietăți.

Se știe, în adevăr, că mai toate aceste monastiri și schituri au fost zidite din timpurile cele mai îndepărtate de către Domni și boeri, monastiri, pe care apoi, le-au înzestrat cu moșii și alte averi; iar din veniturile lor, acei prea fericiți ctitori, au prevăzut, în actele lor de fundație, să se facă niște anumite instituțiuni sau așezăminte de binefacere și de utilitate publică, bunăoară: școli pentru copiii săraci, spitale pentru bolnavi, ospicii pentru bătrâni, infirmi și neputincioși, ospătării pentru primirea călătorilor străini și a vizitatorilor ș. a.

De asemenea, tot acei prea fericiți ctitori și donatori, au dispus, să se ajute fete sărace la măritișul lor, și chiar familiile scăpătate, mai ales descendenți de ai ctitorilor precum și țara sau statul, la vreme de nevoe.

Insă unii dintre ctitorii monastirești, orbiți de strălucirea de care se bucura clerul grecesc, mai cu seamă după veacul al XVI, au *dedicat* sau *închinat* ctitoriile lor, Locurilor sfinte din orient, *sub cuvânt de cenzură a moravurilor, de îndreptarea rânduelei ritului și de asigurarea celor așezate de ctitori, în prestigiul acelor Locuri sfinte*, dar s'a întâmplat contrarul; căci, tocmai ca fluturii, care fac roată în jurul unei lumini strălucitoare, și la urmă, atrași fiind de splendoarea ei, se aruncă în văpaia de foc și acolo își găsesc sfârșitul; apoi tot astfel s'a întâmplat și cu acei ctitori și donatori, căci ei, dând în mâinile clerului grec bunurile cu care înzestrase monastirile, s'au ars ca fluturii cei naivi [1].

In adevăr, deși se prevede în actele constitutive ale ctitorilor dispoziții privitoare la modul cum trebue să se administreze acele averi și se dispune, în acelaș timp, ca numai *prisosul* venitului anual, să se trimită Locurilor sfinte, ca ajutor, și aceasta în urma cheltuelilor făcute cu întreținerea monastirilor pămân-

1. Loc. cit. ziarul „Românul" din 1876.

tene și a ținerei lor în bună stare; totuși, călugării greci, profitând de starea de veșnică turburare, în care se zbătea țara, au început, dela o vreme, să nu mai respecte acele dispoziții testamentare ale ctitorilor. Ba unii au mers până acolo, în cât au îndosit și actele de donație, și tot odată s'au substras, încetul, cu încetul, până și dela controlul și privegherea statului, în ce privește administrarea averilor bisericești.

Într'aceasta se cuprinde, pe scurt, *istoricul monastirilor închinate*, ce ne-am propus să tratăm în rândurile ce urmează.

Inainte însă de a intra în fondul cercetărei acestei chestiuni, credem că este nimerit, și necesar chiar, de a se ști mai întâi: *De unde au venit acești călugări greci, precum și alți conaționali de ai lor și cu ce anume împrejurare s'au pripășit ei în țara noastră? iar al doilea, ce atitudine au avut ei față de noi, Românii, cari i-am primit și i-am adăpostit într'o vreme de pribegie?*

Insă un lucru trebue să amintim aici, că nu este vorba despre grecii din vechea Eladă sau marea Gecie de astăzi, cari totdeauna s'au distins prin eroismul și patriotismul lor, ci despre grecii Țarigradeni sau Rumelioți, cari din contră, s'au distins prin lașitate, invidie și fraudă, nu numai în cele politicești, ci și în cele bisericești, între cari se conumeră și călugării de toate treptele.

Acești din urmă greci, după știrile și izvoarele ce le-am putut avea la îndemână, ar fi venit și s'ar fi stabilit în Principatele Dunărene, deci, dar în Moldova și Muntenia, după căderea imperiului Bizantin și a cucerirei Constantinopolului de către Turci, la 1453.

Cu acea împrejurare, zicem, acești greci, începură a emigra, de frica iataganului turcesc, încotro au putut vedea cu ochii.

Așa, o parte din ei, au pătruns în Apusul Europei, stabilindu-se în Sudul Italiei, unde găsiră mulți conaționali de ai lor; o parte a venit și s'a stabilit în țara noastră, fiind de aceeași credință cu noi; iar o parte a rămas în vechea lor capitală (Constantinopolul), stabilindu-se în cartierul așa numit *Fanar* sau *Fenal*, situat pe malul Mărei, unde altădată, își avea reședința ambasadorii Europei. Iar dela o vreme îl părăsiră și ei, și se stabiliră într'un alt cartier numit *Pera*. După ce astfel *Fanarul* a fost întesat de greci, a venit și s'a stabilit aici marele Patriarh al Ierusalimului precum și cel al Constantinopolului cu sinodul respectiv, așa în cât, acest cartier, căpătă o mai mare splendoare, ca mai înainte. [1].

Grecii fiind o națiune întreprinzătoare și foarte aplicată la comerț și industrie, găsiră. — în noua lor patrie, — vorbind de țările Române, un câmp întins de activitate, pe această cale; așa că ei, încetul cu încetul, se îmbogățiră foarte curând, ceeace-i face de a se încuscri cu fete de ale boerilor pământeni; și prin

1. Loc cit. Grecii în țara Românească, de C. V. Obedeanu, București, 1900, p. 162—163.

aceasta ei căpătară drepturi civile și politice, iar unii dintre ei, deveniră preceptori, (dăscăli) pe la casele boerești, pentru educația și instrucția copiilor lor.

«Relațiile Românilor cu grecii sunt mai vechi de cum arată unii istorici, zice profesorul V. A. Urechiă.

«Ele nu încep cu Mavrocordat, deci dar din epoca așa zisă Fanariotică, ci chiar cu căderea Constantinopolului sub Turci, la 1453.

«Ca și în Apusul Europei, au emigrat familiii grecești și în Principatele Dunărene».

Iar cum că grecii se îndeletniceau cu comerțul, vom cita, ca mărturie, un document din timpul Voevodului Basarab Radu pronumit cel Frumos, Domnul Valahiei, din 1469, unde se spune că, acel Domn, comunică Municipalității Sibiu din Ardeal, hotărîrea dintr'un proces, ce a avut loc, între un italian, un sas și patru greci, pentru niște piper [1].

Dar și pe calea religioasă, această emigrație a grecilor nu rămase mai pe jos; căci mulți călugări greci, veniră și se adăpostiră în monastirile din Moldova și Valahia, mai ales că, aproape de un veac Biserica Română era deja sub autoritatea Patriarhiei din Constantinopol; dovadă e că, Patriarhul de aici, a trimis pe Mitropolitul grecesc din insula Mitiline ca să organizeze biserica Moldovenească [2].

Urmează de aici că aceleași relații politice și religioase, exista între moldoveni și greci, ca și acele dintre greci și valahi.

«Datinele și obiceiurile religioase ale Românilor sunt aceleași ca și ale Grecilor, zice profesorul C. Erbiceanu; numai tradițiile populare ca: jocuri, serbări naționale Române, obiceiurile casnice și intelectuale, legendele și altele de felul acestora, mai poartă tipul românesc și amintesc origina noastră Română.

«De aici se explică și stilul grecesc bizantin în construcția bisericilor și a monastirilor noastre Române [3].

Se notează că, pe dată ce imperiul Bizantin a căzut în mâinile Turcilor, deci dar sub stăpânirea lor, proprietățile bisaricilor și monastirilor grecești, situate pe teritoriul acelei împărății otomane, au fost confiscăte de către Turci, și prin aceasta, acele sfinte locașuri, devenise lipsite de orice venituri, așa în cât, cu trecerea vremei, au ajuns într'o complectă sărăcie.

«Biserica grecească ortodoxă, în acea vreme, s'a supus unei noue încercări. zice arhiereul Filaret Scriban; dar nu s'a nimicit odată cu împărăția Bizantină dela Răsărit; ci curățindu-se în cuptorul ispitelor, a păstrat, în provinciile mohamedane, duhul bunei cinstiri, dragostea către vechea credință cea apostolică, și, după putință, a sa bine încuviințată slujire de Dumnezeu.

---

1. Loc cit. grecii în țările Românească de C. V. Obedeanu, 1900, p. 163.
2. A se vedea Istoria Românilor din Dacia Traiană, de A. D. Xenopol, vol. III, p. 450.
3. Loc cit. Grecii în Țările Române, de C. V. Obedeanu București, 1900, p. 630.

«Creştinii de Răsărit s'au lipsit, ce e drept, de cele mai bune biserici dinpreună cu averile lor, şi foarte mult s'au împuţinat numărul episcopilor, însă dreapta credinţă s'a ţinut mai în toate acele ţări, ca şi mai înainte» [1].

O altă serie de greci au venit şi s'au stabilit în Valahia, ceva mai târziu, adică la 1495, deci dar în timpul lui Radu Vodă, pronumit cel Mare; aceasta cu ocazia ducerii lui la Constantinopol, spre a negocia pacea între sultanul Baiazet, împăratul Turcilor şi Sigismund, regele Ungariei.

Cu acea împrejurare, Radu Vodă, găsind pe Patriarhul Nifon exilat la Adrianopol şi având trebuinţă de el, atât pentru organizaţia Bisericei, cât şi pentru disciplina clerului din ţara Sa, interveni, pe lângă Sultan, ca să-l elibereze din exil, ceeace se şi făcu. Apoi întorcându-se în patria sa, luă cu sine şi pe Patriarh pe care-l puse locţiitor de Mitropolit la scaunul care, dela Argeş, fusese strămutat la Târgovişte.

Fără îndoială că, odată cu ocazia aducerii Patriarhului Nifon în Valahiă, vor fi venit împreună cu el şi alţi greci, clerici şi civili, rudenii de ale lui, pe care, prin stăruinţa sa, către Domn, îi puse în slujbele statului.

Dar aceştia, din pricina purtărei lor nechibzuite şi a lăcomiei nesăţioase, ajunseră în stare de nesuferit, lucru pentru care, cu trecerea vremei, s'au luat, de către guvernământ, cuvenitele măsuri contra lor, nu numai de a nu li se mai încredinţa, pe viitor, slujbe de ale statului, ci şi de a fi alungaţi peste graniţă.

Drept mărturie, vom cita tratatul încheiat la 1595, în oraşul Belgrad (Transilvania), între Mihai Vodă Viteazul şi Sigismund Batori, Principele Ardealului, prin care se stipulează ca «nici un grec să nu fie primit în slujbe de ale statului» [2].

Mai departe, în urma învingerei lui Petru cel Mare, împăratul Rusiei de către Turci, la satul Stălineşti, lângă Prut, din judeţul Fălciu, — (şi din care pricină Principele D. Cantemir, Domnul Moldovei, aliatul său, a trebuit să emigreze în Rusia, cu un mare număr de moldoveni) — ei (Turcii) nu s'au mai încrezut în Domnii Moldoveni şi Munteni; aşa încât, încă dela 1716, au început a trimite în ambele Principate, guvernatori greci Fanarioţi din Constantinopol, unde locuiau ei.

De atunci Domnia ţărilor române s'a pus în licitaţie; aşa în cât, acela căpăta Domnia, care da mai mulţi bani Turcilor, bani, pe care neavându-i deplin, concurenţii la Domnie, îi împrumutau dela bancheri, cu procente foarte mari. Apoi, aceşti Domni, veneau în ţară, întovărăşiţi de o ceată numeroasă de Greci, pe care-i puneau în diferite dregătorii, spre a stoarce cât mai mult ţara, în favoarea binefăcătorilor lor. Şi tot aşa s'a urmat, până la începutul revoluţiei dela 1821.

---

1. Loc. cit. Istoria bisericească pe scurt, de Arhiereu Filaret Scriban, Iaşi, 1858.

2. Loc cit. Biblioteca pentru toţi No. 566, p. 69—70.

I

ISTORICUL MONASTIRILOR INCHINATE DIN EPOCA GRECISMULUI, DELA 1633 ŞI PANĂ LA 1821[1]

In timpurile cele vechi, au fost bărbaţi şi femei, cari din scopuri mai înalte religioase şi spre a se apropia tot mai mult de Dumnezeu, părăseau lumea şi toate ale ei, şi se retrăgeau în pustietăţi, în păduri seculare, în peşteri, unde apoi, feriţi de ispite din partea altora, duceau mai uşor, o viaţă sfântă şi contemplativă, petrecând în rugăciuni, în învăţături folositoare şi post.

Obiceiul acesta de a se izola de lume şi a petrece singurateci, în scop mai înalt religios, a fost la Indieni, la Perşi, la Chineji şi la Egipteni, dela care apoi, a trecut la Ebrei, iar dela ei la creştini.

Deci acolo, unde se iveau nişte asemenea oameni în pustie, adăpaţi cu cunoştinţa de Dumnezeu şi înfrumuseţaţi cu virtuţi adevărat creştineşti, într'acolo năzuia şi poporul, spre a afla mântuire, reculegere, odihnă sufletească.

Astfel petrecând acolo, cu timpul, îşi făcuse nişte anumite locuinţe (chilii) mai sistematice pentru adăpost şi biserici mai spaţioase pentru servirea celor sfinte; apoi statornicirăşi regule pentru vieţuirea monahală, îndeletnicindu-se, precum s'a zis mai sus, în rugăciune, în ştiinţe şi acte de binefacere, în sfârşit, cu lucrul pământului şi alte ocupaţiuni manuale; aşa în cât, cu timpul, în locurile nefrequentate de oameni, se iviră monastiri şi comunităţi; în locurile nisipoase şi mlăştinoase, de mai înainte, creşteau felurite seminţe; în pustietăţile depărtate de oameni, răsunau cântări şi rugăciuni înălţate către Dumnezeu.

Viaţa aceasta a monastirilor, în pustie, ocupaţiunile lor felurite, au atras atenţiunea unora într'atât, în cât mulţi părinţi de familie, trimeteau într'acolo tinerimea, care voiau să fie bine crescuţi.

Astfel monastirile înzestrate cu regule de vieţuire, cu bărbaţi luminaţi, produseră atâtea fructe, atâţea bărbaţi învăţaţi,

---

1. Pentru înlesnirea tratării acestui subiect l'am împărţit în trei părţi, anume:
I. Istoricul monastirilor închinate, în epoca grecismului, adică dela 1633 şi până la 1821.
II. Istoricul monastirilor închinate din epoca reîntronărei Domnilor pământeni, în legătură cu evenimentele politice dela 1821, până la 1859 inclusiv.
III. Istoricul monastirilor închinate din epoca Domniei lui Vodă Cuza, în legătură cu evenimentele politice dela 1859, şi până la 1865.

atâţia sfinţi, în cât cei avuţi şi plini de evlavie — de respect şi frica lui Dumnezeu, avuţiile, proprietăţile de pământuri, precum şi alte edificii sau acareturi, le dăruiau monastirilor, pentru ca prin aceasta, mai lesne, să se poată ajunge scopurile cele sfinte, veşnice şi temporale [1].

De aici a urmat, ca Domnii sau Voevozii, ce i-am avut după vremi, au zidit şi ei biserici şi monastiri, în asemenea localităţi, cu mult mai trainice, pe care apoi le-au înzestrat cu moşii, fie din proprietatea statului, fie chiar din averea lor proprie.

Înălţarea acestor losaşuri sfinte, s'a făcut, cum se vede, nu atât din spirit de bigotism, ci mai mult, ca o prevedere, pentru vremurile grele de băjenie.

«*Se ridicau monastiri, pentru timp de năvăliri*», zice poetul. După exemplul Domnilor sau Voevozilor, au urmat apoi boerii precum şi alte persoane avute.

Aceste sfinte locaşuri serveau, în adevăr, spre a apăra, de viforul cotropitor al năvălitorilor, odoarele bisericeşti şi chiar viaţa fiilor patriei, fiind, pe acele vremuri, un prilej mai sigur de apărare, de cât munţii şi pădurile, lucru pentru care, s'au construit, de jur împrejurul lor (monastirilor) ziduri înalte şi groase de piatră.

«*Monastirile zidite de pe atunci mărturisesc, tot învingeri împlinite de poporul românesc*». (G. Sion).

In privinţa aceasta, iată ce scrie Episcopul Melhisedek:

«Domnii şi boerii precum şi alte persoane avute, buni români şi buni creştini, zideau biserici şi monastiri şi le înzestrau cu dăruri bogate, jertfeau averi mari, nu din vreă obligaţie politică, sau de altă natură, ci numai din imboldul unui curat şi dezinteresant sentiment creştin, adică nevoia sufletească de a-şi lega numele de o faptă de pietate creştină şi de a fi plăcuţi înaintea lui Dumnezeu».

Iar ca încheiere, tot acest iscusit cărturar şi vrednic slujitor al Domnului, face următoarele reflexii morale:

«Deci acest spirit de jertfă creştină, din trecut şi din făptuirile lui, avem de disprins învăţăminte preţioase pentru prezent precum tot în ele trebue să vedem o îndrumare pentru viitor» [2].

Dar nu numai Domnii şi boerii au contribuit, cu obolul lor, la înzestrarea bisericilor şi a monastirilor, ci şi ostaşii Români, cu leafa sau simbria lor, ce primeau dela stăpânire.

Drept mărturie, ne permitem a cita hrisovul lui Leon Vodă cu data de 15 Iunie 1638, hrisov dat monastirei Bistriţa, prin care, sus citatul Domn, întăreşte dania satului «Costeşti», sat pe care Mihai Viteazul îl cumpărase dela moşneni, drept 42.000 aspri, bani oferiţi de bună voe de ostaşii lui, din simbria lor [3].

---

1. A se vedea manualul liturgic de profesorul Ştefaneli, Cernăuţi, p. 77.
2. A se vedea cronica Huşilor, p. 436.
3. A se vedea Puterea armată la Români, de N. Bălcescu, Biblioteca pentru toţi, NNo. 393—393 bis p. 41—42.

Fundatorii şi înzestrătorii monastireşti, prevăzut-au, sau nu, în actele lor testamentare, nişte anumite condiţii, spre a servi de călăuză, urmaşilor lor, în cârmuirea acelor sfinte locaşuri şi a averilor pendinte de ele?

Negreşit că au prevăzut asemenea condiţii sau îndatoriri, condiţii care sunt stipulate de *legatari* şi *donatori*, în actele lor testamentare şi care, în totalul lor, sunt aceleaşi, atât pentru monastirile neînchinate, cât şi închinate.

Iată în ce constau acele condiţiuni:

1. A întreţinea în bună stare bisericile şi acaretele, pendinte de ele, ca să nu se ruineze.
2. A îndeplini, cu sfinţenie, serviciile divine, conform pravelelor, având personalul complect de serviciu.
3. A se creea şcoale, spitale precum şi alte aşezăminte de binefacere şi de utilitate publică.
4. A se înzestra fete sărace, la măritişul lor.
5. A primi şi adăposti pe călători şi vizitatori şi a le da cuvenita ospitalitate, după putinţă.
6. A se îngriji de victimele căzute în războiu.
7. A se veni în ajutorul statului, ori de câte ori trebuinţa va cere.

Unii dintre ctitorii sau fundatorii monastireşti, atraşi fiind de splendoarea, în care se afla clerul grecesc, mai ales prin veacul al XVI, au *închinat* sau *dedicat*, ori au *supus*, ctitoriile lor, sub protecţia unor biserici mai mari streine, greceşti, dela Locurile sfinte din orient, — (un fel de suzeranitate religioasă, analoagă celei politice, cum bunăoară au fost închinate ţările Române,— Moldova şi Muntenia, împărăţiei otomane de altă dată), — în speranţă că, intenţiunile lor, vor fi îndeplinite mai cu conştiinţiozitate de călugării greci.

Iar motivul, care a determinat pe acei iluştri fundatori de şi-au închinat ctitoriile lor, Locurile sfinte, a fost:

1. *Ruina materială a bisericelor şi a atenanselor monastireşti.*
2. *Desfiinţarea comunităţilor religioase române.*

«S'a făcut obiceiu, zice cronicarul Cantemir Vodă, când un Domn sau boeriu, voia să zidească o monastire, îşi împărţea toate averile, în mod egal, între monastiri şi copii, dând monastirei atâta, cât la fieşte cărui copil în parte.

«Dacă se temea însă, ca, după moartea lui, monastirea să nu fie distrusă, o închina uneia din lavrele mai mari, care se află la Locurile sfinte.

«După ce a făcut aceasta, arhimaudriţii acelor lavre, sunt obligaţi să vegheze asupra monastirei şi să aibă grijă, totdeauna, să se găsească acolo călugări cu viaţă neprihănită şi cu moravuri cinstite [1].

Iar ca răsplată a exerciţiului sarcinei de privighitori, executori

1. Loc cit. Cronica Moldovei III, C. 3.

şi curatori, acei ctitori, zicem, au făcut şi ceva dar bisericilor şi monastirilor greceşti, dela Locurile sfinte, anume: *de a se cumpara undelemn, tămâe, lumânări şi chiar bani*, sub denumirea de *daruri* sau mile [1].

De aici devine denumirea de *monastiri închinate*, spre deosebire de celelalte *monastiri neînchinate* indigene, care nu erau supuse la aseminea îndatoriri.

De aici apoi s'a dat naştere la două categorii de monastiri: a) *monastiri cu legătură*, îndatorate cu îndeplinirea condiţiunelor prevăzute în pravilele ţărei, respectiv Reg. organic; b) *monastiri fără legătură*, care, firește, sunt aparate de orice îndatorire sau răspundere, afară, bine înţeles, de condiţiunele prevăzute la art. 363 din acelaşi Reg. organic.

Să nu se uite însă un lucru că, între condiţiunele impuse *monastirilor cu legătură*, adică închinate, şi care (condiţiuni) sunt prevăzute în sus zisul Reg. organic, este şi aceea, adică că «monastirile sunt datoare la răspunderea tuturor sumelor, câte nu s'au răspuns, dupre dispunerele testamentare, prin nici un fel de pretext sau contestare din partea lor». Dar tocmai aceste condiţiuni nu le-au îndeplinit egumerii greci dela monastirile închinate; — Şi din această pricină a urmat, vreme îndelungată, un încordat conflict, între guvernul Român şi călugării greci, conflict, care s'a terminat, pentru totd'auna, odată cu secularizarea averilor monastireşti închinate. Negreşit că vor fi existând şi unele acte sau documente de danie de ale ctitorilor întemeetori de monastiri, care şi-au închinat ctitoriile lor, fără să se mencioneze în ele vre un fel de condiţiune, dar aceasta nu s'a putut întâmpla, decât în epoca Domniei Fanarioţilor, când, adică acei Domni, dacă nu încuraja, dar cel puţin erau nepăsători, faţă de lăcomia nesăţioasă şi abuzurile de jaf, ce comiteau egumenii greci în cârmuirea averelor monastireşti închinate.

Dar şi'ntr'un caz sau altul, adică şi în cazul, când actele testamentare de danie ale prea fericiţilor ctitori, vor fi având, sau nu vor fi având asemenea condiţiuni sau îndatoriri impuse călugărilor greci. gândul fundatorilor, zicem, n'a fost ca, prin închinarea ctitoriilor lor, Locurile sfinte, acele sfinte locaşuri, să se pustiiască, să se ruineze şi, în cele din urmă, să se desfiinţeze, ci ca să dureze veşnic, iar numele lor, necontenit să se pomenească în biserică.

S'a văzut mai sus că, cea dintâi condiţie prevăzută în actele testamentare ale ctitorilor şi care trebuia să fie adusă la îndeplinire de către egumenii greci, ca şi toate celelalte condiţiuni, ce sunt legate de aseminea aşezeminte, era aceea *de a se păstra în bună stare fiinţa monastirească*.

Insă ce făceau egumenii greci, în ce priveşte păstrarea şi îngrijirea acestor sf. locaşuri?

1. A se vedea Registru hronologic de actele româneşti de danie, cu privire la monastirile închinate ce se află la Muntele Atonului. publicate în ziarul „Bucium" din 29 Iunie, 1863.

Aceştia, având înputernicirea, ca delegaţi din partea căpiteniilor lor de la Locurile sfinte, înprăştiară, încetul, cu încetul. pe călugării Români dela monastirile închinate şi nu-i mai înlocuiră cu alţii; aşa încât ele încetară de a mai fi comunităţi religioase Române. Si numai de formă, doar, lacomii greci, lăsau în ele câţiva inşi de ai naţiei lor, ori, poate dintre Români cei mai devotaţi ai intereselor lor, cari să servească pe egumenii greci în administrarea averelor monastireşti închinate.

De aici reese faptul că, monastirile închinate, în loc se înfăţişeze o bogată populaţie de călugări străini, nu sunt decât foarte sâraci ;n oameni, faţă de monastirile neînchinate.

In adevăr, după un calcul, făcut înainte de secularizare, pe când monastirile neînchinate erau în număr de 53, iar schituri 189, cu o populaţie de 3836 de călugări şi 4043 de călugăriţe; cele închinate erau în număr de 72 monastiri şi 24 schituri, cu o populaţie de 509 călugări şi 46 călugăriţe [1].

Deci monastirile închinate au fost desfiinţate ca monastiri; ele nu mai erau comunităţi religioase de închinare către Dumnezeu, ci numai nişte dependenţe administrative ale monastirilor de Răsărit, însărcinate cu strângerea veniturilor, pe care apoi le trimiteau patroanelor lor dela Locurile sfinte din orient.

Cum priveau călugării greci monastirile indigene închinate din Principate, sub raportul administrativ şi juridic, faţă de patroanele lor de la Locurile sfinte?

Călugării greci considerau monastirile indigene închinate din Principate ca sucursale patroanelor lor dela Locurile sfinte, cum bună oară ar fi bisericele filiale, faţă de cele parohiale, din Regatul nostru Român.

Dacă, în adevăr, lucru ar fi aşa, ar fi urmat ca, toate aceste biserici, considerate ca sucursale, să fie întreţinute cu tot strictul necesar de către patroanele lor dela Locurile sfinte.

Insă a se pretinde acest lucru, Locurilor sfinte, adică ca ele să întreţină comunităţile religioase Române din ţară, aceasta ar însemna de a pretinde de la ele ceva protivnic regulelor Bisericei şi temeliei organizărei monahale dela Răsărit, deoarece, Locurile sfinte, nu aveau scaunul lor în Principate.

In privinţa aceasta iată cum glăsueste canonul 81 al sinodului ecumenic dela Calcedon: «clericii (ospiciilor) de saraci şi a monastirilor şi bisericelor sfinţilor martiri, să rămâe sub ascultarea Episcopilor din fiecare oraş» [2].

De mirat e faptul, cum însuşi călugării greci susţineau că regulele Bisericei şi temelia organizărei tagmei monahale de Răsărit, se împotrivesc la închinarea unor monastiri către altele,—la supunerea unor comunităţi religioase, către alte comunităţi de călugări, de oare ce ele nu puteau fi supuse de cât Episcopilor locali. Şi doar întru aceasta stă greşala călugărilor greci că ei

1. Loc· cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 350.
2. A se vedea Pidalionul ediţia de Neamţ.

recunosc, în adevăr, acest lucru, dar nu-l fac. De aici nevoia, în care se găseau monastirile patroane, de la Locurile sfinte, de a desființa comunitățile închinate din Principatele României; lucru pentru care, călugării greci, lăsară aseminea sfinte locașuri, în părăsire, până ce cădeau cu desăvârșire în ruină.

Dar scopul principal al închinării monastirilor pământene, către Locurile sfinte, era tocmai păstrarea ființei acelor sfinte locașuri de către comunitățile grecești.

Deci în fața acestei alternative, călugării greci, erau nevoiți, sau să calce Canoanele bisericești, sau să desființeze monastirile pământene, luând pentru ei, moșiile lor, și prefăcând foastele comunități de călugări Români, în niște simple centre de administrare grecească ale acelor averi bisericești.

In consecință comunitățile grecești dela Locurile sfinte, pentru a putea pune mâna pe averele monastirești indigene, au fost nevoite să distrugă ființa lor de monastiri și să le prefacă în dependențe administrative, pentru cârmuirea acelor averi. «Aici ni se pare că stă argumentul de căpitenie pentru îndeplinirea condițiilor de închinare, zice distinsul istoric A. D. Xenopol»; căci pe când pentru neîndeplinirea celorlalte condiții, bună oară, păstrarea epitropiilor pământene, înființarea de școale precum și alte instituțiuni sau așezeminte de binefacere, atrăgea după sine anularea închinării; apoi prin distrugerea monastirilor pământene, se distrugea, prin ea însăși, și închinarea «căci chiar termenul de *închinare*, arată că, *monastirile* și nu moșiile lor, fusese supuse Locurilor sfinte [1].

Dacă ar fi fost să li se dee moșiile, s'ar fi întrebuințat termenii obișnuiți de *danie, dăruire*; însă nu se putea distruge ființa monastirilor, care veneau cu acele moșii ale lor, să se supună Locurilor sfinte și să se păstreze, de aceste din urmă, numai moșiile [2].

Mai departe, călugării greci tăgăduiau ori ce drept de control și supraveghere a țărei asupra averelor monastirești închinate.

Așa ei nu voiau de a se supune: a) la darea socotelelor; b) la numirea și destituirea egumenilor; c) la darea moșiilor în arendă sub privigherea organelor statului; d) la controlul pentru susținerea așezemintelor de binefacere și de utilitate publică; ci consimțeau numai de a vărsa în casa statului o contribuție benevolă. Intr'un cuvânt, comunitățile grecești, se pretindeau stăpâne asupra moșiilor monastirești închinate și voiau să fie cu totul neatârnate de organismul statului Român: deci *tindeau să constitue un stat eclesiastic grecesc, în sinul statului Român.*

Monastirile închinate trebuia, sau nu, să vie în ajutorul școalelor cu o parte din veniturile provenite dela averele (moșiile) pendinte de ele? Sigur că da. Iar cum că monastirile închinate

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 352—353.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 353.

erau datoare să vie în ajutorul şcoalelor, pentru întreţinerea lor cu o parte din veniturile provenite dela moşiile pendente de aceste monastiri, ne permitem a cita următoarele hrisoave :

1. Hrisovul lui Antioh Vodă Cantemir, din 1706, prin care supune: monastirele închinate la o dare de 720 galbeni, anual; iar pe cele neînchinate, la 600 galbeni, din care să se dee pentru şcoale suma de 120 galbeni, bani ce trebuiau să fie adunaţi de Mitropolit, prin ordinele date Episcopilor; dar şi monastirile închinate sunt îndatorate să numească şi de un delegat, pentru ca să adune banii şi să-i încredinţeze Mitropolitului [1].

2. Hrisovul lui Alexandru Vodă Ipsilante, din 1775, care dispune ca «toate monastirile, atât cele neînchinate, cât şi cele închinate, să contribue la întreţinerea Academiei din Bucureşti celei reorganizate de el, cu suma de 30 de pungi, lucru pentru care a şi scutit, pe acele monastiri, de orice dare către stat.

Aceasta pentru cuvântul că, întemeetorii acestor monastiri au hărăzit, cele mai multe din veniturile lor, unor fapte de binefacere şi de utilitate publică [2].

3. Hrisovul lui Ioniţă Vodă Sturza din 1828, în care se arată că monastirile închinate trebuesc să dea şcoalelor câte 25.000 mii de lei pe fiecare an din veniturile acelor monastiri.

Se notează că, şi Vodă Caragea, hotărâse, în 1817, ca monastirile închinate, să contribue cu o sumă oarecare pentru şcoale ; dar fiindcă egumenii dela acele monastiri nu se înţelegeau asupra repartiţiei acelei sume, Principele, o face el singur, prin o listă impusă din oficiu [3]).

Erau, sau nu, datori egumenii greci de a da socoteală despre veniturile încasate şi cheltuelele întrebuinţate în faţa autorităţilor statului Român?

La această întrebare răspundem afirmativ ; iar pentru a dovedi acast lucru, vom cita următoarele hrisoave:

1. Hrisovul lui Antioh Vodă Cantemir, din 1710, în care se arată că «precum într'această vreme, multă scădere şi lipsă s'au făcut sfintelor monastiri, de odoare şi de vestminte şi de bucate, fiind sub stăpânirea streină, şi încă şi călugării (greci) au fost jăcuitori, împreună cu acei stăpâni străini şi au făcut multe stricăciuni ;—de aceia hotărâm ca sf. sa Mitropolitul, cu credinciosul boerul nostrul (?) să iee seama tuturor egumenilor, prin izvoadele lor cele vechi (până a nu fi răscoalele) făcând izvod nou de cele ce se află acum [1].

2. Constantin Vodă Mavrocordat, prin reformele sale, luase dispoziţia ca «orice aşezemânt sau instituţie de binefacere, trebue să dee socoteală asupra veniturilor şi cheltuelelor pe tot anul, în

---

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 357.
2. A se vedea Uricarul IV p. 432.
3. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza, I, p. 357—358.
1. Loc cit. Istoricul Mitropoliei Moldovei, p. 10.

care scop el constitue o epitropie, alcătuită din zece persoane, care, împreună cu socotitorul, trebuia să cerceteze aceste socoteli [2].

3. Hrisovul lui Constantin Vodă Moruz, din 1799, în care se arată că «egumenii tuturor monastirilor, să fie opriți de a mai da în arendă toate moșiile monastirești, poruncindu-le să păstreze pentru propria cultivare o parte din ele; așa, unde vor fi 6, să păstreze 2; iar unde vor fi 3, să se păstreze 1.

De aseminea să pune în vedere și Mitropolitului a da socoteală de recoltele adunate și să se facă o listă a bucatelor aflătoare la monastire, pentruca la vreme de lipsă, să se poată ajuta cei nevoiași [3].

De când datează închinarea monastirilor pământene din Principate, la Locurile sfinte? Aceasta este anevoe de precizat; totuși se găsește prima urmă de aseminea dedicație.

In privința aceasta iată cum se exprimă marele nostru istoric profesorul N. Iorga. «După anume donații făcute de Neagoe Vodă monastirei dela *Meteore*, care-l pomenește ca pe un ctitor principal, alte donații veniră în a doua jumătate a veacului al XVI, *când de fapt se făcuse închinarea către monastirea Sf. Ștefan*, ca urmare a unei cereri de ajutor către Mihnea Vodă al țărei românești» [1].

In ce anume împrejurare se făcea sau urma a se face închinarea monastirilor pământene, la Locurile sfinte?

De la sine se înțelege că aseminea închinări de monastiri pământene către Locurile sfinte, se făcea, sau urma a se face, la vreme de grea cumpănă, adică când țara era amenințată de cotropirea dușmanilor; iar motivul era: *de a se păstra credința creștină ortodoxă și rânduelele bisericești așa precum au fost stabilite după pravila Răsăriteană.*

Un exemplu de acest fel de închinare monastirească îl găsim, cu ocazia închinărei bisericei cu hramul sf. Arhanghel Mihail, ctitoria Voevozilor Balc sau Balița și Dragu Maștер din Maramureș, biserică care a fost zidită la 1391 și închinată Patriarhiei din Constantinopol, cu înalta binecuvântare a Patriarhului Antonie [2].

Rolul Domnilor sau Voevozilor Români din Principate ca protectori și ajutători bisericelor din Statele vecine.

Se știe că Domnii sau Voevozii noștri, au avut, într'o vreme, nu numai rolul de protectori ai ortodoxiei, ci și acela de miluitori și ajutători față de statele vecine, bunăoară Bulgaria, Serbia, Ardealul, Macedonia, Muntele Atos și chiar fosta Polonie rusească; iar ca mărturie, vom aminti faptul că, numele acestor preafericiți ctitori, se găsesc săpate atât în pisaniile acelor sfinte locașuri, cât și în pomelnicele lor.

---

2. loc. cit. Monastirile zise închinate de I. Brezoianu, București 1861, p. 88.
3. Comp. condica Mitrop, Ungro-Vlahiei din 1793, No, 16, p. 143.

1. A se vedea Buletinul comisiunei monumentelor istorice, pe Ian.—Martie, 1929 p, 24-25.
2. Loc cit. Magazinul Istoric din Dacia III, 1845, p. 173.

Noi însă, în această parte a studiului nostru, vom pune în evidență numai monastirile dela Muntele Atonului. Acestea sunt:

1. *Monastirea Lavra*, a fost restaurată de Vladislav Voevod, între anii 1364 și 1372. Mai târziu, Neagoe Vodă Basarab, a restaurat biserica Catedrală și a dăruit sute de mii de taleri.—Același lucru a făcut și Vintilă Vodă.

2. *Monastirea Caracalu*, s'a restaurat de boerul Român Nicolae Caracal, apoi de Petru Vodă Șchiopul și de Doamna Ruxanda, soția lui Alexandru Vodă Lăpușneanu.

3. *Monastirea Filoteu*, are de ctitori pe Vlad Țepeș, pe Vlad Vodă călugărul și pe urmașii lor.

4. *Monastirea Protatu* are de ctitori pe vestita familie a Basarabilor, începând cu Basarab al II (1443) și ceilalți urmași.

5. *Monastirea Stavronichita* are de ctitori pe Neagoe Vodă Basarab, Șerban Cantacuzin, Gheorghe Duca și alți voevozi.

6. *Monastirea Pantocrator*, are de ctitori pe Neagoe Vodă Basarab și pe boerii Craiovești, apoi pe Stan Logofătul (Crețulescu) și alții.

7. *Monastirea Vatopedu*, are de ctitori pe Voevozii Ștefan cel Mare, Ieremia Movilă, Vasile Lupu și alții.

8. *Monastirea Esfigmenul*, are de ctitor pe marele Vornic Gavriil Costache, Logofătul Solomon, Ștefan Spătarul, Mitropolitul Venianim Costache și alții.

9. *Monastirea Hilindaru* are de ctitori pe Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Vintilă Vodă și alții.

10. *Monastirea Dochiaru*, a fost zidită de către un Român din Macedonia numit Nicolae dela Dochiaru, de prin veacul al VII, după cum se dovedește din actele Patriarhiei din Constantinopol. Această monastire a fost restaurată, posterior, de următoarele persoane: Alexandru Vodă Lăpușneanu și soția sa Ruxandra, de Mitropolitul Teofan și alții.

11. *Monastirea Xenofontes* are de ctitori pe voevozii Basarabi, boerii craiovești și alții.

12. *Monastirea Rusicu* (sf. Pantelimon) are de ctitor pe Vlad Călugărul, pe fiul său Radu și pe urmașii lui.

13. *Monastirea Xiropotam* are de ctitor pe Alexandru Vodă Lăpușneanu, pe Doamna Ruxanda, soția sa, și pe urmașii lor.

14. *Monastirea Constamonitu*, are de ctitori pe fiii lui Ștefan cel Mare, anume Alexandru și Petru și pe urmașii lui.

15. *Monastirea Sf. Pavel*, are de ctitor pe Vlad Vodă Călugărul, pe fiul său Vlad Vodă și pe urmașii lor.

16. *Monastirea Dionisiu*, are de ctitori pe Neagoe Vodă Basarab, Alexandru Lăpușneanu, Mircea Ciobanul, Doamna Chiajna și pe urmașii lor.

17. *Monastirea Grigoriu* a fost înzestrată mai de toți Domnii din țările Române.

18. *Monastirea Iviru*, are de ctitori pe Voevozii: Neagoe Basarab și Despina Doamna, Ștefan cel Mare, Radu Mihnea, Șerban Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, Grigore Ghica și alții.

19. *Monastirea Simon-Petra*, este zidită de Mihai Vodă cel Viteaz și înzestrată mai de toți Domnii Țărilor Române.

20. *Monastirea Zografu*, este zidită de Ștefan cel Mare, la 1502, au ajutorat'o fiii săi, iar mai târziu, Alexandru Vodă Lăpușneanu, Vasile Lupu și alții.

21. *Monastirea Cotlomușu*, a fost zidită din temelie de Mircea Vodă și înzestrată și înfrumusețată de urmașii lui Radu cel Mare și Neagoe Basarab.

Și de oarece, cea mai mare parte din monastirile țărilor Române, au fost închinate Locurilor sfinte, mai ales celor dela Muntele Atonului, despre care s'a amintit mai sus și din care (monastiri pământene) unele nu mai există în timpul de față, ne permitem de a le nota mai jos, spre știința onor. public cititor. Acestea sunt :

1. Sf. Gheorghe-Nou, Radu Vodă, Mihai Vodă, Zlătari, Sărindariu, Stavropoleos, Sf. Ecaterina, Sf. Ioan, Sf. Spiridon-Vechiu, Sf. Spiridon Nou, Cotroceni, Văcărești Spirea din Deal și Hanul Grecilor, din orașul București, Județul Ilfov.
2. Plumbuita, Negoeștii și Plătărești din Județul Vlașca.
3. Mărginenii din Județul Prahova.
4. Banu, Schitu și Codrenii din Județul Buzău.
5. Nucet. Golgota și Butoiu din Județul Dâmbovița.
6. Slobozia din Județul Ialomița.
7. Deduleștii Bobenii, Râmnicu și Mislea din Județul Râmnicu-Sărat.
8. Bucovățul, Jitia și Roaba din Județul Dolj.
9. Călui și Hotărenii din Județul Romanați.
10. Clacociovul din Județul Olt.
11. Sf. Ioan și Proorocul Samoil din orașul Focșani Județul Putna; deaseminea monastirile Miera, Soveja și Vizantea, tot din același județ.
12. Răchitoasa din Județul Tecuciu.
13. Schitul Grăjdeni din Județul Tutova.
14. Precista, Sf. Gheorghe, Sf. Dimitrie și Sf. Nicolae din orașul Galați, Județul Covurlui.
15. Fâstâcii, Florești, Dobrovățul și Lipovățul, din Județul Vaslui.
16. Precista din orașul Bacău, Precista și Răducanu din orașul Târg.-Ocna; deaseminea Berzunțul, Frumușica și Cașinu tot din Județul Bacău.
17. Tazlăul, Bohalnița și Bistrița din Județul Neamț.
18. Teodorenii și Popăutii din Județul Botoșani.
19. Monastirile : Golia, Bărboi, Sf. Sava. Sf. Ioan Gură-de-aur, Nicorița, Barnovski, Dancu, Sf. Trei-Hearhi și Frumoasa di orașul Iași; Bârnova, Aron Vodă, Galata și Cetățuia din Județul Iași.

Cine conducea, la început, cârmuirea sau administrarea spirituală-economică a monastirilor și a averilor pendinte de ele?

La început cârmuirea sau administrarea averilor monastiresti se conducea de către însuși ctitorii fundatori, deci dar sub di-

rectul control și privigherea lor, la care luau parte și egumenii respectivi.

Iar după moartea acestora, această ocârmuire trecea la urmașii lor,—moștenitori și, în sfârșit, după trecerea și a acestora din viață, devenea statul cârmuitor, căci el este marele Epitrop al tuturor așezămintelor de binefacere și de utilitate publică.

Atunci guvernământul sau stăpânirea, spre a putea cârmui sau administra, mai departe, acele averi bisericești, conform destinației, întocmea un comitet alcătuit dintr'un delegat al său și egumenii respectivi, în frunte cu Mitropolitul sau Episcopii eparhiali, — care aveau îndatorirea ca, la fiecare sfârșit al anului, să dea socoteală de avutul întrebuințat și a prezinta situația. Domnitorului, spre cele de cuviință.

Drept mărturie, vom aminti faptul că chiar până către sfârșitul veacului al XVII, se găsesc în uz următoarele dispoziții, care s'au urmat întocmai până la anul 1742, anume: 1. Egumenul fiecărei monastiri, fără osebire, se găsește veghiat în gestiunea bunurilor monastirei sale de Mitropolit și Vel-logofăt.

2. Egumenii tuturor monastirilor din țară, să văd îndatorați de a da socoteală regulat, la fiecare period de trei ani, de venituri și cheltueli, în fața socotitorului Domnesc și a rudelor, ce se trag din fondatorii și donatorii monastirilor ce administrează și care se adeverează de dânșii, prin semnătuile lor. Tot, ca mărturie, despre acest adevăr, vom aduce la mijloc următoarele acte sau documente. 1. Actul de danie a lui Șerban Vodă Cantacuzino, ctitorul monastirei Cotroceni, în care se arată că «egumenul monastirei sale trebue să dee socoteală, de venit și cheltuială, la fiecare trei ani, ca toți egumenii celorlalte monastiri din țară. 2. Nu mai puțin se întărește acest adevăr și prin hrisovul lui Constantin Vodă Brâncoveanu, ctitorul monastirei «Râmnicu», în care se prevede aceeași dispoziție ca și a predecesorului său Șerban Vodă [1].

Mai departe observăm că, chiar în decretele de numire a egumenilor greci, decrete date de către chiriarhiile patriarhale ori de către comunitățile dela Muntele Atonului și Sinai, se arată *precis* îndatorirea ca egumenii să țină monastirea în bună stare, și că veniturile să fie întrebuințate cu înțelepciune și economie.

Drept mărturie vom cita actul sau decretul de numirea și trimitirea egumenului Sofronie la monastirea *Nucet*, din județul Dâmbovița, care a fost închinată monastirei «*Dosicu*» (Sf. Visarion) dela Muntele Atonului, decret al cărui cuprins este următorul: «Noi subsemnații părinți ai Comunității Dosicul (sf. Visarion) numim prin acest act al nostru, pe Arhimandritul Sofronie, deplin împuternicit, egumen la monastirea *Nucet*, din România (Valahia) închinată sus zisei monastiri «*Dosicu*», căruia i-am pus următoarele îndatoriri: 1. A cârmui cu înțelepciune și economie

1. Loc cit. Monastirile Zise închinate și călugării străini, de I. Brezoianu București, 1861, p. 85—86.

21353.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

averele monastirești, dinpreună cu monastirea, ca să fie în bună stare. 2. Să ni trimită în fiecare an ajutorul cuvenit. 3. A desface toate datoriile plătite țărei [1].

Egumenii Greci, înlocuitorii egumenilor Români dela monastirile închinate, conformatus-au, sau nu, cu executarea clauzelor prevăzute în actele testamentare ale ctitorilor?

Este afară de orice îndoială că și egumenii greci de pe la monastirile indigene închinate, în calitatea lor de educători și învățători ai poporului Român, *atât în ce privește credința, cât și slujirea celor sfinte*, au fost considerați ca epitropii cei mai îndrept chemați pentru întrebuințarea binefacerilor și la cârmuirea așezămintelor sfinte, de care erau legate ele. Insă, de la o vreme, ei nemulțumindu-se numai cu *ajutorul* sau *prisosul*, ce se da Locurilor sfinte, conform dispozițiilor testamentare ale ctitorilor, pun mâna pe toate veniturile monastirești, iar statului nu'i mai da nimica, pentru întreținerea așezămintelor de binefacere. Așa în cât, din această pricină, chestiunea aceasta a *închinărei*, luară o altă față mai ales în epoca Domniei Fanarioților.

In adevăr, acești Domni Fanarioți, atrași fiind de averele considerabile, ce posedau monastirile Române, au început a se amesteca în administrarea lor. Așa ei, în locul titlurilor primitive, sub pretext de întărire, aduseră hrisoave, care modificară valoarea titlurilor.

Apoi sub masca zelului credinței, acești Domni, contribuiră foarte mult, prin autoritatea lor, la închinarea unui număr și mai mare de monastiri în prestigiul Locurilor sfinte, adică la sf. Mormânt, la Muntele Atonului și Sinai, precum și chiriarhiilor din Antiohia, Alexandria și Constantinop. dovadă întărirea lor cu hrisoave. Prin urmare, ceea ce era, la început în *dar*, s'a prefăcut în *tribut*.

Cu toate acestea, acest tribut, nu se putea întinde până la infinit, pe câtă vreme, căutarea averelor monastirești rămânea sau în mâinele celor ce le primiseră la început, sau în mâinele urmașilor.

Deci ei (domnii Fanarioți), spre a trece peste această dificultate, au pus în capul monastirilor închinate egumeni strein[1], *fără înțelegere și fără milă* cum zice cronica, [2]) persoane alese deadreptul de Comunitățile dela Locurile sfinte, creaturi ale Domnilor sau ale Patriarhilor. Astfel că, prin acest procedeu, mai toate acele venituri, ajunsese să iasă afară din țără, în paguba condițiunelor, pentru care erau destinate.

Această stare de lucruri ținu până la reîntronarea Domnilor pământeni, adică până la anul 1821 [3].

Măsurile luate de Domni cu privire la stârpirea abuzurilor ivite in epoca grecismului.

Intre abuzurile, încuibate în țările Române, din această epocă

1. A se vedea Uricaru XXV, p. 403—404
2. Comp. Istoria Bis. Române Ortodoxe de Prof. I. Lupaș, p. 40
3. A se vedea ziarul Buciumul, pe 1864, p. 794.

a grecismului, vom aminti: 1. Abuzurile cu hirotonisirile de diaconi și preoți, ce se făceau pe furiș peste hotarele țării, fără știrea și autorizația legală a Episcopilor și a Mitropolitului și fără ca acei pretinși candidați la preoție să întrunească condițiunele cerute de legele țării, așa că prin acest mijloc, se îmulțea numărul clericilor peste măsură de mult. Deci Principele Grigore Ghica, spre a pune stavilă unui asemenea abuz, a dat următorul Hrisov, cu data de 15 Iulie 1764, în care se prevede că: «cel ce va să se hirotonisească (trebue) să se deosebească de stăpânirea politicească și să se scoată și din catastivul vistieriei domnești; și așa, după aceasta, prin cartea Domniei Mele, se va trimite către Arhiereul, cel ce va să-l hirotonisească și se va învrednici și la clirosul bisericesc» [1].

2. Imprumuturile ce făceau egumenii greci în comptul arendării moșiilor monastirești închinate, pe mai mulți ani, fără știrea obștești Adunări sau a Mitropolitului, care era și Președintele acelei Adunări, ci numai a Domnului, care era strein, de aceeași nație cu ei. Deci, tot același Domnitor pentru a pune capăt unor aseminea abuzuri, întocmește, în 1767, un hrisov, în care se stipulează că: a) Aceste împrumuturi trebue să se facă, în viitor, cu știrea și consimțimântul Mitropolitului, căruia i se pune îndatorirea să ție la dânsul pecetea fiecărei monastiri.

b) Fiecare egumen este dator să-și facă pe tot anul catastih de venituri și să-l înainteze, la finele anului, orânduitului din partea curții și urmașilor, din neamul fondatorilor, de vor fi în viață.

c) Arendarea moșiilor se va face pe termen numai de un an, iar negustorii (licitatorii) să fie Români.

Această din urmă dispoziție, adică de a se arenda moșiile monastirești, numai pe timp de un an, este o concesie făcută egumenilor, fiindcă, până aici, ei singuri căutau moșiile monastirești, cu oamenii situați pe acele moșii, comunicând chiriarhilor Eparhiei, sub jurisdicțiunea căreia se afla monastirea, cantitatea și felurimea cerealelor, ce au agonisit în jitnețele monastirei. Apoi aceștia își dau relația lor la guvernământ, care nu elibera vânzarea, până nu se încredința de buna stare a recoltei anului în curs. Așa că, la vreo întâîmplare de lipsă, să se găsească provizia necesară, spre ajutorul celor în lipsă de nutrimentul vieței, ca să nu pătimească poporul, într'o țară creștină ca aceasta (Valahia)» [2].

3. Tot între abuzurile făptuite de egumenii greci, de pe la monastirile indigene închinate, se socotesc și acelea, cu privire la falsificarea actelor de danie ale fundatorilor bisericești, iar ctitoriile lor, le închinau Locurilor sfinte, fapt nepermis de legele și obiceiurile țării.

Așa, ca mărturie, vom cita monastirea Bistrița, ctitoria lui Alexandru Vodă cel Bun, Domnul Moldovei, cea mai veche și

1. A se vedea Uricarul I, p, 147,
2. A se vedea condica Mitropoliei No. 16 din 1793, p, 143

mai bogată biserică din Moldova, dar pe care (monastire) acel voevod, n'a închinat'o şi nici n'a avut gândul, ca s'o închine, decât numai lui Dumnezeu. Cu toate acestea, călugării greci au întocmit un hrisov falş, pe numele oarecărei Doamne Safta, soţia lui Gheorghe Vodă Ştefan, Domnul Moldovei, ctitorul Monastirei Caşinul, Doamnă ce se presupunea că-şi trage neamul dela Alexandru Vodă cel Bun şi Bătrân; şi aceasta, pentru cuvântul ca să se dee o mai mare importanţă acelui document de închinare.

Iar, cât priveşte motivul închinărei sus zisei monastiri, se vede din cuprinsul acelui hrisov falş, pe care în rezumat, îl reproducem în rândurile ce urmează: «Întâmplător, aflându-se în ţară, Patriharhul Dositei al Ierusalimului, *a văzut acea monastire în pustietate, în grea stricare şi lipsită de podoabe şi de celelalte odoare;* şi deci, după îndemnul acelui prea fericit Patriarh, presupusa Doamnă Safta, a închinat acea monastire sf. Mormânt, ca să fie veşnică pomenire».

Tot, ca mărturie, despre acest adevăr, vom cita monastirea Barnovski, ctitoria lui Miron Vodă Barnovski din Iaşi, pe care a înzestrat'o şi el cu averi; însă şi această biserică, n'a fost închinată de către întemeatorul ei, ci de către călugării greci, prin întocmirea unui hrisov falş, dovadă ne stă la mijloc testamentul lui Moisi Vodă Movilă, ce datează dela 7140 (1632) [1].

Dar călugării greci, nu numai în Moldova au supus sau au închinat monastiri, indigene Locurilor sfinte din orient, în chip fraudulos, ci şi în Valahia sau Muntenia. Aşa, ca mărturie, vom cita hrisovul lui Şerban Vodă Cantacuzino, din 5 Mai 1681, în care se arată că «Sfânta monastire *Govora*, a avut o moşie cu numele *Strâmba*, din satul cu acelaşi nume, sat situat în Judeţul Râmnicul Vâlcea, care de multă vreme aparţinea sus numitei monastiri; iar în timpul lui Duca Vodă Rumeliotul, intrând la această monastire egumeni greci, s'au sculat locuitorii din acel sat *Strâmba* şi au făcut meşteşug cu egumenii greci de le-au dat bani şi totodată şi cărţile monastirei în mâinele lor, care, ţinându-se (socotindu-se) de oameni slobozi şi stăpânind şi moşia *Strâmba*, şi-au făcut şi cărţi mincinoase, luând pecetele dela cărţile monastirei şi puindu-le la acele cărţi rele (falşe) care cărţi, mai pe urmă, sau adeverit că le-au fost scris un oare care Popa Nicolae dela Bârca» [2].

Luatus-au, sau nu, cuvenitele măsuri de către Domni, cu privire de a nu se mai închina, pe viitori, schituri sau monastiri, Locurilor sfinte? Firește că da. — Aşa, prima încercare, de reacţiune contra înstrăinărei monastirilor pământene, Locurilor sfinte, se face în Muntenia de către Alexandru Vodă Iliaş, prin emiterea unui hrisov, ce datează dela 6 Martie 1628, cu prilejul consfătuirilor sale cu marii dregători ai sfatului ţărei, la întrebarea ce

1. A se vedea „Chestia monastirilor zise închinate" de N. Istrate, Iaşi, 1859.
2. Loc. cit. Uricarul VI, p. 111—114.

le-au fost pus sus citatul Domnitor: «*Să cuvine să supunem monastirea Snagovul, Locurilor sfinte, sau să o lăsăm a sta după obişnuita de sine stăpânire* ? La această întrebare a Domnului, dregătorii răspunseră într'un glas: «Nici odată să nu se de-a monastirea aceasta de mai sus zisă «*Sinagogova*», ci să se lase pe a sa însăşi stăpânire, după cele întocmite de ctitorii săi cei dintâi, şi astfel, neschimbată, să stea.

«Destui Domni, adăogiră în sfat boerii îndignaţi, destui stăpânitori au prădat şi au supus sub ascultarea monastirilor streine pe cele pământene, asupra cărora ei nu aveau nici un drept ctitoricesc. «Saturi-se Locurile sfinte dela muntele Atos şi de aiurea, cu atâtea danii şi metoaşe, cu care le-au fost înzestrat alţi Domni de mai înainte. «Iar *Snagovul* hotărâm ca să stee întru a sa dintâi stăpânire, şi metoh, de aici înainte, niciodată, legăm, să numai fie» [1])

Adoua încercare de reactie se face de către Matei Vodă Basarab, prin emiterea hrisovului din 1639, în care se arată că acest Domn, reia, din mâinele călugarilor greci doue-zeci şi una de monastiri; şi aceasta pentru cuvântul că, «aceste monastiri pământene, le-au închinat acei streini pentru mită şi fără voia nimănui de a fi metoaşe celor din sf. Munte şi alte locuri» [2]).

A treia încercare de reacţie se face la 1649, când, Patriarhul de Ierusalim, Paisie, dădu un act de întărire pentru închinarea, la Locurile sfinte, a monastirei *Butoiu*. Măsura aceasta însă află împotrivire la clerul din ţară; aşa că, după ce egumenii greci: Partenie, Toma şi Nichifor, se succedară, unul după altul, la acea monastire, Varlaam Mitropolitul Ungro-Vlahiei, puse mâna pe această monastire şi aşează în ea egumeni Români» [3].

Dar şi Arhidiaconul d'Alepo, în scrierea sa «Călătoriile Patriarhului Macarie al Antiochiei în ţările Române»,—pe care-l însoţia, arată şi el un asemenea caz de oprire de închinare a monastirilor pământene, la Locurile sfinte prin cuvintele. «Dorinţa noastră era că această monastire (Călui) să se închine Patriarhiei de Antiochia, după cum sunt şi alte monastiri închinate altor Patriarhii; dar nu găsirăm pe nimeni, afară de egumenul ei şi de câţiva călugări, cari să se învoiască la aceasta» [4].

Năzuinţa călugărilor greci de a ocupa scaunul de Episcopi sau Mitropoliţi, în ţările Române.

S'a văzut din cele precedente că, încă din veacul al XVI şi până la al XVIII, unii dintre Domnii sau Voevozii ţărilor Române, — Moldova şi Muntenia, şi din boeri, au început a pune un

---

1. A se vedea „Biblioteca pentru toţi" No. 474—474 bis p. 84—85.
2. Loc. cit. „Monastirile zise închinate şi călugării străini" de I. Brezoianu, Bucureşti, 1861, p. 78—79.
3. A se vedea Buletinul Comisiunei monumentelor istorice, pe trimestrul Ianuarie 1929.
4. A se vedea „Călătoriile Patriarhului Macarie în ţările Române, între anii 1653—1658, trad. de d-şoara Emilia Cioranu, Bucureşti. p. 202.

număr oarecare de schituri și monastiri pământene sub patronajul Comunităților religioase de la locurile sfinte, lăsându-le a se bucura de prisosul veniturilor anuale, conform ultimelor lor dorințe.

S'a văzut de asemenea că aceste dedicațiuni sau închinări monastirești, au început, încetul, cu încetul, a se înmulți; și, în cele din urmă, au degenerat în abuzuri, prin aceea că, comunitățile grecești, își însușesc unele monastiri indigene, neînchinate din preună cu proprietățile pendinte de ele, falsificând actele de danie ale fundatorilor, în dauna țărei.

Ceva mai mult încă, călugării greci, merg și mai departe în scopul realizărei aspirațiunilor lor, prin aceia că, năzuesc, din toate puterile, de a se alege Episcopi sau Mitropoliți în țările Române, și, prin aceasta, de a căpăta și drepturi politice.

Dar acest sistem de alegere de Episcopi sau Mitropoliți, dintre persoanele streine, este contrar, pe deoparte, cu vechile datine urmate în Biserica Română din ambele Principate, iar pe de altă parte e contrar și deciziunei sf. Sinod, ținut la Iași, la 1752, deciziune, care, cu toată puterea spirituală, oprește, pentru totd'auna venirea streinilor de a ocupa scaunele ierarhice ale țărei românești [1].

Iar pricina ținerei acestui Sinod își are obârșia din următoarea împrejurare:

La 1692, țara Moldovei a fost ocupată de către Ruși, fiind pe acea vreme, Mitropolit *Antonie*. Apoi după retragerea Rușilor în țara lor, a plecat și Mitropolitul cu ei, lăsând Mitropolia văduvă de păstor.

Deci fiind trebuință de a se alege un alt Mitropolit, în locul lui, s'a găsit un grec strein, cu numele Nichifor, bărbat vrednic, cu toată cinstea și podoaba arhierească, care a și fost ales Mitropolit de către tot soborul bisericesc și politicesc, după ce mai întâi primise călugăria la Monastirea Neamțul, — însă cu următoarea condițiune (tocmeală), adică ca, *după dânsul, alt strein, să numai fie ales, ca nu cumva să se strămute obiceiul țărei.* Insă această alegere de Mitropolit, în persoana lui Nichifor, s'a făcut, nu că doar nu se afla, în acea vreme, vreunul din Episcopi vrednic de a păstori Mitropolia Moldovei, ci mai vârtos, ca să se acopere numele cel de rea credință (hainlâc) a lui Antonie.

Negreșit că, după moartea Mitropolitului Nichifor, se vor fi găsit, mulți pretendenți streini, doritori a ocupa asemenea funcție înaltă bisericească prin bani chiar, și deci s'a simțit nevoia unei deciziuni sinodale, spre curmarea unui asemenea abuz.

Iată coprinsul hotărârei acelui Sinod: «Hotărâm și legăm ca fiește când, atât în vremele ce trăim noi, cât și în cele viitoare a urmașilor noștri, nici de cum obiceiul țărei și a sfintelor scaune a Eparhielor țărei, altă dată să nu se mai calce, nici să se strămute; ci ori când va avea trebuință țara de păstor la vre-o Eparhie, să se urmeze după obiceiul țărei și din pământeni să

1. A se vedea jurnalul „Preotul", Iași No. 9 din 19 Decembrie, 1863 p. 65-66.

se aleagă Mitropolit sau Episcop. Iar streinii nici odată să nu se primească, nici să mai intre altul strein la păstoria vre unui scaun, cu mijloace de bani, sau măcar şi fără bani, sau cu prieteni, să-şi isprăvească împotriva Pravilei şi obiceiului pământului».

Acest sinod, aşa zis local, era alcătuit din următoarele persoane: Iacob, Mitropolitul Moldovei, Ioanichie Episcopul Romanului şi Ierotei al Huşilor, la care au participat şi Egumenii Monastirilor: Putna, Moldavița, Dragomirna, Humora, Sucevița, Neamțul, Bogdana, Berzunțul, Râşca, şi Agapia; căci se ştie, că toţi aceşti egumeni, dimpreună cu Ierarhii citaţi mai sus, făceau parte din obştească adunare a ţării [1].

Nu toţi Domnii Fanarioţi au fost răi, precum nici toţi călugării greci; ci unii dintre ei au fost buni şi au făcut mult bine ţărei şi Bisericei chiar.

Deşi sistemul de guvernare, impus de Turci, prin Domnii Fanarioţi, au pricinuit atâta rău Ţărilor Române, totuşi, nu toţi acei Domni au fost vinovaţi de abuzurile provenite din pricina acestui sistem de guvernare; ci unii dintre ei au fost buni şi au lăsat şi nume bun în Istoria Principatelor — Moldova şi Valahia, precum şi unii Ierarhi streini. Aşa *Voevodul Nicolae Mavrocordat.* care a domnit de două ori în Moldova şi tot peatâta în Valahia, a avut grijă de o bună administraţie şi de o propăşire culturală.

Fiul său Constantin, care a domnit în mai multe rânduri, atât în Moldova, cât şi în Muntenia, au introdus unele reforme favorabile, în deosebi ţăranilor, dându-le posibilitatea de a se libera de robie, prin plata unei sume, fixând zilele de lucru datorite proprietarului şi regulând dările.

Grigore Al. Ghica, care a domnit în ambele Principate în a doua jumătate a veacului al XVII, a introdus mai multe îmbunătăţiri, între cari se pot socoti, în primul rând, fixarea lefelor şi veniturilor boerilor, spre a se înlătura abuzurile; iar în al doilea rând, a protestat, împreună cu Divanul domnesc, contra răsluirei Bucovinei şi a cedărei acestei Provincii, Austriacilor, de către Turci, la 1777, fapt pentru care a fost decapitat, fiind bănuit de *hain,* adică de rea credinţă, faţă de împărăţia Otomană.

Alexandru Vodă Ipsilante, care a înfiinţat şcoli, cu profesori, cunoscători de mai multe limbi, rînduindu-le lefi, şi dând ajutor şi îndestulare şcoalelor.

In fine *Ioan Caragea* şi *Scarlat Calimachi,* cari s'au distins prin întroducerea în Principatele Române a codurilor administrative, care până astăzi le poartă numele, de *condica lui Caragea şi Pravila lui Calimachi* [2].

Intre persoanele bisericeşti, din înaltul cler, care au păstorit Biserica Română în Muntenia, în epoca Domniei Fanarioţilor, au fost: *Antim Ivvireanul* şi *Dositei Filiti,* dela care ne-au rămas, testamentele întocmite de dânşii, testamente, care în adevăr sunt

1. 7 Loc. cit. Jurnalul „Preotul" Iaşi, 1863, p. 67.
2. A se vedea broşurica „din Istoria Românei" de Prof. D. Onciul.

de o foarte mare importanță, privit atât din punctul de vedere literar, cât și istoric.

Antim Ivireanul, ctitorul monastirei din București, care-i poartă și până astăzi numele, prin testamentul întocmit de el, la 1716, și care conține 32 capite, arată felul cum trebue să se întrebuințeze averea sau rodul ostenelelor sale celor multe.

În aceste 32 capite, acest înalt păstor al Bisericei Române, își exprimă ultima sa dorință de realizat, anume: ca rodul ostenelelor sale să stea nestrămutată, [1] pentru ca să se facă chivernisească cu frica lui Dumnezeu, cu înțelepciune, cu socoteală și cu bună rânduială, — după a noastră socoteală, ce am avut din început și după cum o pohtește și legea chiverniselei.

Mai departe, tot în aceste 32 de capite, prevăzute în acest testament al său, se arată modul cum trebue să se aleagă egumenii respectivi, epitropii și călugării; cum trebue să se administreze monastirea; cum trebue să se împartă banii lăsați pentru învățătura copiilor săraci; bani pentru măritatul fetelor sărace; pentru trebuințele bisericei; pentru pomeniri, pentru slugi, pentru tipografie și bibliotecă, bani destinați pentru înmormântarea celor săraci, pentru cei închiși și pentru cei goli, pentru cercetarea și îngrijirea bolnavilor, și în fine, pentru alte opere de binefacere, creștinești și filantropice [2].

Dar nu de puțină importanță și interes obștesc prezintă și testamentul, sau mai binezis așezământul culturat al Mitropolitului *Dositei Filiti*, testament întocmit de el, la 1825, în care se arată că aproape toată averea sa o lasă pentru ca să se cumpere o moșie, din al cărui venit să se dea o bursă pentru tineri dornici la învățătură [3].

Se notează că Mitropolitul Dositei Filiti, deși strein de țară, prin originea lui, totuși nu odată s'a arătat un mai înfocat apărător, în chestia monastirilor închinate, de cât alți Români.

«Grec el însuși, căuta să stăvilească abuzurile făptuite de către egumenii greci, citim în istoricul așezământului său Cultural.

Așa la 8 Februarie 1794, Dositei iscălește anaforaua adresată Domnitorului Alexandru Moruz, prin care să cerea ca: «boerul Radu Golescu, să fie oprit de a închina la *Sfetagora*, monastirea *Vieroșul*, zidită de moșii săi.

Mai departe, sub Vodă Hangheri, Mitropolitul Dositeiu, adresează aceluiaș Domnitor o anafora cu data de 15 Iulie, 1798, în care se arată că «dela o vreme încoace au început a se aduna călugări streini în București, unde se pripășesc, fie ca dascăli în casele modeste, fie pe la monastiri, fie chiar ca oameni fără căpătâiu, pricinuitori de scandale.

«Deci pentru ca să nu ajungă tagma aceasta la cea mai desăvîrșită defăimare, cere Domnului să numească un delegat al Mi-

1. E vorba aici ca această monastire să nu fie închinată la Locurile sfinte.
2. A se vedea Istoria Bisericei Române de N. Dobrescu, 1912 p. 217.
3. A se vedea așezământul cultural al Mitropolitului Dositei Ftliti. p. 60-67.

tropoliei, și să întocmească o catagrafie a tuturor acestor călugări, indicând și ocupațiunele lor. Pentru cei dela monastiri, să de-a egumenii adeverință înscris, cum că i-a luat asupra-și și să aibă a răspunde călugării. ca unii ce sunt chezășii, iar cei fără căpătâiu, să fie trimiși la urma (metania) lor.

«Tot în timpul Domniei lui Hangheri Vodă, n'a fost strein Mitropolitul Dositei nici de altă anafora, în care să denunță călugării greci și pe baza căreia fu dat hrisovul din 1 Septembrie 1798, menit să aducă pe aceștia la legalitate. Așa în cât, Locurile sfinte numai puteau schimba pe egumenii monastirilor închinate fără știrea marelui logofăt; Exarhii, acelor Locuri, numai puteau veni în inspecții prin țară, fără învoirea cârmuirei; egumenii monastirilor închinate, morți fără testamente, numai aveau să fie moșteniți de Locurile sfinte, ci de monastirile, unde trăiseră. Mitropolitul și Marele logofăt erau în drept de a lua socoteală monastirilor; Locurile sfinte nu mai puteau cere din veniturile acestora mai mult de cât partea cuvenită ctitoricetșelor întocmiri; egumenii numai puteau contracta datorii în sarcina monastirilor; prisosul, ce mai rămânea după cheltuelele de întreținere a monastirilor și milele cuvenite Locurilor sfinte urmau să se verse în casa milelor.

E interesat faptul că, Mitropolitul Dositei, până a nu ajunge la această înaltă demnitate, a fost ales, precum se știe, Episcop al Eparhiei Buzăului, Domn fiind Nicolae Vodă Mavroghene; și, în această calitate fiind, chiar în primul an al păstoriei sale, înființează condica acelei Episcopii, pentru ca astfel să se ferească de pierzare, hrisoavele și sineturile acestei Eparhii. In privința aceasta iată ce zice Grigorie Mitropolitul: «Găsind scrisorile și hrisoavele cele afierositoare și toate cărțile de moșii, de danii și de întăriri, nepuse în rânduială, ci sub primejdie de a se îndosi și erosi, te-ai silit și le-ai strâns și grijit de sau făcut acolo acea condică mare, cu mijlocul căreia se pot păstra de aici înainte.

«Nu te-ai strâmtorat la această ispravă nici de grele cheltueli ale acelei vremi iuți, nici de pornirile silnicilor rezmeriții, când fiestecare se grija numai cum își va cruța viața [1].

Cine era în drept de a moșteni pe Mitropolit, Episcop, sau egumen (stareț) *la moartea lor, în epoca Domniei Fanarioților?*

Pentru a răspunde la această întrebare trebue a ne referi la cele ce scrie *Marcu Filip Zallony* în cartea sa despre **Fanarioți.** In acea carte el spune că «Domnitorul moștenește pe orice Arhimandrit sau stareț, după încetarea sa din viață, și monastirile sunt foarte numeroase în amândouă țările Române,

«Pare, poate, straniu faptul că un Arhimandrit poate să lase moștenire, el nefiind de cât capul unei Comunități sau monastiri; dar în țările Române obiceiul nu e ca în restul Europei; —Aici fie care călugăr e slobod de a agonisi avere proprie.

---

1. Loc. cit. Așezemântul cultural al Mitropolitului Dositei Filiti, dela înființare, până astăzi, 1827 — 1927.

«Domnul nu are nici un drept asupra veniturilor anuale sau întâmplătoare ale monastirilor; dar are dreptul de a schimba pe stareț, și de aici el ere un alt izvor de bani.

«După averea monastirei i se plătește dela douăzeci și cinci, până la una sută mii de lei. Și Dumnezeu știe, de câte ori, în timpul domniei unui Hospodar Fanariot, — ori cât de scurtă să fie domnia, o monastire își schimbă starețul.

«E adevărat că Hospodarul n'are nici un drept asupra venitului unei monastiri, dar are autorizația de dat pentru percèperea însemnatelor venituri bănești. «Iscălitura Înălțimei Sale nu e iscălitura unui simplu agent consular; ea se plătește ceva mai scump.

«Mitropolitul țărei, capul clerului Principatului, se bucură de un venit de la cinci până la șase sute de mii de franci anual.

«Înălțimea Sa îl moștenește de drept. Această înaltă demnitate, una din cele mai de căpetenii ale țărei, în sfera spirituală, e cu desăvârșire la dispoziția Hospodarului; căci el are dreptul de a depune pe Mitropolit ori când voește. Și cum această funcție s'a acordat celui care a plătit-o mai scump; apoi tot așa se menține într'ânsa acela, care știe împărți mai bine veniturile cu Mitropolitul» [1].

Așa se explică aviditatea Domnilor Fanarioți, ce așteptau cu nerăbdare moartea vre unui egumen, Episcop sau Mitropolit, ca îndată să pue mâna pe averile lor și să le stăpânească, cum bună oară au făcut Mavrocordații, în Moldova, la Episcopia de Huși, la Roman și la Mitropolia din Iași; ceea ce au pus în poziție de neîncredere pe toți ierarhii următori, față de acei Domni, lăsând în urma lor numai datorii. Insuși istoricul Volf ni dă a înțelege aceasta, când spune că «Mitropolitul Iacob, la moartea sa, a lăsat o datorie de 300 de pungi; în cât nici un Vodevod n'a putut să moștenească ceva dela dânsul [2].

Se întreabă, cu drept cuvânt, ce făceau Ierarhii noștri Moldoveni și Munteni, cu averile lor, de rămâniau atâtea datorii, la moartea lor? *Le întrebuința în scopuri de binefacere și de utilitate publică*, iată răspunsul nostru la această întrebare, bunăoară: pentru clădirea de biserici, schituri, monastiri, școli, spitale, înființare de tipografie etc.

Așa în Moldova, Mitropolitul Anastase Crimea a zidit monastirea Dragomirna; Macarie, Episcopul de Roman a zidit monastirea Râșca; Mitropolitul Gavril Calimachi, a zidit biserica Mitropoliei din Iași; Mitropolitul Iacob a zidit biserica Banului, tot din Iași; Varlaam, Episcopul de Huși, a zidit schitul Brădicești; Ghedeon, Schitul Sihăstria Secul; Pahomie, Episcopul de Roman, Schitul Pocrov; Ioanichie, monastirea «Precista și Schitul Vovedenia; Veniamin, Spitalul.

In Muntenia: Mitropolitul Ștefan a făcut biserica cu sfinții; Mitropolitul Antim, monastirea ce-i poartă numele până astăzi;

---

1. Loc. cit. „Fanarioții", Bibiioteca pentru toți No. 132 — 154, p. 68 — 69.
2. Loc. cit. Cronica Romanului de Episc. Melhivedee, 1874. p. 160—174.

Episcopul Ioanichie Monastirra Cernica Nouă și Biserica Sf. Vineri din București: Mitropolitul Nifon, Schitul numit Zamfira și a înființat și o tipografie; Calinic, Episcopul de Râmnic, a zidit un alt schit, peste Olt, și a înființat și o tipografie, pentru cărțile bisericești, pe care apoi a hărăzit'o Primăriei din Craiova, spre pomenirea sa[1].

Notăm mai jos dispozițiile privitoare la dreptul de moștenire, în caz de deces, a monahilor și stareților, atât dela monastirile închinate cât și neînchinate și care se rostesc așa. *Murind cineva dintre călugării neînchinați ia nici o monastire, sau Mitropolitul, averea rămasă, n'are s'o pretinză nimeni, ci va rămânea strânsă la o parte și se va păstra așa prin punerea la cale a Domnului, după vremi, ca un venit la casa săracilor sau al copiilor sărmani ori la alte așezeminte de binefacere. Iar când va muri cineva din călugării închinați la monastiri, atunci averea lui rămâne ca un venit al acelei monastiri, la care a fost închinat.*

Principii Gheorghe Hangheri și Alexandru Moruz întocmesc și întăresc hrisoave cu privire la buna cârmuire a monastirilor închinate și a averilor lor

Multele abuzuri și scandale, pricinuite de către călugării greci și diferiți misionari, cari veneau în țară, sub felurite pretexte, a dat motiv guvernământului, ca să iee cuvenitele măsuri. spre a pune stavilă unui rău, ce ajunsese de nesuferit.

Spre acest scop Alexandru Vodă Hangheri, convoacă adunarea țărei, la care au luat parte funcționari și foști înalți funcționari; și puindu-le înainte jalnica stare de ruină a monastirilor, apoi reaua administrare a averelor lor precum și feluritele neorânduieli săvârșite de acei părinți greci, cere de a se lua cuvenitele măsuri de îndreptare.

Adunarea, la rândul ei, întocmește o comisiune, după care apoi luând în cercetare această cestiune, deliberează.

Și:

Având în vedere că din pricina năvălirei în țară a unui mare număr de călugări (greci), unii, adică, sub pretext de a căpăta milă; alții că sunt rânduiți egumeni pe la unele din monastirile de aici din țară, devenite vacante prin demisionarea titularilor; alții, în fine, de a pune egumeni pe candidații aduși în locul celor decedați;

Având în vedere că acești călugări, sub umbra acestor principii, fac a se petrece felurite scandale, mai ales prin ridicarea unor sume de bani din țară, în dauna monastirilor pământene de aicea și trecerea lor peste hotare, deci dar pentru altă destinație, de cât aceia pentru *caritățe;*

1. A se vedea cronica Romanului, de Episcop Melhisedec, 1874, Vol. II, p. 161—174.

Având în vedere că, de astădată, scopul instituțiunilor sau așezămintelor de binefacere și de utilitate publică, s'a prefăcut într'o adevărată specula și negutitorie; mai observând apoi că, unele din aceste monastiri (indigene) nu sunt închinate de către adevărații lor fondatori, la alte monastiri dela Locurile sfinte din orient, ci de către alții, deci dar în timpurile posterioare; pe temeiul acestor considerațiuni, comisiunea opinează:

1) Să se urmeze, mai departe, cu administrarea acestor monastiri, după cum s'a urmat din vechime, adică după legătura sau așezământul ctitorilor.

2) Să nu se schimbe Egumenii, de cât în urmarea arătărei ce va face Mitropolitul.

3) Să se așeze pe la toate aceste monastiri (indigene) egumeni din țară, — deci dar Români; și, numai în cazul, când nu se vor găsi călugări pământeni, cuvioși și vrednici, atunci să se scrie jos, ca să se recomandeze de acolo dela locurile sfinte.

4) Să nu îndrăznească nici un egumen, fără știrea Domniei, a Mitropolitului și a ctitorilor, a da un ban măcar mai mult monastirilor de jos (Locurilor sfinte) sub cuvânt de ajutor, fără numai decât ceeace ctitorii singuri au rânduit; iar cari, din potrivă, ar îndrăzni a urma, să nu i se ție în seamă la predarea socotelelor de finele anului.

5) Oricare va împrumuta pe egumeni cu Zapise, își vor pierde banii, dacă, acele Zapise, nu vor fi adeverite de Mitropolit și de vel logofăt, rămâind păgubași, iar egumenii să fie pe dată destituiți, și de vor fi streini, să fie izgoniți din țară.

6) Când monastirile de jos vor avea trebuință de a trimite aicea (în țară) exarhi sau alți călugări, pentru trebuință, să fie datoare (monastirile) ca întâi să înștiințeze aici, la Domnie, prin scris, pricina și trebuința ce este a veni acel exarh; și, de se va da voe, de la Domnie, cu arătare de soroc, în câtă vreme are să zăbovească, pentru acea pricină, așa numai să se scoale de acolo și să vie aicea, ca să caute de acele pricine.

«Și îndată ce i se va împlini sorocul, ce-i va fi dat de Domnie, să se pornească fără întârziere»; iar prelungindu-se pornirea cu zi după zi, atunci să se treacă granița fără voia sa.

7) Pe egumenii greci de aici, când li se va întâmpla moartea, să-i moștenească monastirile din țară, iar nu cele din jos, precum și cutia mililor.

8) Incheerea socotelelor să se facă totd'auna la Ghenarie, după vechiul obiceiu, fără a adăsta hotărârea altei zile. Cercetarea lor trebue să se facă de Mitropolit dinpreună cu vel logofătul, comunicându-li-se (rezultatul) și ctitorilor, ca unii ce au durere de inimă pentru lucrurile străbunilor lor» [1].

Deci odată ce acest proect de Regulament a fost întocmit de către comisiunea adhoc, s'a prezintat Domnitorului, cu osebit ra-

1. A se vedea Monastirile zise închinate și călugării streini, de I. Brezoianu, București, 1861, p. 93—96.

port, cu rugămintea ca, după ce va întări acest proect de Regulament cu hrisov, să binevoiască a dispune, să se comunice atât egumenilor de aicea, cât și comunităților grecești dela Locurile sfinte, spre întocmai urmare.

In adevăr, Domnul aprobă în totul acest proect de Regulament, cu singura observație ca, darea de seamă a veniturilor și cheltuelilor anuale, să se facă la fiecare doi ani, iar la cercetarea socotelelor, să asiste, pe lângă Mitropolit și vel logofăt, și vornicul, ce se va întâmpla după vremi.

S'a dispus, de asemenea, de Domnitor, ca rezultatul lucrărilor în cestiune, să fie trecut, atât în condica Mitropoliei cât și a Divanului.

Deci odată ce acest regulament a fost întărit de Domn, la 1798, egumenii Români, luară locul egumenilor greci. Acești din urmă, părăsind țara și ducându-se la Constantinopol, atâtară o mare zarvă, atât la catedrala Patriarhală, cât și la celelalte comunități dela Locurile sfinte.

Din această pricină urmară multe și necontenite plângeri, adresate Domnitorului, ca să se modifice Regulamentul în cestiune; dar atât el cât și obștească Adunare, rămase nestrămutați în hotărârea lor [1]).

Dar, după un an, acest regulament, a fost înlocuit printr'un altul, întocmit de Alexandru Vodă Moruzi, predecesorul lui Gheorghe Vodă Hangheri; aceasta însă în urma intervenției și rugămintii ce i-au făcut prea sfinților Patriarhi: Kir Neofit al Constantinopolei, Kir Antonie al Ierusalimului precum și comunitățile dela Muntele Atos și Sinai.

Acest din urmă Voevod, a procedat la întocmirea unui asemenea Regulament, ca și cel dintâi, regulament ce este foarte favorabil cauzei locurilor sfinte.

Iată coprinsul acestui din urmă Regulament:

1) Se vor trimite egumeni la monastirile din țară, de către monastirile unde se află închinate, oameni cuvioși, capabili și cu bună știință a obiceiurilor pământului [2].

2) Din veniturile averilor monastirești să se scoată mai întâi toate cheltuelele trebuincioase monastirei de aicea (din țară); iar prisosul ce va mai rămânea, să se trimită la monastirea unde este închinată.

3) Darea ajutorului la monastirile din jos, adică la Locurile sfinte, să se facă întotdeauna în raport cu venitul monastirei de aicea; iar nu cu suma totală, nefiind aceeași rodire în toți anii.

4) Să nu aibă voe nimeni din egumeni sau epitropi, să înstre-

1. A se vedea Monastirile închinate și Călugării streini, de I. Brezoianu, București, 1861 p. 93—96.

2. Dar de unde să aibă *bună știință* de obiceiurile țărei românești, asemenea egumenii streini, când, pentru prima dată le călca piciorul pe pământul acestei țări, necum să aibă prilejul să studieze și se mediteze legele și obiceiurile locului, ei venind de peste nouă mări și nouă țări, cum zice proverbul.

ineze ceva din veniturile monastirei, prin vânzare sau dări, ci să le crească, după cum glăsuesc hrisoavele ctitorilor şi să le păstreze; fiindcă, egumenii, asupra acestora, nu au deplină putere şi stăpânire, ci numai asupra folosului din veniturile lor, şi ca unii ce au (drept) numai din rod să se folosească.

Orice înstreinare să fie neţinută în seamă şi fără tărie; schimb numai atunci să se facă, când acaretul propus de cineva (adică de vreunul din epitropi sau urmaşi ai ctitorilor monastirei) va fi de o valoare îndoită; dar şi atunci numai cu deslegarea guvernămîntului (stăpânirei).

5) Numai moşiile cele depărtate se vor arenda, şi aceasta numai pe un an de zile; iar cele mai apropiate de monastiri, se vor cultiva de către însuşi egumenul respectiv. spre a avea hrană si bucate îndestulate la monastire, atât pentru nutrirea călugărilor de acolo, cât şi pentru aceia a oaspeţilor şi a vizitatorilor, ce vor veni la monastire, după cum însuşi ctitorii au rânduit prin hrisoavele lor de danie.

6) Egumenii, la a lor chemări aiurea, ori depărtarea din egumenat, vor avea îndatorirea de a preda zestrea monastirei, — averea mişcătoare şi nemişcătoare, nu numai pe deplin şi în bună stare, ci încă cu adaos, fiind că nu li s'au încredinţat numai pentru pază şi păstrare, ci ca să o înmulţească cu adăugire, ca să rămâe ale monastirei.

7) Chemaţi fiind egumenii de aici către monastirile de jos, ei vor fi datori să se ducă, însă cu voia şi ştirea guvernământului ţărei.

8) Bunurile (averile) egumenilor morţi, se vor trimite la monastirea unde răposatul şi-a avut metania, după ce mai întâi se vor scrie sau se vor face inventar de ele, de către unul din epitropi, precum şi de către alţi egumeni rânduiţi cu pitac domnesc.

9) Se va rândui pentru fiecare monastire câte un Epitrop ales de egumenii de aicea, care să privigheze administrarea averei monastirei şi să îndrepteze orice trebuinţă va avea monastirea, păzind nestrămutat cele coprinse în acest Regulament, de oarece guvernământul sau statul, le va cere socoteală, pentru orice împotrivă urmare.

10) Fiecare monastire va avea sigiliul său propriu împărţit în două bucăţi, din care: unul se va ţinea şi păstra de egumenul monastirei, iar cellalt de epitrop.

11) Când veniturile monastirei nu vor ajunge pentru reperaţii sau alte trebuinţe şi pentru orânduele (dăjdii) cunoscute ale ţărei, poate egumenul să se împrumute, prin punerea sigiliului întreg şi cu mărturia epitropului, însă după ce mai întâi se vor relata guvernământului acea nevoe de împrumutare. Deaceea, îndată ce egumenii monastirilor din jos, vor vedea aceasta, vor aşeza pe dată epitropi trebuincioşi, spre întocmai urmare.

12) La fiecare perioadă de trei ani, în conformitate cu aşezămintele fondatorilor, orice egumen, îşi va da socoteala (situaţia) cu deamănuntul de veniturile şi cheltuelile monastirei ce admi-

nistrează, către epitropul însărcinat și de alți membri aleși; și câte din acele (lucruri) se vor găsi cu cale și adevărate, — verificate prin semnăturile epitropului și egumenilor celor aleși, să se supună la cunoștința guvernământului, care va primi de bine pe cele adevărate, iar pe cele mincinoase, nu le va ține în seamă. Tot atunci se va cere egumenului și cuvânt despre adăogirea bunurilor, ce i s'au încredințat.

13) După predarea acestor socoteli, egumenii ce au administrat bine, se vor ține (menține) în poziția lor și se vor înainta, încredințându-li-se administrarea altor monastiri mai mari, ce vor fi vacante; iar cei ce au administrat rău, avutul sau zestrea monastirei, se vor scoate și se vor numi alții, în locul lor.

«Așijderea și egumenii ce vor fi Epitropi, cu îndatorirea de a privighea și îngriji pentru fiecare monastire, iar ca niște egumeni ce sunt, să dea și ei socoteală de veniturile și cheltuelele monastirilor, la care sunt egumeni, către alți doi din acea ceată, prin pitac domnesc, ce li se vor porunci.

14) Toate monastirile din această țară (valahia) închinate la Sf. Mormânt, Muntele Atos și Sinai, precum și în alte părți, fiind stavropighiate [1], și domnești și încredințate obladuirei Domnului, după vremi, să se stăpânească și să li se i-a seama numai de către guvernământ, neputându-se pune nimic în lucrare și în faptă starea și ordinea guvernământulni»

Regulamentul acesta se cuprinde în hrisovul întărit de Principele Alexandru Moruzi, la 1799 luna Decembrie, regulament numit *Moruzini*, după numele sus citatului Voevod, care se închee cu cuvintele următoare: «*cel ce se va abate dela aceste prescripțiuni regulamentare și nu le va respecta, așa precum sunt întocmite, conform dispozițiunelor testamentare ale ctitorilor și domneștilor așezeminte, își vor lua osânda, dupre sfintele pravile și canoane; iar paguba pricinuită se va împlini din avutul lui*» [2].

Se știe însă că odată cu venirea la tronul țărei Valahiei a lui

---

1. Se notează că în țările Române Patriarhia de Constantinopol nu și-a făcut stavropeghii, fiindcă nu au avut nici un drept; Mitropoliții României. se priveau însuși ca Patriarhi, în coprinsul jurisdicțiunei lor.

De acee, în Moldova toate monastirile cele mari din țară, ori în ce eparhie ar fi fost situate, erau considerate ca un fel de stavropeghii ale Mitropoliei.

Arhimandriții sau egumenii se puneau și se depuneau numai de Mitropolit.

De aici se deduce uzul, după care și acum, în Moldova, Episcopii Eparhioți, când vor să grațilice pe vre un ieromonah cu rangul de Arhimandrit, cer bine cuvântarea Mitropolitului. O singură excepție, în timpurile moderne, se găsește în Moldova, în raportul acesta, o monastire neatârnată de Mitropolit: Aceasta este Sf. Spiridon din Iași. Dar ea nu atârnă nici de Patriarhie și nici de Mitropolie; ci de o specială epitropie a spitalului de acolo, căreia'i este încredințată administrarea averei acestei monastiri, și a metoaşelor pendinte de ea. Mitropolitul singur nu poate face nici o dispoziție acolo, ci în înțelegere cu epitropii respectivi. Pentru păstrarea acestei independenți, superiorul acestei monastiri mai totdeauna a fost arhiereu.

(Loc. cit. Cronica Hușilor, de Episc. Melhisadec, p. 158.

2. A se vedea Monastirile zise închinate de I. Brezoianu, 1861 p. 97—100.

Caragea Vodă, încetând aplicarea dispoziţiunilor anterioare, cu privire la cârmuirea monastirilor închinate şi a averilor pendinte de ele, după regulamentul lui Vodă Hangheri se urmează, de aici înainte, cu punctualitate, prescripţiunile Regulamentului dela 1799 adică a lui Vodă Moruzi, fiindcă acest voevod, (Caragea) prin hrisovul său dela 1813, luna Martie, după ce defăimă pe cel din 1798, a lui Gheorghe Vodă Hangheri, întăreşte şi porunceşte ca să se păzească întocmai dispoziţiunele prevăzute în cel de al doilea Regulament, adică a lui Alexandru Vodă Moruzi, dela 1799, de oarece acest regulament, zice el, este întocmit după actele fondatorilor.

Dar fiindcă erau la mijloc doue regulamente, adică unul a lui Gheorghe Vodă Hangheri, din 1798, iar altul a lui Alexandru Vodă Moruzi, din 1799, Vodă Caragea, de teamă ca nu cumva Românii, deşteptându-se din amorţeala simţimintului lor naţional, se prefere pe cel dintâi, în locul celui de al doilea, căci se înlocuise egumenii Români, prin egumenii greci, îl modifică pe acest din urmă, dând un nou hrisov la 1815, care numai de formă se deosebeşte unul de altul [1].

Oprirea egumenilor greci de a mai tirmite embatichiu la Locurile sfinte

In anul 1808, luna Septembrie 23, Senatul [2] de atunci, opreşte de a se mai trimite vre un ajutor din veniturile acestor monastiri (închinate), Locurilor sfinte scriind Mitropolitului să de-a ştire egumenilor respectivi ca să numai trimită plata embaticului în ţara turcească, ci să-l oprească la Mitropolie şi că I. P. S. S. Mitropolitul să păstreze sumele adunate până când i se vor cere; iar care din egumeni vor ascunde vreo parte dintr'însele, să-l facă cunoscut, spre a primi pedeapsa. Această măsură se vede aprobată şi de guvernământul rusesc; căci oficia Senatului zice că, a luat această dispoziţiune, după înţelegerea avută cu generalul locotenent Milaradovici, şeful oştirilor ocupaţiei de atunci a Principatelor [3].

In anul 1812, după încheierea păcei la Bucureşti dintre Ruşi şi Turci s'a răpit Basarabia, din trupul Moldovei, de către Ruşi, deci dar toate ţinuturile cetăţilor Basarabiei, dela gura Prutului, spre gurele Dunărei, precum şi acele din interiorul Basarabiei, ce erau ocupate de Turci. Toate aceste ţinuturi şi întăriri, zicem, au trecut în stăpânirea Rusiei». Partea aceasta adică Basarabia aflându-se în stăpânirea prea puternicei împărăţii a Sultanului *era îndemânarea şi adăpostirea pământenilor, înlesnirea vieţuirei lor, şi întru a hranei îndestulare şi a vitelor păşune*»[4]. In privinţa

1. A se vedea Monastirile închinate de I. Brezoianu, 1861, p. 103.
2. Adică Divanul, ce înlocuise soborul ţărei, sub Domnii streini.
3. A se vedea uricarul XXV, p. 401—403.
4. A se vedea Uricarul III, p. 343—347.

aceasta, iată cum se exprimă Episcopul Melhisedec: «Actul luarei Basarabiei, atât de neașteptat de Români, dela o putere protectoare a lor, a răcit inimele către Rusia; și, treptat, treptat, a prefăcut simpatiile coreligionare și tradiționale, în antipatii naționale și politice către dânsa.

«Dacă Rusia nu ar fi smuls Basarabia din trupul țărei Moldovei, — prin care totodată a aprobat și răpirea Bucovinei de către Austriaci, cu 35 de ani înainte, ea ar fi avut netăgăduit drepturi la o perpetuă recunoștință din partea Românilor, pe care ea i-a scăpat de prădăciunele Tătarilor și de barbariile și cruzimele Turcilor și la a căror organizare lăuntrică a contribuit mult, în urmă» [1].

Deci, din cele expuse până aici, reese că, încă din timpurile cele mai vechi, Domnii de atunci, au depus cea mai activă și mai serioasă privighere, cu privire la administrarea spirituală și economică a monastirilor închinate și a averilor pendinte de ele; că, în puterea dreptului de autonomie administrativă, neapărat trebuitoare oricărui stat liber, ei (Domnii) le-au supus la regulamente de gestiune regulate și uniforme; și, în cele din urmă, le-au făcut să participe la opere de binefacere, bunăoară, la crearea de școli, spitale, aziluri, precum și la procurarea mijloacelor pentru întreținerea lor, apoi la serviciile statului, la rechiziținile pentru cauză de utilitate publică precum și la alte trebuințe și nevoi ale țărei.

Drept mărturie; vom cita dispozițiunele succesive luate de Domnii Moldovei și a țărei Românești, în 1809, 1811 și 1812, cu privire de a face să participe monastirile închinate, dimpreună cu cele neînchinate, la cheltuelele de ocupație Rusești și Turcești[2]

---

1. Loc. cit. Cronica Hușilor de Episcop Melhisadec, p. 396—397.
2. A se vedea Uricarul XXV, p. 343—357.

II

ISTORICUL MONASTIRILOR INCHINATE DIN EPOCA REINTRONĂREI DOMNILOR PĂMANTENI, IN LEGATURA CU EVENIMENTELE POLITICE, DELA 1821 ŞI PANA LA 1859, INCLUSIV.

In acest an (1821), după înăbuşirea revoluţiei greceşti, câtiva tineri boeri Moldoveni, au adresat Inaltei Porţi o petiţie, cerând pe deoparte, reîntronarea Domnilor pământeni, — în locul Fanarioţilor; iar pe de altă parte, ca averele monastireşti închinate, să fie încredinţate aceliaşi ocârmuiri, însă cu îndatorirea de a răspunde o sumă, ca embatic, Locurilor sfinte [1].

In privinţa aceasta, iată cum se exprima istoricul A. D. Xenopol. «Acesta este cel întâi glas scos de ţările Române pentru înlăturarea călugărilor greci din sfintele locaşuri ale ţărei; cel întâi răsunet aruncat de ideea secularizărei; primul fapt însemnat al acestei prea însemnate serii istorice [2].

Apoi Inalta Poartă încredinţându-se, cum că călugării greci, dela monastirile indigene închinate, luase o parte activă în revoluţia lui Ipsilante şi întrebuinţase cu banii monastireşti de a plăti bande de insurgenţi, ordonă izgonirea lor din ţară şi numi o comisiune alcătuită din boeri pământeni, în frunte cu Mitropolitul, pentru a cârmui averile monastireşti.

Se notează că în firmanul Inaltei Porţi, cu privire la confirmarea Domnilor pământeni: Ioniţă Sturza pentru Moldova şi Grigore Ghica pentru Muntenia, se arată motivul, pentru care călugării greci au fost alungaţi din ţară. «Popii Greci, zice Sultanul, ce până acuma au fost şezând pela monastirile pământene, — din care se lucra felurite urmări, toţi să se izgonească şi să se alunge; şi totodată, temelia răutăţei, adică şcoalele greceşti, să se desfiinţeze [3].

Intre acestea o decizie a Adunărei generale, decretă, ca, veniturile dela averile monastireşti închinate, să fie întrebuinţate, în timp de 5 ani, la plata datoriilor ţărei, din amândouă Principatele [4].

---

1. Loc, cit. Istoricul Mitropoliei Moldovei. Iaşi, p. 214.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I p. 293.
3. Loc. cit. Uricarul III p. 232.
4. Loc. cit, Ziarul Buciumul No. 68 din 1 August 1863, p. 271.

Dar cum se explică că, de astădată, Rusia, proteguitoarea călugărilor greci, n'a mai venit în ajutorul şi sprijinul lor, spre ai scoate din fundul unei aseminea prăpăstii, în care căzuse?

La această întrebare răspundem cu cuvintele istoricului A. D. Xenopol.

«Dacă Rusia, zice el, lăsase să se lovească astfel în Biserica grecească, pe care era ţinută s'o apere, după chiar principiul politicei sale; apoi aceasta o făcuse, fiindcă Impăratul Alexandru, legat prin tratatul sf. Alianţe, fusese nevoit, cu toate tainicele sale simpatii, să descuviinţeze revoluţia grecească, şi deci să primească, deocamdată, toate urmările înăbuşirei ei, prin Turci. Apoi Rusia mai avea şi alte interese de a se arăta, că nu se amestecă în trebile greceşti, pentru a câştiga încă ceva mai mult dela Turci, anume; îndreptarea de hotare în Basarabia; cedarea către Rusia a mai multor puncte depe litoralul Mării Negre; recunoaşterea privilegiilor Sîrbilor şi mai ales prefacerea stipulaţiei voluntare din 1802, pentru neschimbarea Voevozilor Români, de cât la 7 ani, în una obligatorie, prin un tratat bilateral [1].

In anul 1826, luna Martie, Inaltul cler Moldovean, a luat iniţiativa să facă o alegere nimerită de egumeni pentru monastirile închinate; şi în acest scop, a adresat Domnitorului Ioniţă Sturza o anafora (raport), care-şi căpătă întărirea Domnească.

In acea anafora se statorniceşte ca, la toate monastirile, zise greceşti, să fie numiţi numai egumeni *Români*, specificându-se astfel: la monastirile depărtate de orase şi sate, să fie *călugări;* iar la cele din apropiere de ele, să fie *preoţi mireni*, bineînţeles, dintre cei mai distinşi şi cu purtări bune.

Tot în acea anafora se arată că, în curs de doi ani, adică dela 1826 şi până la 1828, monastirile închinate, vor primi o treime din venitul total, urmând ca, rămăşiţa să fie întrebuinţată la plata datoriilor, cu care sunt împovărate monastirile şi la reperaţia zidirilor, care sunt în cea mai proastă stare de părăsire şi de ruinare [2].

In anul 1828, primăvara, trupele ruseşti, ocupând ţările Române, Domnii de atunci, — Ioniţă Sturza şi Grigore Ghica, au trebuit să părăsească puterea; iar în locul lor, s'a constituit un guvern provizor rusesc, pentru amândouă Principatele, în frunte cu generalul Palin, Prezidentul Divanurilor, care mai pe urmă, a fost înlocuit cu generalul Kiselef, Prezident deplin împuternicit.

Astfel că toate reformele introduse în ţară de către foştii Voevozi, în scurta lor domnie, au fost zădărnicite din pricina acestei ocupaţii [3].

Insă înainte ca, Domnii Ioniţă Sturza şi Grigore Ghica, să părăsească puterea, au primit, fiecare în parte, câte un firman (ordin) dela Inalta Poartă otomană, cu privire de a preda ave-

1. Loc. cit. Istoria Românilor din Dacia Traiană VI p. 57 sg.
2. Loc. cit. Uricarul I p. 213—220.
3. Loc. cit. Uricarul IX, p. 453.

rele monastirești închinate, spre cârmuire, pe seama călugărilor greci, — aceasta în baza tratatului dela Akerman din 1826, pretextând că țările Române, nu răspunsese suma de una sută mii lei, ce trebuia să dee, Locurilor sfinte, din veniturile încasate, pe 1827.

Domnitorul Ioniță Sturza, primind aseminea ordin, a convocat imediat obștească Adunare, invitând'o să studieze această cestiune și să decidă în consecință.

Atunci Adunarea alege din sînul ei o Comisie, care, conformându-se în totul dispozițiunelor prevăzute în acel ordin al Sultanului, a precedat la întocmirea lucrărilor, pentru predarea pe seama călugărilor greci a averilor monastirești închinate, cu care ocazie, a prevăzut și niște anumite condiții puse în sarcina lor, spre întocmai urmare.

Iată coprinsul, în rezumat, al anaforalei prezintată Principelui Ioniță Sturza, de acea comisie, care și primi întărirea domnească. «Călugării greci să înfățișeze, în scurt timp, obștestei Adunări, hrisoavele și documentele, spre a se urma întocmai după ele; moșiile să se dee în arendă prin mezat; contractele să fie făcute și semnate de egumeni, de epitropi și de boerii inspectori; pădurele să nu fie supuse tăerei; pe lângă aceasta, — adaogă mai departe acea anafora, fiindcă mai toate zidirile sfinte se află în cea mai ticăloasă stare, iar monastirile sunt îngreuiate cu datorii, făcute de egumenii greci, de mai înainte, urmează ca venitul să se întrebuințeze, timp de trei ani, la reperația sau clădirea din nou a bisericilor și la plata datoriilor.

Egumeuii, de asemenea, să fie îndatorați de a păzi cu sfințenie așezămintele de dăruire; și, în sfârșit, regulele monastirești să se țină cu de'amănuntul, după voința ctitorilor; și pentru aceasta ei (egumenii) să fie necontenit sub îndeaproape privighere a Epitropilor și a boerilor inspectori [1].

Dar cu toate acestea, din actele ce se mai păstrează încă se dovedește că, toate silințele depuse de acea comisie, au rămas zadarnice, — din pricină că, egumenii greci, folosindu-se de abuzurile și confuzia, ce domnia pe acea vreme în țară, cereau necontenit intervenția Patriarhiior orientali pe lângă Sublima Poartă, în favoarea lor.

Se notează că tot în felul acesta a procedat și Grigore Vodă Ghica, Domnul Munteniei cu privire la predarea pe seama comunităților grecești a averelor monastirești închinate, dovadă anaforaua pe care comisia instituită adhoc a înaintat-o Domnului spre a fi întărită cu hrisov, anafora, care doar numai întru atâta se deosebește de cea din Moldova că «Egumenii greci, rânduiți pentru cârmuirea acelor averi bisericești, trebue să fie aleși de către Patriarhii Locurilor sfinte și apoi recomandați Domnului, spre confirmare, conform drepturiior anterioare [2].

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 297.
2. A se vedea Monastirile închinate din România de Cezar Boliac, București 1862 p. 88—92.

Se notează iarăşi că, îndată ce armatele ruseşti intrară în Moldova şi Muntenia, Impăratul Nicolae întări şi închezăşui, prin manifestul său din luna Aprilie (1828) toate privilegiile şi prerogativele acestor două ţări, în conformitate cu cele cinci tratate, încheeate între împărăteasa Ecaterina II şi Inalta Poartă, până la actul primitiv, prin care *Mircea Voevod recunoscu supremaţia Porţii* [1]

In anul 1829, încheindu-se pacea la Adrianopol, între Ruşi şi Turci, s'a dat un nou avânt Rusiei, de a şi întinde autoritatea sa politică asupra împărăţiei turceşti şi, prin aceasta, posibilitatea de a se amesteca în afacerile lăuntrice ale supuşilor ei.

Iar pricina provenea de acolo că, Turcia urmă o politică protivnică adevăratelor sale interese, faţă de populaţia creştină, supusă imperiului Otoman.

Aşa, în primul rând, Turcia căuta să înăbuşească orice aspiraţiune de cultură morală şi intelectuală a creştinilor; iar în al doilea rând, căuta să desbine şi să umilească aceste popoare, jignindu-le chiar în desvoltarea lor materială.

Deci, faţă de această atitudine a Turciei, cu privire la supuşii săi, între care eram socotiţi şi noi Românii din ambele Principate, Rusia îşi rezerva o misiune cu totul deosebită, anume: Ea avea aerul de a protesta în contra acestei politice apăsătoare a Turciei şi, prin aceasta, se arăta protectoarea călduroasă a acestor popoare creştine.

Această politică machiavelică a Rusiei, aduse în contra Turciei, o ură neînpăcată a mai multor milioane de creştini, care vedea în Rusia, singura speranţă de mântuire. Aşa se explică, pentru ce cea mai mare parte din boerii Români din amândouă Principatele, ţineau mai mult cu Ruşii. decât cu Turcii [2].

Intre timp, Rusia pretinsa protectoare a creştinilor ortodocşi din orient, mijloci din nou pe lângă Sublima Poartă ca, foştii egumeni greci, să fie reîntegraţi în posturile ce le aveau mai înainte, adică în administrarea averilor noastre monastireşti zise închinate. In adevăr, Inalta Poartă, fiind silită de împprejurări, a trebuit să cedeze unor asemenea pretenţii ale Rusiei, dovadă ne stă înainte, firmanul imperial, din acest an (1829) al cărui coprins e următorul: «Găsesc cu cale, zice Sultanul, de a întoarce cârmuirea acestor monastiri, în starea lor cea dintâi; însă cu condiţie: de a se alege, pe viitor, călugări cinstiţi şi credincioşi şi să se trimită acolo de către Patriarhi.

«Iar călugării, ce se vor trimite, să se poarte bine».

«Şi când se va ivi vreo arătare (reclamaţie) că, vre unul dintr'ânşii, au călcat regula, unul ca acela să se pedepsească; şi, în locul lui, să se aleagă de către Patriarhi, alt credincios, şi cinstit, şi aşa cu chezăşie, să se trimită acolo (în Principate) [3].

1. Loc. cit. Uricarul VI, p. 10.
2. A se vedea ziarul Buciumul, Bucureşti, 1864, p. 950.
3. Loc. cit. Uricarul V, p. 30—35.

Se notează că, deși comunitățile grecești, reușise de a căpăta cârmuirea monastirilor indigene închinate și a averilor pendinte de ele, pe seama lor, totuși ele n'au putut beneficia de acest drept, de cât tocmai la 1830. Aceasta din pricină că, Românilor, li se deschisese mai bine ochii și vedeau ei cu cine aveau de a face.

Dar ce puteau face, bieții noștri Români, mai mult, față de colosul dela Nord, care luase în cârcă pe călugării greci, de cât, doar, să se dee platnici, tărăgănind numai cu complectarea lucrărilor, pentru predarea avutului bisericesc, cu inventar în regulă, egumenilor greci.

Tot în acest an (1829) s'au început preparativele pentru întocmirea Reg. organic de către un comitet, alcătuit din Înaltul cler și boeri pământeni, în frunte cu generalul Kiselef și Miniciaki. Acest Reg. organic coprinde, între alte dispoziții de ordin bisericesc, și aceea, care avea rolul să curme confilctul existent, între guvernul local și clerul grecesc, în chestia monastirilor închinate.

Numai atât că, punerea în lucrare a dispozițiile luate, anterior, de către obștestele adunări, nu putea sluji, drept chezășie, în cârmuirea celor sfinte, prin amestecul Rusiei în afacerile interne ale țărei.

Totuși, Rusia ca să dee o aparență de satisfacție, acestei întocmiri introduse în Regulamentul organic o clauză, prin care monastirile închinate se obliga să plătească către stat un tribut de două milioane lei, pentru întreținerea școalelor Române. Această sumă considerabilă, în aparență, abiă era a treisprezecea parte din totalul veniturilor averelor monastirești închinate. In cele din urmă, acea sumă a fost redusă la una sută mii lei, bani pe care'i lua Patriarhul din Constantinopol, în folosul școalelor grecești situate pe teritorul împărăției otomane din orient.

Astfel că, înzestrările făcute monastirilor, pentru întreținerea lor și pentru îndeplinirea actelor de binefacere și de utilitate publică, se urca, pe vremea aceea, la un venit de zece milioane lei; însă în realitate, nici nouă milioane nu se întrebuința, nici pentru unele nici pentru altele, adică nici pentru întreținerea în bună stare a monastirilor închinate, nici pentru îndeplinirea actelor de binefacere și de utilitate publică. O asemenea stare de lucruri, trebuia să dee naștere la reclamațiuni, și dintr'o parte și din alta.

Dar cele mai violente reclamațiuni erau acelea, la care nu trebuia să se aștepte nimeni, adică acelea ale egumenilor greci, reprezentanții Locurilor sfinte, cari refuzară să plătească tributul impus către țară. Așa că generalul Kiselef, Prezidentul Plenipotențiar, a fost nevoit ca, odată cu punerea în aplicație a Regulamentului organic, să întocmească o nouă comisie, care avea îndatorirea de a examina pretențiile călugărilor greci.

Iată în ce constau acele pretenții ale lor:

1. A lăsa în cârmuirea comunităților grecești veniturile monastirilor, așa precum exista sub vechiul regim, scăzându-se dă-

rile, ce erau îndatorate monastirile de a plăti către fisc și așezemintele de binefacere.

2. A da statului adăogirea ce ar proveni dela aplicarea nouei legiuiri asupra proprietății, care încincise veniturile [1].

In anul 1831, guvernul provizor rusesc. a luat deciziunea ca, egumenii greci de pe la monastirele indigene închinate, să numai aibă dreptul de a arenda moșiile monastirești de cât numai pe termen de un an; căci după aceasta, urma ca, asemenea averi bisericești, să fie supuse regulărei, ce se va statornicii, prin acel regulament.

Tot în acest an (1831) se învoi Patriarhilor orientali o păsuire de zece ani pentru cârmuirea, mai departe, a monastirilor închinate și a averilor pendinte de ele; aceasta însă după numeroase intervenții făcute de cabinetul rusesc către Inalta Poartă otomană păsuire care expira la anul 1841, și în care timp, Locurile sfinte, urma să fie scutite de orice obligație, fie către stat, fie pentru îndeplinirea actelor de binefacere și de utilitate publică; în schimb însă, călugării greci, se obligau să plătească datoriile, cu care erau împovărate monastirile și să ridice din nou bisericele și clădirile, pendinte de ele, ce erau dărăpănate și ruinate.

Termenul însă expiră, precum se va vedea mai departe; și curtea imperială rusească, începuse negociațiuni cu Patriarhii, care nu izbutiră, decât să se prelungiască aplicația dispozițiunelor regulamentare [2].

In anul 1832 s'a promulgat regulamentul organic, care a pus bazele organizației nouei societăți române; și, precum în toate ramurile societății, s'au făcut schimbări simțitoare, așa și în administrația Bisericei, s'au făcut modificări radicale.

Scopul principal al acestor reforme, în ce privește Biserica, era; îmbunătățirea soartei clerului, cultura lui și mărginirea numai în sfera spirituală [3].

Iar pentru realizarea acestui scop, s'a prevăzut în sus citatul Regulament, o subvenție, în sumă de 450.000 lei, pentru amândouă Principatele, plătită fiscului din veniturile averelor monastirești închinate. Această sumă trebuia să fie întrebuințată de către *stat*, în scopuri de binefacere, lucru pentru care s'a prevăzut scutirea acelor averi bisericești de impozitul, ce monastirile zise grecești, plăteau până atunci fiscului.

Deci, odată cu punerea în aplicare a Reg. org. guvernămîntul provizor rusesc, s'a încercat și el, cum făcuse și Principii Ioniță Sturza și Grigore Ghica ca, monastirele închinate, în cârmuirea lor, să fie puse sub controlul și privegherea statului, ca și acele neînchinate. In adevăr, generalul Kiselef, Prezidentul Plenipotențiar și patronul Reg. org. [4] avea toată dorința ca, dispozițiile, coprinse

1. Loc. cit. ziarul „Buciumul", București, 1864, p. 978-979.
2. Loc. cit. Uricarul IV, p. 434.
3. Loc. cit. Cronica Hușilor, p. 436, de Episcopul Melhisedek.
4. Se notează că la 15 Martie (1932) acest Reg. a fost votat de către obștească adunare spre a avea putere de lege.

în această legiuire, să nu rămâe literă moartă. Deci el voește să pue lucrurile la cale, prin o împăcare, între părțile înpricinate, adică între clerul grec și statul Român; și, în acest scop, cere Patriarhilor orientali, ca să se trimită o delegație, spre a se înțelege cu comisia din țară, întocmită de el, comisie, care era compusă din generalul Mavru și Barbu Știrbei, secretarul de Stat[1].

Iată dispozițiile propuse, cu acea ocazie, de membrii acelei comisiuni, dispoziții, care puteau servi de bază, spre regularea acestei chestiuni, în chipul cel mai avantajos, pentru asemenea așezeminte.

1. Se vor repara bisericele și toate zidirile, ce depind de dânsele, astfel în cât să se ridice din ruina în care se află; și de acuma înainte, să se ție în bună stare conform destinațiunei lor.

2. Se va determina, cu titlul de leafă, egumenilor, o parte din venitul monastirilor respective, câtă să le fie de ajuns de a trăi convenabil. Se va determina de asemenea totalul sumelor necesare pentru retribuția preoților precum și a celorlalți slujitori bisericești.

3. Se va trimite pe tot anul la sfintele Locuri, unde sunt închinate aceste sfinte monastiri, o parte din veniturile lor, conform cu spiritul adevăratelor testamente ale fondatorilor și cu cele ce s'au urmat neîntrerupt în această privință.

4. Pentru îndeplinirea dispozițiilor celor sufletești ale fondatorilor, fie care monastire va trebui să întrețină în interiorul său un așezemânt de bine facere, precum: retragere pentru neputincioci, asil pentru nenorociți și altele asemenea.

5. In locul tuturor sumelor, ce plăteau monastirile în timpul gospodarilor, pentru deosebitele așezeminte și sub diferite numiri, se vor mărgini de acum, în colo, de a ajuta cu o mică parte proporțională cu venitul fiecărei monastiri la întreținerea unei case centrale așezate la Mitropolie și destinată pentru așezeminte de utilitate publică, precum: Seminarii, casă de milă, spitale ș. a.

6. Egumenii nu vor putea contracta împrumuturi fără vreo necesitate constatată și fără autorizația guvernului.

7. Arendarea moșiilor fie cărei monastiri va fi la aceeași epocă și tot pe un termen: iar contractele de arendare vor fi întărite de Mitropolit și de logofătul trebilor bisericești. Cu chipul acesta clerul va continua a se bucura întru toate și fără vătămarea de drepturile și imunitățile sale[2].

La aceste dispoziții, propuse de membrii comisiei din partea guvernului local, delegații Patriarhali precum și și cei ai Comunităților dela Muntele Atos și Sinai, au răspuns:

1. Locurile de jos nu vor face reparațiunele la bisericele și la acaretele, pendinte de ele, de cât gradat.

---

1. A se vedea raportul lui Mavros și Știrbei din 27 Mai, 1833, loc. cit. Monastirile din România zise închinate, de Cezar Boliac, București, 1862, p. 37.

2. Loc. cit. raportul comisiunei bisericești, către generalul Kiselef, Uricarul V, p. 341.

2. Că numai Locurile sfinte au dreptul de a fixa tratamentul remunerarul) egumenilor. 3. Consimt să facă stabilimente de binefacere, însă numai acolo unde se prevede în hrisoavele de închinare, și mai de preferință în orient.

4. Nu voesc a alimenta casa Mitropoliei cu nici un ban.

5. Toate veniturile, provenite dela moșiile monastirești închinate, trebue a se trimite la Locurile sfinte, după ce mai întâi se vor scădea cheltuelele de întreținere ale monastirilor din țară.

6. Nu pot tolera pe nici un strein de a se amesteca la licitație, pentru arendarea moșiilor monastirești, fiind proprietatea lor proprie.

7. Nu cunosc ca contractele de arendarea moșiilor monastirești și a acareturilor pendinte de ele, să fie întărite de alții, de cât de către Comunitățile grecești».

Membrii comisiunei, în raportul ei adresat generalului Kiselef, Prezidentul Plenipotențiar, opinează că «*întrucât Locurile sfinte, nu voesc să se supună dispozițiunilor Regulamentului organic, apoi ele să iee veniturile cele sunt închinate, după pravilele și obiceiurile celor mai înainte de Reg. org. și se lase, pe seama Statului, prisosul folosurilor, ce au izvorât, din nouile legiuri pentru proprietăți*».

Generalul Kiselef, primind asemenea raport și văzând că rezolvirea acestei probleme n'a eșit la bun sfârșit, rânduește a doua comisie, mai mare de cât cea dintâi, în care întra și consiliul de Miniștri, dar nici cu aceasta comisie n'a eșit la vre'un rezultat satisfăcător, căci și ea repetă argumentul celei dintâi. Aceasta din pricină că, delegații Patriarhali precum și cei dela Comunitățile dela muntele Atos și Sinai susțineau că «*monastirile sunt averi proprii ale sfintelor Locuri; că numai ele pot face, cu acele averi, orice vor voi, ne având a da seama nimănui; că, înfine, nu cunosc alte îndatoriri, afară de acelea care se ating de serviciul divin, în biserica fiecărei monastiri.*

Intre timp, delegații Locurilor sfinte, intervin din nou pe lângă guvernul local de sub Președenția generalului Kiselef, deplin împuternicit, și cer ca «*drepturile lor să fie menținute ne atinse și că, Excelența sa, să nu îngăduiască a se lua niscareva dispoziții contrare acelora ale ctitorilor fundatori*[1].

Atunci membrii acestei din urmă comisiuni le-au înfățișat următoarele acte, drept dovadă, a cererei lor.

1. Testamentele ctitorilor monastirești închinate: Văcărești, Radu Vodă și Mărgineni, sub No. 1, 2, 3.

2. Hrisoavele domnești, între care se conumeră și acela a lui Vodă Caragea din 1815, sub No. 4;

3. Cartea Patriarhului Policarp, sub No. 5;

4. Un izvod de orânduirea de egumeni din partea sfintelor Locuri, sub No. 6.

Deci în toate aceste acte se arată că: «*Egumenii nu vor trimite la Locurile de jos decât numai prisosul ce va rămâne dela venitu-*

1. Aceaste pretenții ale delegaților Locurilor sfinte se cuprind în cererea adresată gen. Kiselef, cu ocazia sosiri lor în țară spre a asista la conferințe.

rile monastireşti închinate, după ce mai întâi se vor întâmpina trebuincioasele cheltueli ale acestor monastiri şi dările în trebuinţa ţărei, pentru binefaceri.

La aceste dispoziţii citate mai sus, delegaţii răspund că: *«Ei nu sunt împuterniciţi de a trata pe temeiurile ce li s'au dat în cunoştinţă şi pe propuneri ce zic că ar fi neprevăzute de dânşii».*

Aşa că, din această pricină, nici n'au semnat procesul-verbal în chestiune [1].

Acestea s'au petrecut în cursul anului 1833.

Tot în acest an (1833) luna Noembrie, generalul Kiselef, printr'un ordin, adresat consiliului administrativ, cere să se i-a măsuri grabnice pentru a împedeca pe egumenii greci de a arenda moşiile monastireşti cu scăzământ şi cu condiţia de a încasa câştiul, pe timp de 3 ani, înainte, cum făceau ei, de obiceiu. Aceasta spre a înlătura legea, care'i oprea de a îngreuia monastirile cu datorii.

Şi de oarece ne aflăm la sfârşitul acestui an (1833), cu povestirea noastră asupra acestui fapt istoric, se impune întrebarea: *Când şi cu ce împrejurare, Rusia patroana călugărilor greci, a devenit în acelaşi timp şi protectoarea creştinilor ortodoxi supuşi imperiului otoman?*

Pentru a răspunde la această întrebare, trebue a ne referi tot la împrejurările politice, ce au urmat după încheerea tratatului dela Adrianopol, dintre Ruşi şi Turci la 1829.

In privinţa aceasta, iată ce citim într'o revistă.

«Dreptul de stăpânire al călugărilor Latini (Româno-Catolici) asupra Bisericei din Betleem şi a mormântului af. Fecioare, obţinut din partea Turcilor, prin mijlocirea diplomaţiei Franceze dela Constantinopol, diplomaţie condusă de Lavalétte, fu o grea înfrângere, nu atât pentru călugării greci, cât, mai ales, pentru protectorii acestora, adică pentru Ruşi.

«In adevăr. mândria diplomaţiei ruseşti, care ştiuse să obţină dela Inalta Poartă otomană, tratatul dela *Unchiar-Ischelessi,* cu data de 8 Iulie. 1833, precum şi ambiţia Romanovilor de a se socoti — în baza legăturilor de familie cu Paleologii, drept ocrotitori ai creştinilor ortodoxi de sub stăpânirea turcească, cădea odată cu jertfele de bani şi de vieţi omeneşti făcute mai bine de 100 de ani, atrăgând după sine şi înlăturarea veşnicului pretext de a interveni, după plac, la împărăţia intrată în agonie, a Semilunei».

«Din această cauză, îndată ce se cunoscu la curtea imperială rusească, firmanul de întărirea drepturilor călugărilor Latini, Ţarul Nicolae I, om autoritar, trimise cu o suită numeroasă la Constantinopol, pe Principele Meşnicoff, ca să aranjeze această cestiune în favoarea călugărilor greci; însă în secret lucru sta aşa: ca Sultanul să dea Ţarului dreptul de protectorat asupra creşti-

1. A se vedea jurnalul Consiliului de Ninişfri şi al comisiei pentru regularea monastirelor închinate, uricarul XXV, p. 346—353.

nilor ortodoxi din întreaga împărăție otomană, între care eram socotiți și noi Românii din amândouă Principatele; iar de nu va primi această condiție, să-i declare războiu. Așa că din această pricină, Turcia a recunoscut *dreptul formal* Rusiei de a avea, sub protecția *sa, popoarele creștine ortodoxe din orient* [1].

In anul 1834, retrăgându-se Rușii din țările Române, vin la cârma statului Principii: Mihalache Sturza în Moldova și Alexandru Chica în Muntenia.

Sub acești Domni s'au făcut oarecare intervenții pe lângă cabinetul rusesc, spre a se pune stavilă abuzurilor făptuite de călugării greci, abuzuri ce constau întru aceea că ei arendau moșiile monastirești, tăiau pădurile, vindeau locuri, schimbau acareturi, embaticau, însă fără știrea și consimțimântul Mitropolitului: într'un cuvânt, călugării greci umileau statul și Biserica Română. In privința aceasta iată cum se exprimă Profesorul C. Disescu:

«Cel mai însemnat fapt, care caracterizează Domnia lui Alexandru Vodă Ghica, este influența străină exercitată prin Consulul rus Ruckman, care a crezut că, la un moment dat, poate să facă a se învoi ca însăși țara să devie sub protectoratul rusesc, schimbându-și legislația internă a ei.

Domnitorul Al. Ghica, neavând destulă putere de rezistență, ajută el însuș la schimbarea unei aseminea legislații, recunoscându-se dreptul de control al guvernului rus, în afacerile interne ale Principatelor Române, respectiv monastirile închinate, cu toată energia desfășurată de obștească Adunare de acei, cari formau partida națională, în fruntea căria era chiar Bibescu, care mai pe urmă ajunse Domn țărei Românești [2].

Deci Alexandru Vodă Ghica, îmboldit fiind de către obștească Adunare, trimite consulului rusesc, baronul de Ruckman, o notă în care se arată că «delegații Locurilor sfinte, neputându-se niciodată înțelege cu comisia numită de guvern, purtarea trebelor averelor, ce aparțin monastirilor închinate, rămâne încă în prada tuturor abuzurilor, care a predomnit în această parte a administrației, și casela publice și de binefacere sunt lipsite de ajutor [3].

Cu privire la intervențiile făcute pe această cale de Principele Alexandru Ghica către cabinetul rusesc, ne pot servi, ca mărturie, oficiile din 3 Iulie 1837; 11 Iunie 1838, și 2 Decembrie 1839 [4].

In una din sus arătatele oficii, adică aceea din 1838, Adunarea arată că: «N'a rămas multă vreme a se împlini zece ani dela înființarea Reg. Org. (Este vorba aici de zece ani de scutire) când, chiriarhii monastirilor, să socotească, ca un drept lăsarea în nelucrare a vechilor drepturi.

---

1. Loc. cit. Revista „Convorbiri Literare", pe luna Februaria, 1930, p. 731.
2. Loc. cit. Domnia lui Bibescu Vodă, conferința ținută de profesorul C. Disescu.
3. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 502.
4. A se vedea monastirile zise închinate de Cezar Boliac, București, 1862, p. 72, 75 și 77.

Intr'o altă notă adresată, tot de același Principe, contelui de Butinief, se arată și mai explicit până unde ajunsese îndrăzneala călugărilor greci, în ce privește ne respectarea legei și a autorităților statului Român, de către ei.

El spune că «Egumenii greci, din depozitari contabili, s'au ridicat în proprietari desăvârșiți, astfel că căutarea averilor monastirești, rămâne trădată bunului lor plac și al lăcomiei.

«De când li s'au admis termenul de zece ani, pentru reîntocmirea monastirilor, ei refuză de a se supune nu numai îndatoririlor, ce le sunt impuse prin Reg. Org. dar chiar de a îndeplini pe cele vechi, conținute în hrisoavele de întemeere.

«Ceva mai mult încă: Ei merg și mai departe, refuzând intervenția legiuitei ocârmuiri în purtarea trebelor averelor monastirești și-i tăgăduesc chiar dreptul de supraveghere, care este de atribuit prin arătările cele mai formale [1].

In anul 1835, s'a întocmit legea organică a secularizărei averilor monastirești neînchinate de către obștească Adunare din Moldova. In puterea acestei legiuiri, averile Episcopiilor și ale Mitropoliei, s'au luat de sub cârmuirea chiriarhilor și s'au concentrat la departamentul averilor bisericești.

Mitropolitului și Episcopilor s'au destinat subvențiuni din veniturile scaunelor lor, anume: Mitropolitului s'a dat 5/7 din acele venituri, iar Episcopilor 4/7. Prisosul veniturilor episcopale s'au regulat a se împărți în trei părți, anume: una să se întrebuințeze la reperațiuni și zidiri din nou de biserici, binale, acareturi pe moșii ș. a; din a doua parte urma să se plătească, pe fiecare an, câte 95.000 lei, ce se lua ca până acum din veniturile Episcopale, pentru întreținerea Seminarului dela Socola, iar restul din această parte, să se întrebuințeze, în alte scopuri de binefaceri; partea a treia trebuia să se întrebuințeze la întreținerea Departamentului bisericesc [2].

In anul 1840, s'a înființat în țara Românească (Valahia) legea de organizare a averilor monastirești neînchinate, dispunându-se înscrierea prin Condici a tuturor documentelor și hrisoavelor, pe care se sprijină a lor proprietate, atât dela monastirile neînchinate, cât și închinate.

Cu această ocazie egumenii greci, învitați fiind, de către autoritățile Române, spre a prezinta asemenea acte, ei refuzară categoric de a se supune acestei îndatoriri [3].

In anul 1843, s'au împlinit cei zece ani de scutire; așa că, monastirile închinate, trebuia, de aici înainte, să dee subvenția, prevăzută de Reg. Org. în comptul statului, pentru întreținerea așezămintelor de binefacere și de utilitate publică. Dar sa întâmplat contrarul; căci, tot în acest an, Principii Mihalache Sturza

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 302
2. Loc. cit. Cronica Hușilor p. 450.
3) A se vedea chestia monastirilor închinate de I. A. Comăneanu. București, 1859, p. 18.

al Moldovei și Gheorghe Bibescu al Munteniei, au primit, dela cabinetul rusesc, prin ambasadorul din Constantinopol, niște instrucțiuni, cunoscute sub denumirea de *memorandul dela Buick-Dere* cu îndatorirea de a se urma întocmai prescripțiunelor lor. Aceasta ca mijloc de împăcare a neînțelegerilor, între guvernul Român și Comunitățele religioase dela Locurile sfinte, tot pe tema chestiei monastirilor închinate.

Dar acest memorand este menit, numai spre binele Comunităților grecești, de oarece, între altele, se recunoaște că, proprietățile pendinte de acele monastiri, sunt ale lor proprii; aceasta pe deoparte, iar pe de alta, li se dă dreptul, de a trimite, în fiecare Principat, câte un exarh, care să aibă suprema autoritate asupra monastirilor închinate.

Iată cuprinsul, în rezumat, al acestui memorand: «Curtea imperială a Rusiei, luând în deaproape băgare de seamă, dorințele ce au arătat reprezentanții Sfintelor Locuri, și care s'au tratat între ele și misiunea imperială, în lunele Octombre și Noembre, 1841, relativ la cârmuirea averilor monastirești din Principate, dorește, pe deoparte a grăbi sfârșitul acestei cestiuni; iar pedealtă parte, a păstra neatinse drepturile legitime pentru averile hărăzite comunităților Patriarhale precum și celorlalte comunități dela Muntele Atos și Sinai, fără a învoi ca o persoană particulară sau autoritate publică să poată vre-o dată despărți din ele vre-o parte oarecare; dar nici rînduiții sfintelor Locuri să fie volnici a dispoza de ele, dupre voia lor».

Curtea imperială rusească oferă sprijinul Locurilor sfinte pentru punerea la cale cu desăvârșire a acestei cestiuni, însă cu următoarele condițiuni:

1) Imposesierea averilor monastirești se va face prin mezat public, începând dela 1852.

2) Acest termen de zece ani, se îngădue pentru terminarea complectă a reperațiunelor, potrivit mijloacelor bănești [1].

3) Curtea împărătească găsește cu dreptul ca Locurile sfinte, să făgăduiască acestui obiect important o a patra parte din venitul anual, pe care-l trag din Principate.

4. O subvenție trebue a se acorda în favoarea așezemintelor

---

1. Față de asemenea păsuire, ce cabinetul rusesc oferise Locurilor sfinte toți Patriarhii mulțumesc monarhului tuturor Rușilor, printr'un memoriu, cu data de 2 Decembrie 1843, pentru darul ce li se făcuse, acordându-li-se dreptul de a încasa, în comptul lor, veniturile provenite dela averile monastirești, în acest interval de timp.

Iată coprinsul acelui memoriu: „Sfintele comunități mărturisesc recunoștința lor pentru acest dar neașteptat al veniturilor întregi pe zece ani ale rodurilor acestor proprietăți destinate pentru reperațiuni și întărirea celor dărâmate din pricina înfricoșatei revoluții din anul 1821, și celelalte sfinte locașuri, ce sunt clătinate din temelie și pentru mângâerea adusă Bisericei Răsăritului, ce a pătimit atât de mult.

„Trăiască în eternitate unsul lui Dumnezeu și prea puternicul protector al Bisericei noastre".

(Loc, cit. Ziarul Buciumul, București. 1864, p. 169).

de binefacere și de educație publică în Principate; și, de oarece sf. Locuri găsesc neîndemânatecă o cifră schimbătoare în fiecare an, curtea imperială crede de cuviință de a-și retrage propunerea primitivă, cu privire la a patra parte a veniturilor dela monastirile ce aveau a li se da.

In schimb însă ea cere ca, această subvenție anuală, să se statornicească la două milioane lei, în monedă românească; aceasta până la 1852.

5. Suma de lei 250.000 lei, se va retrage din subvenția arătată mai sus și se va da școalelor și ospiciilor din Constantinopol și din împrejurimi.

6. Exarhul va face parte din comisia mixtă, căria se va supune, la București și Iași, titlurile de stăpânire ale monastirilor închinate, precum și îndatoririle prevăzute în actele de danie.

«Această propunere trebue a se privi ca cea mai de pe urmă încercare de împăcare între guvernul Român și Comunitățile grecești.

7. Curtea imperială așteapta rezultatul dorit până'n luna lui Noembrie 1843; în caz contrar ea, deși va continua ocrotirea monastirilor închinate în contra măsurilor împilătoare și nelegale, totuși îi va părea rău că nu se va putea mai mult să împedice pe gospodari de a aplica acelor monastiri dispozițiile Reg. org. sancționate de către ambele curți (Rusia și Turcia). Dar aceste dispoziții, coprinse în memorandul de mai sus, nu au fost ținute în seamă de gospodari [1].

Drept dovadă. ne permitem a cita raportul Principelui Bibescu, adresat contelui Neselrode, cu data de 20 Septembrie 1843, unde se arată că «Dacă s'ar tolera trimiterea călugărilor greci (exarhi) în țară, s'ar stirbi autoritatea Domnului și a Mitropolitului, spre marea daună a ordinei legale, și s'ar introduce un stat grecesc, în statul românesc».

Apoi Principele, mâhnit până în suflet [2], față de sprijinul, ce Patriarhii găsesc la cabinetul rusesc, sfârșește raportul său cu cuvintele următoare: «chinoviile grecești, ar trebui să simtă cât este de desgustător pentru sf. noastră religie ca, monastirile consacrate la început pentru îndeplinirea actelor de binefacere și de utilitate publică, să devie acum obiect de precupeție scandaloasă și se înfățișeze numai niște singurătăți, unde abia se mai găsește câte un preot în zdrențe, slujind cele sfinte în biserică» [3].

In ziua de 3 Decembrie 1843, comunitățile grecești dela Locurile sfinte, dau răspunsul la memorandul de mai sus, în felul următor:

a) Pretențiile Principatelor n'au nici un fundament, căci infirmă drepturile de proprietate.

b) Că cea mai mare parte din averele monastirești, li s'au fost

1. Loc. cit. Uricarul IV, p. 435.
2. Se știe că Vodă Bibescu făcea parte din partida națională a Valahiei.
3. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 304; vezi de asemenea Istoria Bis. Române ortodoxe de I. Lupaș, p. 92.

închinat, Locurilor sfinte, fără nici o condițiune și că altele au fost cumpărate de egumenii greci cu banii lor proprii.

c) Cât privește celelalte puncte, prevăzute în memorand, se referă la cele dintâi, mai cu seamă, adică la aceea, că au făcut cunoscut deja ambasadei rusești în conferința dela 1841, că deși prevăzuse funestele rezultate, prin arendarea moșiilor monastirești, totuși primesc această propunere a cabinetului rusesc până la expirarea celor zece ani stipulați, însă cu aceste condițiuni.

1. Consimt la arendarea prin licitație publică, a moșiilor monastirești, însă numai sub supravegherea Consulului rusesc, fără vre un amestec al autorităților țărei *a)*.

2. De asemenea se îndatorează a săvârși reparațiunele până cel mult în termen de zece ani (altul de cât acela, care se sfârșise la 1843) *b)*.

---

a) Fireşte că, călugărilor greci, le convenea numai asistența consulilor ruseşti la licitație, fără amestecul autorităților statului Român, aceasta pentru cuvântul că adjudecarea licitației să revie asupra concurenților favoriți cauzei lor.

b) In interesul istoric, nu credem de prisos, de a înfățișa onor. public cititor, în rândurile ce urmează, angajamentul înscris, ce și-au luat Comunitățile grecești, cu privire la reparațiunele bisericelor și a atenanselor pendinte de monastirile închinate.

Iată coprinsul acelui angajament:

„Se hotărăște de către noi terminarea cu desăvârșire a orice fel de reperații, la monastirile grecești, în curs de 9 ani, adică dela 1843 și până la 1852".

„Comunitățile de când au primit metoasele lor din Moldo-Valahia, care pe nedrept s'au ținut, în curs de 8 ani, într'o stare foarte dărăpănată, au îngrijit și au făcut reperațiunele cele mai neapărat trebuitoare la metoasele lor din Moldo-Valahia, și mai mult de cât cerea trebuința; și dacă unele au rămas nereparate, chiriarhii voesc ca, în termenul ce li s'au dat, de 9 ani, să repareze, fiecare metoasele lor de acolo și cât se poate de grabnic".

„Insă în orice chip, nu pot să hotărască, nu a patra parte, dar nici a zecea parte, ca învederat trebuitoare a se cheltui pentru reperațiunea acestor metoase; și aceasta pentru că se împotrivește drepturilor tuturor titlurilor, pe care se întemeiază dreapta lor stăpânire".

„Iar dacă trebuința va cere, pentru aceste reparațiuni, nu numai a patra parte, ci și tot venitul anual îl va cheltui" [1].

1. loc. cit. Ziarul „Buciumul", București, 1864, p. 169.

Vezi, iubite cititor, cum Egumenii greci de pe la monastirile indigene închinate, cuteza să se facă stăpâni absoluți peste aceste locașuri sfinte și pe averele pendinte de ele, iar nu noi Românii de baștină; aceasta zic ei, în puterea *titlurilor* ce posedă, dar pe care nu le-au arătat niciodată, ori de câte ori li s'au cerut acest lucru, de către autoritățile statului Român.

Mai departe tot acești călugări greci, susțin că, pe nedrept, monastirile închinate și averele lor, au fost ținute în stăpânire de statul Român, timp de 8 ani, adică dela 1821 și până la 1829, timp, prin urmare, cât au pribegit ei prin Rusia și prin alte părți, când cu ocazia izgonirei lor de către Turci: și că din pricina nepăsărei și neîngrijirei noastre, a Românilor, aceste sfinte locașuri, ar fi ajuns într'o stare completă de ruină și distrugere.

Noi însă susținem că nu se putea ca, asemenea monastiri, să ajungă într'un asemenea hal, într'un timp așa de scurt; ci din contră, din pricina călugărilor greci, care le-au avut în cârmuirea lor timp de peste trei veacuri, dar nu s'au îngrijit de ele.

3) «Comunităţile (greceşti) oferă, în sfârşit, să dea pe fiecare an, câte un milion lei statului Român, însă cu condiţie de a fi scutite de orice îndatorire pentru întrebuinţarea aşezemintelor de binefacere.

In ce priveşte subvenţia de 2,000,000 lei, călugării greci găsesc că e prea împovărată pentru ei, şi deci o înlocuesc cu suma de 200.000 lei [1].

In anul 1844, luna Decembrie 24, Principele Bibescu, intervine printr'un raport pe lângă curtea imperială rusească, ca, pe viitor, condiţiile arendării moşiilor monastireşti închinate, să fie comunicate guvernului Român, spre a le uniformiza pentru toate monastirile; aşa că, cu chipul acesta, să se poată pune capăt jafurilor nerusinate ale arendaşilor, care vin în ţară sub falşul nume de egumeni şi despoae, fără milă şi fără mustrare de cuget. monastirile şi averele pendinte de ele [2].

Iar, spre curmarea unei aseminea triste situaţii ale monastirilor închinate şi a averilor lor, tot acest Principe, printr'un alt raport, propune cabinetului rusesc, ca să determine pe căpiteniile Locurilor sfinte, spre a renunţa la pretenţia cârmuirei acestora, dându-li-se, în schimb, pentru totd'auna, o sumă de câteva milioane lei; aşa că, prin acest mijloc, ar scuti şi pe cabinetul imperial de aseminea încurcături [3].

Cu privire la expunerea celor de mai sus, distinsul istoric A. D. Xenopol, se exprimă astfel: «Observăm că prin aceste acte, Principele Bibescu formulează, pentru prima oară, ideia secularizărei, adică a înlăturărei cu desăvârşire a călugărilor greci dela cârmuirea monastirilor închinate şi a averilor lor, în schimbul unei sume băneşti, idee la care trebuia, însfârşit, să ajungă deslegarea acestei prea încurcate chestii [4].

Tot în acest an (1844) Bibescu Vodă, printr'un al treilea raport, adresat cabinetului rusesc, arată foarte explicit ţinta, la care tindeau să ajungă călugării greci, adică aceea de a acapara, în folosul lor, nu numai totalitatea veniturilor, provenite dela averele monastireşti închinate, ci şi întreaga proprietate a monastirilor, iar nouă Românilor, să ne de-a ceva, ca din milă, cum s'ar zice.

«Dacă ar fi, zice Principele, să se limpezească numai chestiunea băneasca, s'ar putea ajunge la orice înţelegere, dar, călugării greci, au ridicat pretenţii noui.

«Aşa ei voesc să formeze un guvern eclesiastic neatârnat de guvernul Român; să despartă pământul şi pe ţăranii Români în două părţi: una, care să atârne de guvern, iar cealaltă de noua autoritate eclesiastică, stare de lucruri, care va aduce, neapărat mii de conflicte şi de complicaţii indescriptibile [5].

---

1. A se vedea Monastirile din România zise închinate, de Cezar Boliac, Bucureşti 1862, p. 227—229.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Bibescu p. 122.
3. Loc cit Domnia lui Vodă Cuza I p. 305.
4. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I p. 306.
5. Loc. Domnia lui Bibescu Vodă p. 122—126.

Mai departe, Bibescu Vodă, vrând să impună egumenilor greci oarecare dispoziții ocrotitoare în contractele lor de arendare pentru țăranii situați pe moșiile monastirești, acei egumeni s'au împotrivit, fapt pentru care, doi dintr'înșii, au fost goniți afară din țară, act de autoritate, ce, pe deoparte poporul Român avea conștiința drepturilor sale; iar pedealtă parte a avut de efect, de a încorda și mai mult vrajba dintre Locurile sfinte și țările Române [1].

De asemenea, tot în acest an (1844), Principele Bibescu, oprește pe toți egumenii atât dela monastirile închinate, cât și neînchinate, de a mai da locuri cu embatic, fără știrea ocârmuirei [2].

In anul următor, 1845, Bibescu Vodă, desființează Epitropia sf. Mormânt, înființată în timpul Domniei lui Alexandru Vodă Ghica, pentru cuvântul că acea Epitropie, ce voește să-și însușească drepturi împotrivitoare, atât pravilelor vechi, cât și drepturilor oblăduirei, este una din acele abuzive învoiri, care s'au introdus în ocârmuirea monastirilor închinate în acești din urmă ani [3].

In sfârșit în anul 1847, Bibescu Vodă, emancipează țiganii Mitropoliei, Episcopiilor și tuturor monastirilor și metoaselor de obștie, prin întocmirea unei legi, întinzând această măsură și asupra monastirilor închinate, cu toate protestările căl. greci.

Tot în acest an (1847) obștească Adunare din Muntenia, încurajată prin măsurele luate, până atunci, de Bibescu Vodă, contra egumenilor greci abuzivi, prezintă sus numitului Domnitor un raport, în care, arătând trista stare, în care se afla monastirile închinate, cere ca «prisosul veniturilor, ce au izvorât la toate proprietățile precum și la acele ale monastirilor, din dispozițiile Reg. org. cu desvoltarea comerciului și întocmirea orânduelelor proprietății, să se adune pe seama casei centrale, adică la Mitropolie nefiind cu drept a se lăsa în reaua întrebuințare a celor ce le ocârmuesc astăzi».

La acest raport al Adunărei, Domnitorul răspunde: «Precum a stăruit până acum, așa va stărui și de acum înainte, așteptând cu toată încrederea ce urmează să avem pentru dreptatea unei înalte chibzuiri [4].

Dar și Principele Mihalache Sturza, Domnul Moldovei, nu se lăsă mai pe jos, în ce privește intervenția sa către cabinetul rusesc, în aplicarea acelorași dispoziții, ca și ale contemporanului său Bibescu Vodă, cu atât mai mult, cu cât călugării greci, ne primind propunerea rusească până la termenul fixat, adică până la sfârșitul lui Noembrie 1843, el avea tot dreptul să ceară aplicarea sancțiunei.

Așa în 1844 Principele Sturza printr'un raport al său, adresat cabinetului rusesc, arată că: «Deși Regulamentul organic dis-

1. Loc cit, Domnia lui Vodă Cuza I, p. 307.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I p. 307.
3. Ibid.
4. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 308.

pune să se de-a o parte din veniturile moșiilor monastirești închinate așezemintelor de binefacere, totuși călugării greci, nu s'au supus la sarcinele ce-i privesc; cu toate că se folosesc de toate sporurile provenite din îmbunătățirea stării țărei, prin aplicația Regulamentului în cestiune.

«Această stare de lucruri lovește cu atât mai mult în cugetul public, cu cât se știe că în 1835, se secularizase averele Episcopiilor și ale monastirilor pământene neînchinate, lăsându-le o parte din venituri, iar prisosul se vărsa în casa statului; pe când monastirile închinate se afla în aceeași stare de destrăbălare, ca și mai înainte.

«Așa testamentele de danie nu s'au înfățișat; subvenția legală tot nu s'a plătit; starea materială a monastirilor a ajuns destul de tristă; imposesierile de moșii se urmează tot prin contracte private; cea mai mare parte din egumenii greci sosesc în Moldova, aducători de contracte de imposesiere, care coprind cezia către ei a tuturor proprietarilor, pe care apoi le subîmposesiază în propriul lor folos.

«Ținând numai la folosul bănesc, Egumenii greci lasă în părăsire interesele spirituale, pădurele sunt pustiite; zidirile cad în ruină; avutul bisericesc se îndosește la moartea egumenilor, iar monastirile se aleg numai cu datorii [1].

Tot în acest an (1844) Principele Sturza a dispus, prin legea întocmită de el, de a se emancipa țiganii monastirești, coprinzându-se în această dispoziție a lui și monastirile închinate. De aseminea s'a oprit tăerea abuzivă a pădurilor monastirești, tot prin legea întocmită de acest Principe, atât pentru monastirile cele neînchinate cât și pentru cele închinate, legea care a fost votată de obștească adunare, tot în acest an.

In anul 1846, Principele Sturza intervine iarăș către cabinetul rusesc, pentru aplicarea măsurilor adoptate și consfințite de Reg. org., referitor la cestia monastirilor închinate. Așa într'un raport al său, se exprimă: «Este de trebuință a se adeveri că daniile, făcute din timp, Locurile sfinte, au avut de scop nu numai de a înveșnici pomenirea dănuitorilor, ci și prin îndatoriri, impuse dănuiților, adică a ajutora așezămintele de binefacere și de utilitate publică.

«Insă îndatoririle acestea, fie din pricina turburărilor căzute asupra Moldovei, fie din neîngrijirea domniilor urmate, s'au ajuns în parte, a fi necăutate, când Reg. org. care a statornicit drepturile și îndatoririle publice, în fiecare din remurile serviciului, au venit să se dee pe față ahuzurile și să se arate paguba căușnată interesului general, prin părăsirea îndatoririlor, la care monastirile erau supuse încă dela începutul lor.

«Prin urmare, și prin învoirea ambelor înalte curți (Rusia și Turcia) s'au hotărât ca o sumă să se i-a pe tot anul din venitu-

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 309.

rile averilor monastirești închinate, spre a compensa îndatoririle de folos public, cu care ele erau legate.

«Nu este de prisos a se adăoga că, modul de administrare a moșiilor sfintelor Locurilor, este așa de vicios, în cât, sume însemnate, luate de administratorii lor, la facerea contractelor de împosesiere, nu folosesc de cât pe acești din urmă; și rămân pierdute, atât pentru comunitățile religioase, cât și pentru țară [1].

Tot în acest an (1846) s'au înființat în Moldova, câte o școală catehetică în toate orașele, capitale de județ, pentru pregătirea celor ce voiau de a îmbrățișa chemarea bisericească, adică de a se face preoți pe la sate.

Se notează că toate aceste școli catehetice, ca și cele seminariale cu patru clase, înființate ceva mai târziu, pe lângă Episcopiile din Roman, Huși precum și cel dela mouastirea Socola, de lângă Iași, înființat încă dela 1803, de către nemuritorul Mitropolit Veniamin Costache, toate aceste seminarii și școli catehetice, ziceam, se înființase și se întreținеau din banii proveniți de la averile monastirești neînchinate; pe câtă vreme, monastirile închinate, n'au dat nici un ban, cu toate că și aceste monastiri aveau aceleași obligații, prevăzute în actele de fundație ale ctitorilor și donatorilor.

De aceea avea dreptate Negri să spună în tuastul său ținut la Paris, în 1847, în ziua de sf. Ștefan în fața emigranților Români. «*Strămoșii noștri au înzestrat școlele cu moșii și alte averi, ce astăzi sunt pradă călugărilor greci, veniți de prin munții «lumei»*. «*Dar bunu-i Dumnezeu. veni-va odată ziua dreptății, când fiecare va rămânea cu ale sale, — călugărul venetic cu rasa, iar Românul băștinaș cu moșia*» [2].

In anul următor 1847, Principele M. Sturza, în prevederea izbucnirei holerei, impuse monastirilor închinate, de a plăti din veniturile lor, suma de zece mii de galbeni, spre întâmpinarea cheltuielelor extraordinare, luate în prejma ivirei unui asemenea flagel înspăimântător [3].

Revoluția din 1848, rodul izbucnirei simțimântului național, nu putu să nu atingă și monastirile închinate. In adevăr, atât *proclamarea dela Izlaz* a lui Ioan Eliade Rădulescu, cât și *dorințele partidei naționale* a lui Mihail Cogălniceanu, conțin între altele, în programul lor și secularizarea averilor monastirești închinate. Acești mari patrioți, considerând faptul că, monastirile închinate, își apropiaseră fondurile, de care ele nu puteau dispune de cât ca distribuitori în folosul public, voiau ca statul să îngrijească direct pentru executarea intențiunilor donatorilor și să continue a plăti tributul său de milă, Locurilor sfinte; însă fără a lipsi pe propriu ei săraci, de partea lor de moștenire.

---

1. Loc cit. Uricarul IV, p. 437—438.
2. Loc cit. Revista Convorbiri literare, 1912 pe luna Iulie No. 7, amintiri despre C. Negri, de C. Bobescu.
3. Loc cit. Uricarul IV p. 440 partea II.

Acest principiu nu era de cât aplicaţia simplă şi curată, a dispoziţiunelor firmanului imperial turcesc din 1822 şi a proectului propus de general Kiselef [1].

Tot în acest an (1848) s'a luat o măsură provizoriu, de către Sultan, şi s'a comunicat gospodarilor din amândouă Principatele, prin o notă Vizirială, însoţită de instrucţiunele de mai jos. Aceasta tot ca mijloc de a se aplana conflictul existent între guvernul Român şi clerul grec.

Iată coprinsul acestor instrucţiuni:

1) Moşiile monastireşti închinate se vor împosesia prin mezat public dela 1852, cu confăptuirea autorităţilor locale.

2) Sfintele locuri sunt îndatorate de a repera şi a pune în regulă toate monastirile şi bisericile atârnătoare de ele; aşa în cât, serviciul divin, să se facă potrivit vredniciei cultului.

3) Subvenţia ce are a se trage din veniturile monastireşti, se va hotărâ — provizoriu, la suma de 30,000 galbeni, pentru ambele Principate.

4) Această subvenţie, uu se va lua de cât dela 1847, în loc dela 1841, pe baza nouei concesii făcută Patriarhilor.

5) Din suma de mai sus, adică din 30.000 galbeni, se va lua 5000 galbeni şi se vor trimite la Constantinopol în folosul şcoalelor şi a ospiciilor naţiei greceşti [2].

Insă gospodarii din umbele Principate, nu se mulţumiră nici cu aceste dispoziţii, prevăzute în instrucţiile de mai sus, întru cât se părtinea pe faţă cauza călugărilor greci.

După încetarea turburărilor războinice[3], sub Domnia lui Barbu Ştirbei şi Grigore Ghica, la 1851, împlinindu-se din nou termenul de zece ani, încuviinţat călugărilor greci, pentru a doua oară, — moşiile monastireşti închinate, se arendează pentru primaoară, prin licitaţie publică, după noul sistem, introdus de guvern, urcându-se, în chip simţitor, veniturile lor.

Aşa în Moldova se ridică venitul total, dela suma de 90.000, până la 173.000 galbeni anual, adică aproape îndoit.

Acelaş lucru se petrece şi în Muntenia [4].

Intre acestea Principele Ştirbei, intervine pe lângă Inalta Poartă şi cere atât direct *prin* o scrisoare către vizir, cât şi prin instrucţiuni, către Arestarhe-bei, agentul grec al ţărilor Române, la Constantinopol, ca să se învoiască luarea celei a patra parte din veniturile moşiilor monastireşti închinate, cerând numaidecât, această împărtăşire a lor, la greutătile ţărei, starea financiară fiind în cea mai grea situaţie.

Aceasta, cu atât mai mult, că dela 1828, monastirile închinate au fost ca şi scutite de contribuţia ce ele o dădeau, mai înainte statului.

---

1. Loc cit. Ziarul Buciumul No. 68 din 1 August 1863.
2. Loc. cit. Uricarul IV, p. 441, partea II.
3. Consecinţa revoluţiei dela 1848.
4. Comp. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 311.

Şi cu toate că, în urmarea reorganizării ţarei, veniturile lor se înzecise, totuşi călugării greci, tărăgănind tratările de punerea la cale şi obţinând termene de prelungire a îndatoririlor de a contribui şi ei în folosul fiscului, se substraseră, prin această manoperă, dela asemenea îndatoriri [1].

De asemenea şi Principele Grigore Ghica, în vederea avantajiilor arendării prin mezat a moşiilor monastireşti închinate şi a sporului însemnat de venituri, prin aplicarea dispoziţiunelor din 1852, alcătueşte şi el un memoriu, pe care-l prezintă sublimei Porţi. In acel memoriu se arată că: «Deşi adjudecata a îndoit venitul monastirilor, totuşi partea fiscului a rămas aceeaşi, ca în vechime, precum şi starea personalului şi cea materială a bisericelor.

«Din toate foloasele, ce au produs adjudecarea, rămâne numai creşterea veniturilor în folosul comunităţilor.

«In consecinţă Principele cere să se fixeze următoarele condiuni Locurilor sfinte.

1. Egumenii să se aleagă de către delegaţii Locurilor sfinte, în unire cu Mitropolitul şi cu şeful departamentului bisericesc.

2. Proprietăţile monastireşti să se arendeze prin licitaţie publică de către guvernul local, în prezenţa delegaţilor Locurilor sfinte.

3. O a patra parte din veniturile averilor monastireşti se va lua dela fiscul local, pentru aşezemintele de folos public; altă o a patra parte va sluji la plata slujitorilor bisericeşti; iar jumătatea ce rămâne, va fi în folosul comunităţilor religioase, de la Locurile sfinte [2].

Drept răspuns la cele arătate mai sus, cabinetul rusesc, trimite o notă la adresa Domnilor Români din ambele Principate, însoţită de nişte instrucţiuni tot cu privire la cestia monastirilor închinate, având aproape acelaşi conţinut, ca şi cele precedente, adică ca cele trimise la 1848.

Iată în ce constau acele instrucţiuni:

1) Arendarea moşiilor monastireşti se va face prin mezat public.

2) Reţinerea unui sfert (de venituri) în folosul aşezemintelor de binefacere.

3) Alcătuirea unei comisii însărcinată cu cercetarea tuturor neînţelegerilor dintre autorităţile Române şi Locurile sfinte.

In această notă rusească se atrage iarăşi luarea aminte călugărilor greci asupra sporului însemnat de venituri, datorită aplicărei Reg. org. şi cere ca ei să se supue îndatoririlor impuse de acea legiuire. Călugării greci însă se temeau de arendarea moşiilor, în prezenţa autorităţilor locale, văzând în această măsură o ştirbire a drepturilor lor de proprietate, ce-şi însuşise.

Dar tocmai acest drept de *proprietate suprem* şi *necontrolabil*, îl tăgăduesc, dela început, ţărite Române, Locurilor sfinte.

---

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 312.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I p. 313.

Deci în jurul acestei chestii de *proprietate*, se învârteau desbaterile și lupta, între guvernul Român și clerul grec [1].

Tot în acest an (1851) Principele Grigore Ghica, Domnul Moldovei a întocmit o lege, care a și fost votată de către obștească adunare, cu privire la organizarea învățământului bisericesc.

In această legiuire, se prevede a se înființa câte un seminar și pe la celelalte două Episcopii, adică dela Roman și Huși, cu un curs de învățătură de patru clase, pentru preoții de pe la comunele rurale; iar pentru pregătirea clerului înalt, servea seminarul dela Socola, care, pe lângă cele patru clase inferioare, mai avea încă un curs de patru clase superioare, pentru științele teologice [2].

In anul 1853 călugării greci, voind a se debarasa de orice control al statului în administrarea averilor monastirești închinate s'au încercat să dea o groaznică lovitură Bisericei si țărei Române. Așa sub pretext de a întroduce o mai bună administrație a averilor bisericești și o mai bună regularitate asupra veniturilor, urzesc planul să constitue un comitet central cu sediul la Constantinopol, cu scopul ca «având deplină putere din partea Patriarhilor orientali și a comunităților dela muntele Atos și Sinai, să aibă singuri dreptul de a arenda moșiile, de a face și elibera contractele de închiriare, de a strânge veniturile și de a dispune de dânsele, în toată a lor libertate, dar au fost împedecați de Principii Țărilor Române, prin măsurile luate din vreme contra lor.

In anul 1855 Principele Grigore Ghica, domnul Moldovei, în puterea dreptului dat de Reg. organic și a convenției dela *Buick-Dere*, a pus, spre desbaterea consiliului extraordinar și a Divanului adhoc, chestiunea ce era la ordinea zilei, anume aceea, ca, să se iee a treia parte din veniturile averilor monastirești închinate și să se dee fiscului, starea financiară a țărei fiind cu desăvârșire steită.

Iată coprinsul mesagiului Principelui Grigore Ghica adresat Divanului obștesc. «Spre a se putea acoperi datoria statului, s'a prezentat Divanului general proectele de legiuirc, atingătoare de regularea veniturilor dela averile monastirești, închinate Locurilor sfinte, precum și taxa timbrului, care s'a votat de către Divan, în unanimitate. Demersurile făcute la Constantinopol, pentru aplicația celei întâi măsuri, ne dă a spera că, această chestiune, se va regula odată cu reformele generale ce au a se introduce în țară.

«Pentru ceea de a doua însă, s'a și regulat a ei punere în lucrare și sperăm că, va ușura cu mult greutățile de astăzi ale fiscului, greutăți, ce se vor înlătura cu totul, când partea, din veniturile averilor monastirești, cuvenite fiscului, se va regula definitiv [3].

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 312.
2. Loc cit. Cronica Hușilor, p. 57.
3. Loc cit. Uricarul XIII, p. 410.

Pe temeiul acestui ordin Princiar, obștească Adunare invită comisiunea, care era însărcinată cu deslegarea chestiunelor bisericești, ca să studieze și să cerceteze această chestiune și în urmă să dee cuvenitele relații. Iată în rezumat, coprinsul raportului comisiunei, pe care l'a prezentat Domnitorului.

«Supunând la cunoștința M. T. rezultatul acestei deliberațiuni, ce coprinde descrierea cu deamănuntul a drepturilor fiscului asupra participări sale de veniturile averilor monastirești închinate și a propunerei de a se lua o atreia parte din ele, și, în neștiință de timpul deslegărei acestei chestiuni, comisiunea găsește de cuviință că, chestiunile moșiilor, cu începerea chiar dela sf. Dumitru, din acest an. 1855, să nu se mai dee călugărilor greci, până la definitiva deslegare a acestei chestiuni, adică până la plata rămășiței din urmă, ce datorează statului Român».

Domnitorul primind acest raport, îl aprobă în totul, după care apoi dispune ca, această hotărâre domnească, să fie adusă la cunoștința Inaltei Porți otomane, suverana țărei.

In cele din urmă, guvernul Moldovei, a păsit la punerea sequestrului asupra recoltei de pe moșiile monastirești închinate.

Dar Inalta Poartă n'a încuviințat această hotărâre a lui Grigore Vodă Ghica; aceasta din pricina plângerei călugărilor greci, plângere, care a fost îndreptată către cabinetul rusesc. Așa că, în urma acestei plângeri, Rusia intervine către Poartă, ca să se desființeze cu totul acea hotărâre a Princepelui Grigore Ghica. In privința aceasta, iată ce scrie «Gazeta Moldovei» din acea vreme:

«Cu privire la știrile, ce le-am împărtășit înainte despre pașii Voevodului Moldovei — Grigore Ghica, pentru întrebuințnrea veviturilor monastirești închinate din Moldova, spre scopurile statului, înțelegem din Constantinopol cu data de 24 Octombrie (1855) cum că M. S. Sultanul a hotărât această cauză în favorul monastirilor. «Oblânduirea otomanică a încheeat ridicarea sequestrului ce s'a pus de guvernul Moldovenesc asupra acelor venituri, fără învoirea Porței, și a rânduit în următorul decret cea mai cu degraba ridicare a lui» [1].

«Mare furtună, mare turburare stârniră măsura aceasta patriotică a lui Grigore Vodă Ghica în Fanar și la Poarta otomană, zice publicistul G. Missail. Călugărimea grecească de prin toate părțile imperiului otoman, întregul oraș Ianina, monastirile din Tezalia, Patriarhiile din Constantinopole și Antiohia, au alergat cu plângeri la Sultan, arătând că, de treizeci de ani, unele din Comunitățile Locurilor sfinte, n'au primit nici cea mai mică împărtășire din veniturile averilor monastirești.

«Atunci s'au dat pe față depravările și mânuirile cele infame, ce făceau egumenii greci, în dauna, atât a Românilor, cât și a Locurilor sfinte». «Atunci au începnt chiar ai lor a le cere socoteală și curmarea scandalului cu o oră mai înainte». «Poarta comunică Domnului Moldovei prin o scrisoare a Ministrului ei

1. Loc cit. Telegraful Român Sibiu, 1855 p. 555.

din afară, cu data de 15 Iulie 1855, că: *această chestiune este importantă şi prin urmare, cere un examen amănunţit la Constantinopol»* [1].

Tot pe această vreme, războiul crimeei luase sfârşit, şi ţările româneşti, fusese puse sub protecţia Înaltei Porţi. Atunci se convocase conferinţe la Viena, la Paris şi la Constantinopol, în care diplomaţii aveau să discute, printre altele, şi chestiunea reorganizării Principatelor româneşti. In acest scop, Şafvet-Paşa, Ministrul de Externe al Turciei, trimise o adresă Principelui Grigore Ghica, cu data de 7 Aprilie 1855, adresă concepută în termenii următori:

«Am onoare de a vă încunoştiinţa pe Alteţa Voastră că. Sublima Poartă, a hotărât trimiterea la Viena a unui boer din fiecare Principat, care va fi sub ordinele trimisului Plenipotenţiar al guvernului imperial otoman, în calitate de informator.

«Misiunea sa se va mărgini în a da lămuriri reprezentantului M. S. imperiale, acreditat pe lângă conferinţă asupra chestiunelor privitoare la Principate; drept care înaintez, alăturat, Alteţei Voastre o listă de 3 boeri, aleşi de guvernul imperial, dintre care, Alteţa Voastră, va desemna pe acela, care va fi dispus să se aquite de misiunea aceasta».

«Pe dată ce Alteţa Voastră va hotărâ persoana, nu va avea de cât s'o aducă la cunoştinţa Alteţei Sale Ali-Paşa, trimisul Plenipotenţiar imperial la Viena şi se raporteze faptul şi Sublimei Porţi [2].

Cei trei boeri aleşi de guvernul imperial otoman erau: Spătarul Mihail Cantacuzino Păscanu, Vornicul G. Sturza şi Vornicul C. Negri.

Acest din urmă a fost ales de Grigore Vodă Ghica să meargă la Viena pe lângă Ali-Paşa.

In una din şedinţele conferinţei, ţinute la Viena, referitoare la Principate, Negri a ridicat şi pe aceea a secularizărei averilor monastireşti închinate. Insă tratativele în chestiunea aceasta, nu s'au sfârşit în acel timp, ci ele, au fost întrerupte, spre a fi luate din nou în desbatere sub domnia lui Vodă Cuza, când tot lui C. Negri i-a fost dat să negocieze, şi de astădată, să aducă la bun sfârşit această chestiune, spre binele ţărei şi a neamului [3].

Se notează că în timpul Domniei Principelui Grigore Ghica, ca şi a contemporanului său Barbu Stirbeiu, s'au luat măsuri din ce în ce mai serioase contra egumenilor greci, de oarece, aceştia, se făcuseră, samovolniceşte, stăpâni peste averele monastireşti indigene din Principate; dar nişte asemenea măsuri, îndreptate în contra lor, au stârnit violente protestări, nu numai către Rusia şi Turcia, ci şi către celelalte puteri garante ale Europei. Şi, spre a nu se da o hotărâre nedreaptă, în deslegarea acestei probleme, Prrincepele Grigore Ghica a trimis pe C. Negri şi pe D. Ralet,

1. Loc cit. Ziarul „Românul" din 8 Octombrie, 1876, p. 943.
2. Loc cit. Acte şi documente privitoare la Istoria Renaşterei României de D. Sturza, vol. II.
3. Loc cit. „Revista Convorbiri Literare", Bucureşti 1912, luna Iulie, p. 788, No. 7. „Amintiri despre C. Negri, de C. Bobescu.

CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

la Constantinopol, ca să apere această cauză națională, la care luă parte și agentul diplomatic al Munteniei, de pe lângă ambasada otomană.

Insă această misiune a trimișilor noștri, nu era ușoară; căci ei avea să se lupte cu șiretenia și intrigele călugărilor greci, cari erau protejați, atât de către Rusia, cât și de către Turcia.

La Constantinopol, trimișii Români, după ce au adus mai întâi această cauză la cunoștința ambasadorilor Franței și Angliei, — cari făceau și desfăceau totul, pe atunci, au arătat comisiunei, numită de Turcia, în fața căreia trebuiau să se prezinte ambele părți împricinate, că, chestiunea averelor monastirești închinate, este o afacere de competința exclusivă a Țărei românești, —deci dar o afacere mai mult de ordin intern și că misiunea lor are o nuanță de deferență față de Sublima Poartă.

Iată ce se discută, în principiu, la acea conferință: a) Dacă Regulamentul organic acordă Principatelor dreptul la o subvenție oarecare și b) dacă această subvenție nu era jignitoare pentru călugării greci.

Asupra celor expuse mai sus, delegații noștri dau răspunsul în felul următor: 1) că țara aceasta Moldova are o autonomie bazată pe capitulațiunele încheiate cu Inalta Poartă; 2) că respectul tratatelor este virtutea națiunilor; 3) că chestiunea monastirilor este o afacere cu totul internă și de competența exclusivă a țărei.

Aceste zise, Negri și Ralet protestară, mai departe, în contra amestecului Inaltei Porți în afacerile interne ale Principatelor declarând; a) că hatișeriful din 1834, ne întărește drepturile; b) că Domnii și Adunările generale ale Principatelor au exercitat totd'auna dreptul de a afecta veniturile monastirilor închinate indigene, la trebuințele publice; c) că după tratatul încheiat între Austria și Turcia, acum în urmă, Reg. organic este în lucrare; d) că chestiunea aceasta chiar după art. 416 din Reg. se găsește lăsată hotărârea unei comisiuni locale; e) că misiunea lor este numai o dovadă de respect și că Inalta Poartă, care se luptă pentru neatârnarea imperiului ei, — cu cât va recunoaște mai mult drepturile Principatelor Române, garantate de ea, cu atâta va putea compta pe viitor, pe devotamentul lor.

La aceste reclamațiuni legitime ale țărei precum și la memoriile ce agenții guvernului Român prezintară ambasadorilor, delegații sf. Locuri, răspunse:

1) Că actele de donațiune ce posed nu comportă nici o condițiune obligatorie, fie în favoarea țărei, fie în favoarea stabilimentelor de binefacere; 2) că ele (Locurile sfinte) nu recunosc nimănui pe lume dreptul de a se amesteca în administrația bunurilor monastirești ce le-au fost închinate [1].

---

1. In ce privește expunerea argumentelor călugărilor greci, asupra acestui punct, ei se bazau pe principiul juridic că *„posesiunea face legea,* referindu-se bineînțeles la obiceiurele pământului, principiu care glăsuește așa. „Cele păzite întru îndelungată încunjurare de mai mulți ani și primite prin obiceiu, se păzește ca însăși legile cele scrise. (A se vedea „Indreptarea legei".

3) In sfârșit, declară că ele sunt proprietare absolute ale acestor averi.

Asupra acestei declarațiuni ale delegaților Patriarhali, Negri răspunde la punctul I, că «Nici o dată călugării greci nu vor putea să probeze că actele de fondație sunt condiționale; a face ei aceasta ar însemna a declara de false documentele originale, care au fost descoperite în diferite epoci, chiar în închinatele monastiri; a face aceasta, ar însemna a lua în răspăr istoria, care a înregistrat donațiunele; este a susține un argument în contra sănătoasei judecăți, în contra adevărului, în contra uzurilor și a obiceiurilor țărei.

La punctul II, prin care călugării greci contestă dreptul țărei de a se amesteca în administrarea averilor bisericești, Negri răspunde:

«Intru cât călugării greci nu pot proba aceasta, cu acte, atunci cum pot ei contesta un drept exercitat din timpurile cele mai îndepărtate în virtutea legilor și a obiceiurilor pământului? Cum îl pot pune ei în discuțiune, când e înscris pe toate paginile istoriei, în toate actele de fundație, în mai mult de două sute de hrisoave și chiar pe toate frontispiciile monastirilor?

La punctul al III Negri, iarăși răspunse: «Dacă se invoacă prescripția posesiunei, apoi trebue, înainte de toate, să probeze că a existat posesiunea. Și încă cum? continuu și fără întrerupere, pasnică și publică.

«Din nenorocire această însușire nu poate fi favorabilă călugărilor greci, ei fiind venetici».

«După acest principiu călugării greci s'ar putea bucura numai de prisosul veniturilor dela averile monastirești; iar cât privește pentru bunurile materiale (nemișcătoare) călugării greci, ca streini li este interzis, fie de a le ipoteca, fie de a le înstreina.

După principiile de drept e recunoscut proprietar al pământului numai acea persoană, care poate să dispună de dânsul în mod absolut, deci dar de toate drepturile, care compun dreptul de proprietate, adică dreptul de ipotecă sau înstrăinare.

«Insă acest drept călugării greci nu-l au.

«Călugării greci, primind din mâna fundatorilor mijloacele de a îndeplini voința lor precum și oarecare recompensă, ei nu pot revendica altă calitate de cât aceea de mandatar recunoscut.

Dar această calitate cade dela sine, întru cât călugării greci au neglijat de a se aduce la îndeplinire mandatul ce le-au fost încredințat fundatorii ctitori. Atunci statul ca tutore natural al proprietății și al instituțiilor de binefacere, situate pe ea, intervine de a se stabili în locul său, în numele societății pe care o reprezintă.

«Astfel națiunea, reîntrând în posesiunea bunurilor, ce făceau parte din donațiunele sale și care fusese afectate propriilor sale trebuințe, departe de a comite vre-o spoliațiune, îndeplinește un act de justiție. Ea reia în depozit ce a fost încredințat, provizoriu,

îngrijirei slujitorilor Bisericei, ce se devotaseră sărăciei și abnegației [1].

În sfârșit, după numeroase consfătuiri, comisia convingându-se despre rostul acestei afaceri ridică ședința, declarându-se necompetintă, spre a o rezolva; așa că s'a lăsat, pentru mai târziu darea unei soluții.

Acest mai *târziu*, a fost peste cinci ani, când amândouă Principatele se uniră, sub un singur Domnitor și pe când Negri era agent diplomatic la Constantinopol.

In anul 1856, Mitropolitul Ungro-Vlachiei, în înțelegere cu guvernul țărei, a luat o serioasă măsură contra călugărilor greci, în ce privește instalarea egumenilor la monastirile indigene închinate, în caz de vacanță; iar motivul pentru care chiriarhia Mitropolitană a procedat astfel, a fost că Patriarhiile și Comunitățile dela Muntele Athos și Sinai, nu țineau seamă de autoritățile locale, adică de guvern și Mitropolit, atât în ce privește alegerea și numirea egumenilor, cât și în ce privește cârmuirea spirituală și economică a averilor monastirești, fapt pentru care-i îndatorează a se supune la niște anumite regule, prevăzute într'un formular (declarație) [2].

In anul 1857, au urmat alegerile pentru Divanul adhoc, la care, după deciziunea puterilor garante, aveau a se rosti dorințele din partea Moldovei, pentru organizația politică și socială ale acestei țări, precum și a Munteniei. Cu această ocazie, chestiunea monastirilor închinate a luat următorul demers:

Prin firmanul hotărâtor, cu privire la alegerea membrilor acelei adunări, se dispunea, între altele, ca, egumenii greci, de pe la monastirile indigene închinate, să trimită și ei deputați. Insă călugării greci, refuzară categoric de a lua parte la lucrările Divanurilor; aceasta din pricină că, ei «nu voiau să consfințească, prin prezența lor, niște măsuri protivnice patronilor lor» [3].

Chestiunea aceasta vine pe tapet, cu prilejul propunerei reprezentanților clerului, cari la punctul 7, stăruiau ca: «fondul clerical, atât al episcopiilor, al monastirilor, fără deosebire, al schiturilor, cât și al bisericelor de mir, se formeze o singură casă, supusă la controlul și privigherea Sinodului, ca proprietar al bisericei [4]. Asupra acestei propuneri, deputatul M. Cogălniceanu, luând cuvântul, arată lămurit, în cotro tindea rostirea propunerei de mai sus a clerului. El spune că: «Noi nu ne-am împlini misia, dacă n'am zice că, deslegarea acestei chestiuni (adică monastirile indigene închinate), care o dată trebuie să se facă, este numai de competința noastră. Cu toate strigătele, cu toate intrigele călugărilor greci, cu toate înrâuririle streine, noi nici odată nu vom

1. Loc cit. Ziarul „Românul" din 28 Decembrie 1876, p. 958.
2. A se vedea Monastirile zise închinate de Cezar Boliac, București, 1862, p. 615—617.
3. A se vedea răspunsul monastirilor închinate către Mitrop. din 25 Martie, 1857, citat de raportul comisiei de verificarea mandatelor din Divanul adhoc al Moldovei, ședința din 3 Octombrie, același an.
4. Loc cit. Buletinul ședințelor Divanului adhoc, Nr. 23 supl. I.

suferi ca o hotărâre streină, să ne expropieze de a cincea parte din pământul nostru. «Această chestiune nu poate şi nu trebue să fie hotărâtă, de cât de viitorul guvernământ, în deplina sa neatârnare, ca o chestie de naţionalitate şi de autonomie».

«Pământul, pe care călugării greci îl reclamă ca proprietate a naţiei lor, este pământ românesc, pământ stropit cu sângele strămoşilor noştri [1]. Această propunere a lui Cogălniceanu, anume că, «*bisericele şi monastirile cu averile lor sunt proprietăţi ale statului şi că ele, în cârmuirea lor, trebue să fie puse sub controlul şi privegherea lui,* a fost primită, în unanimitate, de către adunare.

Deci lucrările Divanului, odată ce au fost terminate. s'au transmis la Bucureşti, spre a fi studiate. Membrii acelei comisiuni chiar dela început, s'au împărţit în două tabere, anume: de o parte Austria, Franţa, Anglia, Prusia şi Sardinia, iar de altă parte, Rusia şi Turcia. Majoritatea era favorabilă părerei românesti, iar minoritatea susţinea Locurile sfinte. Majoritatea, în raportul ei, arată că «*ea se crede autorizată a privi bunurile monastireşti ca nişte averi religioase, ce aparţin ţărei Moldo-Valahiei, menite, mai ales, de a întreţine operè de binefacere şi de utilitate publică şi a contribui, cu prisosul lor, de a ajuta Locurile sfinte*». Iar, ca încheere, comisia adaogă că «*singura soluţie a acestei chestiuni, adică a aplanărei conflictului, dintre autorităţile Române şi Locurile sfinte, ar fi aceea, a unei despăgubiri băneşti*».

Minoritatea comunică, la rândul ei, conferinţei, părerea sa favorabilă călugărilor greci dela Locurile sfinte [2].

In anul 1858, cu ocazia ţinerei conferinţii de la Paris, membrii conferenţiari, se ocupară, între altele, şi de afacerea monastirilor închinate.

Aşa în şedinţa dela 30 Iulie, conferinţa, luând în desbatere această chestiune, după propunerea ambasadorului Rusiei, hotăreşte, prin Protocolul XIII, că «spre a da o deslegare dreaptă neînţelegerei, ce există în această privire, între guvernul Principatelor şi clerul grecesc, părţile interesate sunt invitate a se înţelege între ele, printr'un *compromis.* In cazul când ele nu s'ar putea înţelege în cursul unui an, se va hotărâ pe calea *arbitrajului.* In cazul când arbitri nu ar parveni a se înţelege, ei vor alege un *supra-arbitru.* şi dacă s'ar găsi încă în neputinţă de a conveni pentru alegerea acelui *supra-arbitru,* el va fi numit de Sublima Poartă, în înţelegere cu puterile garante [3].

Dar de aicea poate vedea oricine că, această deciziune dată de către Miniştrii Plenipotenţiari în conferinţele dela Paris, în chestia monastirilor indigene închinate, nu poate fi decât în paguba Românilor, din pricină că, se permite streinilor, amestecul în afacerile lăuntrice ale ţărei, se stirbeşte autonomia ei şi totodată se recunoaşte adversarilor drepturi egale cu ale noastre.

1. Loc cit. Buletinul Divanului adhoc din 23 Decembrie 1857, No. 23.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 515.
3. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 516.

III

ISTORICUL MONASTIRILOR INCHINATE DIN EPOCA DOMNIEI LUI VODĂ CUZA, IN LEGĂTURĂ CU EVENIMENTELE POLITICE DELA 1859 ŞI PÂNĂ LA 1865.

In ziua de 5 Ianuarie 1859, obştească adunare din Moldova, a ales ca Domn al acestei ţări pe Colonelul Alexandru I. Cuza, fost Pârcălab (Prefect) al Galaţilor, cu unanimitate de voturi; iar în ziua de 24 Ianuarie, acelaşi an, obştească Adunare din Muntenia a ales, tot pe aceiaşi persoană, ca Domn.

Astfel, în principiu, se uniră amândouă aceste ţărişoare surori, de aceiaşi credinţă şi neam, într'un singur stat sau ţară, sub numele de *România*. Cea dintâi reformă, întreprinsă de Vodă Cuza în timpul domniei sale a fost *secularizarea* sau luarea pe seama statului a averilor monastireşti, măsură reclamată mai ales, în urma înstrăinărei unei mari porţiuni din averea naţională prin monastirile închinate.

Se notează că, după ce Vodă Cuza a fost ales ca Domn al Principatelor-Unite, s'a şi luat hotărârea de a se trimite la Constantinopol pe Costache Negri, un distins personaj diplomatic, în calitate de agent, pe lângă ambasada Inaltei Porţi otomane, cu însărcinarea ca, pe deoparte să stăruiască, atât pe lângă Sublima Poartă, sub suzeranitatea căria se afla pe acea vreme, Principatele Dunărene, Moldova şi Muntenia, cât şi pe lângă ceilalţi Miniştri Plenipotenţiari ai puterilor garante, pentru recunoaşterea definitiv a *Unirei*; iar pe de altă parte, ca să se curme, pentru totdeauna, conflictul care exista încă între guvernul Român şi comunităţile greceşti, în chestia monastirilor închinate [1].

In ziua de 24/26 Aprilie (1859) C. Negri, agentul Plenipotenţiar de la Constantinopol, scrie lui Vodă Cuza că, M. S. Sultanul, Impăratul Turcilor, a recunoscut alegerea sa de Domn, însă numai al Moldovei, iar nu şi al Munteniei. Tot în aceeaşi scrisoare

---

1. Se notează că, C. Negri. fusese numit agent al Moldovei pe lângă ambasada Otomană, în locul lui Filiades, iar la 1 Octombrie (1859), ad. interim. în locul lui Aristarhi-bei.
Acesta este cel întâi act diplomatic a lui Vodă Cuza pentru recunoaşterea Unirei Principatelor de către Inalta Poartă.
(Loc cit. revista „Convorbiri Literare", pe luna Iulie, 1912, p. 722).

Negri arată Domnitorului intrigele urzite de către dușmanii săi protivnici, în ce privește nerecunoașterea ca Domn peste amândouă Principatele.

In ziua de 1 Iunie (1859). printr'un decret domnesc, s'a luat hotărârea ca monastirile neînchinate, anume: Neamțul, Secul, Agapia, Varatecul și Verona, precum și alte averi, aparținătoare acelorași monastiri și schituri, să fie puse, în viitor, sub directa administrare a Ministerului Cultelor; aceasta în puterea legiuirei dela 1835, lege în care se prevede principiul administrărei tuturor averilor monastirești de către guvern.

Aceiași dispoziție s'a luat și pentru toți arendașii moșiilor monastirești, atât neînchinate. cât și închinate, referitor la scăzământul asupra contractelor de arendare [1].

M. Cogălniceanu prezintă Domnitorului Cuza un amănunțit proect (memoriu) referitor la chestia secularizărei averilor monastirești închinate cum și modalitatea rezolvirei acestei probleme, înlăunlru țărei, fără amestecul streinilor.

Pe la începutul anului 1860, M. Cogălniceanu, în calitate de Președinte al Consiliului de Miniștri din Moldova și Ministru al Cultelor, alcătuește un interesant proect (memoriu) cu privire la chestiunea monastirilor închinate, pe care, cu osebit raport, îl prezintă Domnitorului, spre cele de cuviință, raport în care era pusă pe tapet deslegarea următoarei probleme: «*Trebue ca monastirile închinate să fie în mijlocul Principatelor-Unite un stat în stat? Sau trebue ca aceste monastiri și veniturile provenite dela ele, să se privească ca averi naționale*»? «Iată ce interesează țara, zise el; iată care este datoria guvernului de a deslega această chestiune, mai curând, în simțul cel mai legal și cel mai național.

Iar ca încheere se arată că «această chestiune trebue a se deslega fără a să lăsa motiv de a se trage la critice puterile garante» [2].

Intervenția personală a lui M. Cogălniceanu către Syrh Bulver Lysthon, ambasadorul Angliei la Constantinopot, în cestia monastirilor închinate.

Dar M. Cogălniceanu nu se mulțumește numai de a supune la cunoștința Domnitorului Cuza despre importanta chestiune a secularizărei monastirilor închinate, cum și despre chipul deslegărei acestei probleme; ci el merge și mai departe, dovedind lumei întregi cum că luarea averilor monastirești închinate din mâinele uzurpătoare ale călugărilor greci, pe seama statului Român, este o măsură, pe cât de dreaptă și patriotică, tot pe atâta și de morală.

In acest scop el se adresează, prin o scrisoare confidențială către excelența sa Syrh Bulwer Lyston, ambasadorul Angliei la Constantinopol, rugându-l să binevoiască de a fi interpretul modestei sale rugăminți, — în această întreprindere, pe lângă cei-

1. Loc cit. ziarul „Reforma", 1860, p. 76.
2. Loc cit. Monastirile închinate din România, de Cezar Boliac, București, 1862 p. 646.

lalți reprezentanți ai puterilor garante, în susținerea drepturilor cauzei noastre Românești.

Iată, în rezumat coprinsul acelei scrisori:

«Această chestiune (monastirile închinate) coprinde în sine singură tot ce România are mai scump și mai sacru: toate sentimentele, toate interesele, toate drepturile țărei, demnitatea națională, autonomie, interese morale, interese materiale (economice) acele prime elemente financiare, ale oricărei forțe, a oricărei măriri, a oricărei prosperități.

«In prezența acestei chestiuni, care din nenorocire este la ordinea zilei, nu putem să nu recunoaștem că dacă puterile occidentale ne sacrifică pretențiunelor puternicei noastre vecine, complicațiunele cele mai grave și nenorocirile cele mai mari amenință Principatele

«In aceste circumstanțe solemne vin la excelența voastră, la omul de stat, lângă care, în timpul aflărei sale în Principate, am găsit ca deputat și particular, o foarte onorabilă bună voință, vin astăzi ca, Ministru, să-i cer ajutor și sprijin pentru țara mea; și aceasta cu atât mai mult, cu cât că, în această mare cestiune, interesul Europei se confundă cu acela al Principatelor.

«Excelența voastră știe întrebuințarea ce fac călugării greci cu milioanele ce i-au pe tot anul din România, și Turcia, ar trebui să știe și mai mult [1].

Suspendarea provizoriu a comisiunei instituită de obștească adunare pentru regularea averilor monastirești închinate. In ziua de 30 Aprilie (1860), printr'o dispoziție luată, în Moldova de Ministerul de sub Președenția lui M. Cogălniceanu, se suspendă, pe deoparte, comisiunea care era însărcinată de obștească adunare, prntru regularea averilor monastirești închinate, și prin acaasta se ridică dreptul egumenilor greci de a arenda moșiile monastirești, pe viitor; iar pe de altă parte, să i-a hotărîrea de a se menține în statu-quo contractele actuale numai pe timp de un an, în care timp guvernul să fie liber de complicări și conflicte de formă; așa că el, (guvernul) să aibă putința de a hotărî însuși fondul chestiunei în chipul cel mai leal și mai național, adică *la noi și de către noi* [2].

M. Cogălniceanu face un călduros apel către Adunarea legislativă de a-i da tot sprijinul necesar înfăptuirei secularizărei averilor monastirești închinate.

In ziua de 14 Mai (1860) M. Cogălniceanu anunță prin Monitorul oficial, programul de activitate al Ministerului din Moldova, în care, între altele, se coprinde și aceia, adică deslegarea cestiuuei monastirilor închinate, chestiune care a preocupat pe însăși puterile subscriitoare convenției dela Paris din 1858 și deci 'i cere ajutorul și sprijinul său în această întreprindere.

In ziua de 25 Mai (1860) Domnitorul Alexandru Cuza înaintează corpurilor legiuitoare, — spre desbateri și legiferare, pro-

1. Loc cit. Monastirile închinate din România, de Cezar Boliac, p. 628—638.
2. A se vedea Monitorul Oficial din 1860.

ectul de lege întocmit sub Ministrul N. Cretulescu, din Muntenia, referitor la pământurile de mână moartă, pentru cauză de folos public, potrivit art. 33 din Convenția dela Paris din 1858.

Iată coprinsul proectului în cestiune:

Art. 1. Averea nemișcătoare a monastirilor închinate va fi (în viitor) administrată de Ministerul cultelor, după modul statuat pentru monastirile neînchinate.

Art. 2. Toate veniturile acelei averi va intra în casa Ministerului, unde va forma fonduri osebite pe seama fiecărui așezământ în Turcia, căruia vor fi închinate monastirile dela a căror averi va fi venitul,

«Din fiecare din aceste fonduri se vor întreținea monastirile închinate potrivit trebuințelor fiecăruia. Din prisosul rămas pe seama fiecărui fond 3/4 se vor lua în Casa centrală, unde va forma un singur fond cu celelalte sume ce intră în casă; 1/4 consacrată la reparațiuni și îmbunătățiri ale monastirilor respective și ale acareturilor lor, iar cea din urmă 1/4 va rămânea pe seama așezămintelor din străinătate ca ajutor.

Art. 3. Numirea egumenilor acelor monastiri se va face de către Domn, după recomandarea făcută prin Ministerul Cultelor de către așezământul căruia monastirea va fi închinată.

Art. 4. Afară de dispozițiunele de mai sus, monastirile neînchinate și închinate, precum și averele lor, vor fi supuse la acelaș regim fără cea mai mică osebire [1].

Intre acestea Presa din țară impunea mereu la măsuri împotrivitoare intențiunelor călugărilor greci întru cât ei se constituise proprietari absoluți a averilor monastirești închinate.

Așa ziarul *Naționalul* se exprimă: «Egumenii greci nu pot avea un drept de proprietate asupra monastirilor, fiind că streinii nu pot dobândi proprietatea chiar dacă le-ar fi fost dăruită după toate regulele.

«Teritorul este fondamêntul, fără el nu este stat».

«Deci a se înstreina acest teritoriu, aceasta ar însemna a se desființa statul și a se da în stăpânirea streinilor [2].

Ziarul «Steaua Dunărei» arată deaseminea: «Principatele-unite fiind autonome, pot regula singure chestia monastirilor. «Fericitele rezultate pentru școale, ce au izvorât din secularizarea veniturilor monastirilor (chinovii), adică pământene, cere o radicală secularizare a tuturor monastirilor închinate și neînchinate [3].

Rezolvirea problemei cu privire la chestia monastirilor închinate, întâmpină cele mai mari greutăți.

S'a văzut în altă parte [4] că, în conferințele ținute la Paris, în 1858, Ministrul Plenipotențiar al Rusiei, a atras luarea aminte a membrilor conferențiri asupra conflictului existent, între comu-

1. A se vedea Monitorul oficial pe 1860.
2. Comp. ziarul Naționalul din 7 Martie 1861.
3. Idem ziarul „Steaua Dunărei" din 15 Mai 1861 și 23 August acelaș an.
4. Istoricul monastirilor închinate din epoca reîntronărei Domnilor pământeni, dela 1821 și până la 1859, inclusiv.

nităţile greceşti şi guvernul Român, în chestia monastirilor închinate; conferinţa, după cercetare, zice că, pentru a se da această soluţie contestaţiei, ce exista între guvernul Român şi comunităţile greceşti, părţile interesate vor fi invitate a se învoi între ele prin mijlocirea unui compromis[1].

Deci Sublima Poartă, pe temeiul Protocolului XIII şi a notei în original a Ministerului afacerilor streine a Imperiului Otoman, invită pe Domnitorul Cuza, încă dela sfârşitul anului trecut (1859) ca, în timpul cel mai scurt, să întocmească o comisiune mixtă, cu scopul ca să se studieze, să se cercetéze şi, în urmă, să se hotărască asupra aplanărei acelui deferend. Vodă Cuza, pe temeiul ordinului sus citat al Sultanului, dispune a se lua cuvenitele măsuri, alegându-se următorii membri în comisiune: Lascăr Rosetti pentru Moldova, iar Alexandru Golescu şi Ioan Bozianu, pentru Muntenia.

In ziua de 28 Iunie (1860) Ministerul cultelor din Principatele-Unite, în înţelegere cu acela al afacerilor streine, au adus la cunoştinţa comunităţilor dela Locurile sfinte, ca să numească delegaţi din partea lor, pentru desbaterele ce urmează a se ţinea în cestia bunurilor cu care fusese înzestrate, acele aşezeminte sfinte, de către ctitorii fundatori. Comisiunea adhoc, constituită în puterea decretului domnesc No. 249, urmând a-şi începe, fără multă întârziere, lucrările sale, guvernul a destinat ziua de 3 ale viitoarei luni (Iulie), ora 9 a. m. în care toate persoanele în rol, trebuiau a se întruni în ţară, în localul Ministerului Cultelor.

Deci, odată ce a fost constituită la noi comisia, Patriarhii din orient, trimet şi ei la rândul lor, delegaţi, în număr de şase, din care 3 la Iaşi, iar 3 la Bucureşti.

Iar motivul pentru care Patriarhii au procedat astfel, a fost, fără îndoială, ca să mâgulească puterile protivnice *Unirei* ţărilor Române Moldova şi Valahia, privindu-le ca 2 ţări deosebite.

Să ia apoi în cercetare chestiunea monastirilor închinate, în conformitate cu prescripţiunele prevăzute în Protocolul XIII.

Iar rezultatul a fost că «se consimte pe tăcute, — cum se exprimă publicistul Cezar Boliac, la pretenţiunele călugărilor greci; mai departe se recunoaşte fără nici o obiecţiune jurisdicţiunea teritorială a ţărilor din ambele Principate-Moldova şi Muntenia, întocmai ca şi celelalte provincii supuse imperiului otoman şi, în fine, s'a luat hotărârea de a se aplica în totul dispoziţiunele prevăzute în acel Protocol.

Fără îndoială, aplicaţia unei aseminea hotărâri ar fi fost fatală cauzei noastre româneşti, dacă s'ar fi ţinut în seamă urmarea întocmai după acel Protocol; căci prin aceasta, s'ar fi călcat principiul autonomiei ţărilor Române, câştigat prin tratatul dela 1393 din timpul lui Mircea cel Mare şi reînoit la 1460, sub Vlad Ţepeş, Domnii Munteniei; de asemenea şi tratatele dela 1513 şi 1529 din timpul lui Bogdan III şi Petru Rareş, Domnii Moldovei, aşa

1. Loc cit, Domnie lui Vodă Cuza I, p. 315.

că, prin aceasta, Principatele Române, urma să fie socotite, întocmai ca și celelalte provincii supuse imperiului otoman cum bunăoară se socotea și Grecia sau Elada, și deci și Călugării greci, streini, de pe la monastirile noastre pământene închinate.

Din fericire însă Ministerul lui Ioan Ghica a fost de puțină durată, căci a fost înlocuit prin acela a lui N. Golescu.

Acesta venind la putere, dispune a se lua din nou în discuție deslegarea problemei în chestia monastirilor închinate, începută sub guvernul precedent.

Modul cum a procedat acest român patriot, se vede din jurnalul consiliului de Miniștri din Moldova, consiliu ținut în ședința dela 17 Noembrie 1860, unde citim următoarele rânduri:

«Comisiunea, convocată spre a se ocupa cu chestiunea monastirilor pământene închinate la Locurile sfinte, are datoria ca, înainte de a intra în examinarea amănuntelor cereri ale părinților greci precum și a documentelor [1], să se ocupe de următoarea chestiune prealabilă: a) să se examineze până la ce grad poate fi competința de a cerceta și desbate această cestiune împreună cu niște persoane streine, cari nu sunt Români, nici funcționari ai statului [2]; b) dacă aseminea examinare poate fi conformă cu prescripțiunele art. din tratatul dela Paris din 1856 și cu art. din convenția din 7/19 August 1858, prin care se constată că nu poate exista vre-o ingerință streină în afacerile noastre interioare; c) în fine, dacă această chestiune este, sau nu, de drept interior național; și în cazul acesta, chestiunea, ce ne preocupă, trebue să se reguleze numai de către puterile legiuitoare ale țărei.

«Deci odată ce această chestiune prealabilă va fi terminată și comisiunea pronunțându-se în consecință, va intra apoi în examinarea celorlalte măsuri de amănunte, spre definitiva ei regulare».

Pe temeiul acestor considerente, delegații Români, într'adins nu s'au prezintat la conferință, la data fixată, pentru începerea mai departe, a desbaterilor asupra acestei cestiuni; așa că, doi din membrii comisiei, anume: Golescu și Rosetti pleacă în străinătate, iar de formă se pune un nou termen de întrunirea delegaților, fixându-se ziua de 27 August (1860). Deci termenul desbaterilor se prelungește la 10 Septembrie, iar de aici la 5 Octombre, așa că se ajunge la 12 Octombre, acelaș an, termenul extrem încuviințat de Protocolul XIII, pentru compromis. Intre acestea Rosetti și Golescu și-au dat demisia, cărora le urmară și Bozianu [3].

---

1. Prin art. 416 din Regulamentul organic al Moldovei, referitor la regularea averilor monastirești închinate, se prevede. între altele că, comisia va cerceta drepturile și actele originale atârnătoare de deosebitele dănuiri precum și scopuriie și condițiunele începătoare ale danuităților.

2. Intre hotărârile convenției dela Paris, din 1858, cu privire la țările Române, se prevede următoarele: „Toți Moldovenii și Valahii de religie creștină, indiferent de rit ortodox, ca și catolici, protestanți, calvini etc. vor dobândi toate drepturile politice, inclusiv cetățenia română; aceasta însă numai în cazul în care ei vor fi avut la această dată domiciliul stabilit în Principate și nu se vor fi bucurat de vre-o protecție streină.

3. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I p. 318.

Delegații Patriarhali, văzând pe deoparte că numărul membrilor comisiunei se descomplectează, iar pe de altă parte că și termenul se tărăgănează, găsesc cu cale să facă o energică protestare, atât către Ministerul cultelor, cât și către reprezentanții puterilor garante [1].

Intre acestea C. Negri, agentul nostru diplomatic pe lângă ambasada otomană din Constantinopol, are o întrevedere cu Principele Labunof, ambasadorul Rusiei, care, în câteva rânduri spune lui Negri că: ar vedea mai bine și mai cu plăcere o înțelegere între părțile împricinate, adică între guvernul Român și comunitățile grecești, în chestia monastirilor închinate, decât prin arbitraj.

Negri, luând motiv dela această declarație a ambasadorului Rus, intervine imediat, printr'un raport, adresat către Domnitor, rugându-L să bine-Voiască a decide asupra acestei propuneri.

In consecință guvernul de sub Președinția lui Cogălniceanu, redactează, dinpreună cu Alexandru Papadopol Calimachi o notă, pe care, reprezentantul nostru dela Constantinopol, avea însărcinarea de a o transmite Sublimei Porți, însă numai Verbal.

In acea notă se arată că «Prin Reg. org. cauza averilor monastirești închinate, se lasă în cercetarea Domnului și a obștei Adunări; iar în conferința dela Viena ținută în ziua de 15 Martie 1855, prin Protocolul I, se spune că «Scopul puterilor (garante) nu este de a jigni Principatele, ci de a le îmbunătăți soarta, principii, care, în adevăr, nu se potrivesc cu prescripțiunele prevăzute în Protocolul XIII [2].

Tot în acest an (1860), un număr de 200 egumeni greci dela monastirile de peste Milcov, din Muntenia, luând cunoștință de desbaterile Adunărei legislative din București, cu privire la scăzământul câștiurilor moșiilor monastirești închinate, fac o lungă jalbă adresată consulilor generali ai Curții imperiale rusești din țară *cerând și de astădată, îndreptățirea lor asupra proprietății ce posedă de atâtea veacuri în Principatele Române, Moldova și Muntenia.*

In acea reclamă călugării greci și sumețesc până întru atâta, în cât susțin că: «guvernul Român, n'are nici un drept de proprietate și nici de a se amesteca în administrația acelor monastiri; și, bazându-se pe buna voință a Majestăților lor imperiale, care niciodată n'a lipsit de a-i lua sub a lor ocrotire, se roagă de a interveni către Inalta Poartă otomană, ca să nu se poată lua nici o hotărâre ilegală și vătămătoare drepturilor lor și nici să se decreteze de guvernul Român [3].

Fără îndoială, că curtea imperială rusească n'a putut să iea pe

---

1. A se vedea Monastirile închinate din România de Cezar Boliac. București, 1862, p. 655—658.

2. Această notă, zice istoricul A. D. Xenopol, era primul pas de protestare contra amestecului Europei într'o daravelă a Principatelor, amestec protivnic dreptului de autonomie consfințit prin tratatul și convenția dela Paris, din 1856 și 1858, — Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 317.

3. A se vedea ziarul „Reforma" din 1860.

călugării greci, sub înalta ei ocrotire. Dece? Pentru a răspunde la această întrebare trebue să amintim aici, că în puterea tratatului de pace dela Adrianopol din 1829, Principatele Române trecuse sub protectoratul rusesc; iar prin tratatele din 1856 și a convenției dela Paris din 1858, țările Române vin iarăși sub protectoratul turcesc, ca mai înainte.

In ziua de 27 Iunie (1860), Deputatul Grigore Văsescu, interpelează, în camera deputaților, pe M. Cogălniceanu, Președintele Consiliului de Miniștri din Moldova, în privința abuzurilor comise de egumenii greci dela monastirile indigene închinate.

Iată coprinsul acelei interpretări:

«Dacă este adevărat că egumenii greci împosesiază moșiile monastirești, prin zdelci; că refuză de a ține licitațiile în pretoriul Ministerului; că refuză a primi condițiunele de arendare impuse de guvern și, însfârșit, dacă s'au plâns consulilor străini, contra guvernului Român.

La această interpelare, Cogălniceanu, răspunzând afirmativ, se produce în Adunare o mișcare de indignare peste măsură de mare.

Dar numai întru atâta s'a mărginit rostul acestei interpelări de mai sus; iar motivul, pentru care nu s'a luat nici o măsură preventivă contra călugărilor greci de către guvern, a fost că nu se recunoscuse încă până în această vreme unirea definitivă, atât de către Inalta Poartă otomană, cât și de către celelalte puteri, și deci se simțea nevoe de a se păstra tactica împăciuitoare în asemenea împrejurare.

Se notează ca, în timp ce, comisiunea, care era însărcinată cu deslegarea problemei în chestia monastirilor închinate, se prelungește, guvernul Moldovei și al Munteniei, i-au măsuri din ce în ce mai serioase contra călugărilor greci, spre a înfrânge cerbicia lor. Așa mai întâi se modifică condițiile de licitație, care, precum văzurăm, se țineau în localul monastirilor, conform dispozițiunilor luate în 1851; de astă dată însă, se hotărăște, de a se ținea în pretoriul Ministerului Cultelor, spre o mai bună garanție asupra acestei operații.

In ziua de 4 Iulie (1860), consiliul Miniștrilor din Muntenia a luat hotărârea de a se aplica legea pădurilor, la toate monastirile, atât închinate, că și neînchinate. Tot atunci M. Cogălniceanu, spre a putea reuși ca chestia monastirească să se deslege *în țară* și *prin țară*, și prin aceasta a se îndepărta orice amestec al străinilor, revine asupra dispozițiilor luate, în ce privește arendarea moșiilor monastirești și hotărăște de a ținea această arendare numai în chip provizor, prelungindu-se contractele numai pentru un an.

In ziua de 8 August (1860) guvernul din Moldova a luat cuvenitele măsuri contra egumenilor dela monastirea Golia din Iași, care refuză categoric de a se îngriji pentru întreținerea ospiciului de alienați, ce era stabilit în curtea acelei monastiri, pretextând că nu se prevăd asemenea îndatoriri în hrisoavele ctitorilor.

In ziua de 3 Septembrie (1860) se votează în Muntenia o lege în care se specifică că, proprietățile de mână moartă, fără deosebire, sunt supuse la o taxă de 10% peste impozitul fonciar.

In Moldova se execută hotărârea pentru cele trei moșii ale școalei Vasiliene pendinte de monastirea sf. Trei Ierarhi.

Se notează că Vasile Lupu, ctitorul monastirei sf. Trei Ierarhi și întemeetorul școalei Vasiliene ce-i poartă numele, înzestrase această din urmă creațiune a sa, cu trei moșii, anume: Răchitenii, Tămășenii și Juganii din județul Romanului, cu destinația ca "din veniturile lor să se întrețină acea școală; și, spre o mai bună administrare, acele moșii Vasile Lupu, le puse sub controlul și privigherea egumenului acelei monastiri, care era închinată la sf. Munte al Atonului. Insă mai pe urmă egumenul acelei monastiri, (sf. Trei Ierarhi), nu s'a îngrijit nici de biserică, cu atât mai puțin de școală, pretextând că în actele de fundație ale monastirei nu se prevedea asemenea îndatorire. S'a constatat însă că acel hrisov de danie, într'adins, a fost îndosit, de acei egumeni și întâmplător a fost găsit de G. Asache la Viena, la un anticar. Așa că școala, prin deschiderea de proces, care a durat 20 ani, și-a revendicat dreptul de proprietate asupra acestor trei moșii amintite mai sus.

Tot în acest an (1860) să i-a o măsură foarte serioasă în Muntenia contra egumenilor greci, măsură, ce consta întru aceea că, Ministerul cultelor, cere date statistice dela toate monastrilor închinate, punându-le în vedere ca, cât mai neîntârziat, să prezinte Ministerului următoarele relații: a) numărul călugărilor, ce fiecare monastire posedă; b) de ce nație sunt; c) ce funcție ocupă fiecare călugăr: d) ce venituri are fiecare monastire; e) de ce cheltueli are necesitate monastirea; f) în sfârșit se hotărăște *înscrierea în budgetul statului a patra parte din veniturile monastirilor închinate,* aplicându-se, prin luarea unei asemenea măsuri, dispozițiunele luate de către Știrbei Vodă la 1853, deci dar impunerea călugărilor greci la îndatorirea de a plăti statului și restul pentru timpul trecut dela acel an, încoace [1].

Prima călătorie a lui Vodă Cuza la Constantinopol și scopul pentru care el a făcut această călătorie.

In toamna anului 1860 Principele Alexandru I. Cuza, Domnitorul Principatelor-Unite Române, a făcut o interesantă călătorie la Constantinopol, cu scopul de a vizita pe M. S. Sultanul, Impăratul Turcilor, de a cărui suveranitate depindeau atunci Principatele. A doua pricină, pentru care Vodă Cuza a întreprins această călătorie a fost aceea adică de a stărui pe lângă Sultan pentru recunoasterea *unirei definitive* a Principatelor, precum și aceea a îndoitei sale alegeri, ca Domn peste amândouă aceste țări surori.

Fără îndoială, Vodă Cuza, cerea Sultanului acest drept de recunoaștere a *unirei* țărilor Române, și totodată a concentrărei

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 318.

celor două Adunări legislative, într'una singură, în puterea vechilor noastre capitulații cu Inalta Poartă precum și pe temeiul tratatului dela Paris, din 1856 [1]. Prin urmare nu este vorba aici și de stăruința Sa în chestia secularizărei; ci ea s'a făcut numai prin sprijinul Adunărilor legislative.

Unirea Bisericei ortodoxe din Principatele Moldova și Muntenia, pe cale politicească.

Odată ce Unirea Principatelor și îndoita alegere a lui Vodă Cuza, ca Domn, peste amândouă aceste țări, a fost definitiv recunoscute, atât de către Inalta Poartă, cât și de către celelalte puteri ale Europei, urma, neapărat ca, de aici înainte, să se facă, politicește, și unirea Bisericei Ortodoxe, adică a ambilor Mitropolii, din Iași și București, precum și înființarea unui sinod local în Capitala României. Pe temeiul acestui considerent, un grup, alcătuit din câțiva preoți din Valahia, fac o petițiune către Adunarea legislativă, petiție, căreia-i facem loc în rândurile ce urmează.

«Strămoșeasca Istorie, zic acei părinți, ne dovedește că, de câte ori ei au luat armele în mână pentru a se apăra în contra vrăjmașilor țărei, niciodată n'au deosebit altarul de căminul părintesc și că, astfel, Dumnezeu, prin felurite învăluiri și prefaceri, ținând în mâna Sa providențială pe poporul său, l'a ocrotit, ajutat și l'a condus la limanul mântuirei, la unirea țărilor surori.

«Și dacă *unirea* politică a Principatelor, Moldova și Valahia (Munteni) este desăvârșită; apoi *unirea Bisericei Române*, — una prin dogmele ei, stă însă despărțită prin organizația sa; cu alte cuvinte, ea nu întrunește încă pe clerul de dincolo de Milcov, din Moldova, cu acel de dincoace, din Muntenia.

«In ce privește unirea Bisericei ortodoxe din ambele Principate cu însuși statul sau națiia românească, aceasta o putem afla exprimată în unele hotărâri și scrieri ale vechilor Mitropoliți precum și alți bărbați ai Bisericei; ea de asemenea, se găsește menționată în Regulamentul organic și în sfârșit, se găsește proclamată și cerută, cu totdinadinsul, în dorințele formulate de clerul Moldovean, în sînul Adunărei ad-hoc, din 1857, la Iași.

«Aceste dorinți coprind întreaga organizare și reformă a Bisericei ortodoxe Române».

«Baza acestei organizațiuni este însuși *graiul* Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; iar *unirea*, este însăși legea Apostolilor, deci dar *sinodul*. Prin urmare dela *punerea* în lucrare a acestor principii mântuitoare, adică unirea Bisericei Române, prin înființarea unei autorități sinodale centrale, în țara noastră a Moldovei cu Muntenia, va atârna, în mare parte, întărirea noastră religioasă și ridicarea clerului ei» [2].

---

1. A se vedea Protocoalele Comisiunei Centrale din sesiunea de toamnă, dela 1861.

Se notează că în ziua de 11 Noembrie 1861, au fost recunoscute, atât unirea, cât și alegerea lui Vodă Cuza, ca Domn, peste amândouă Pricipatele.

2. Loc. cit. Ziarul „Reforma", din 1862, p. 158.

Sinodul însă creat și întrodus în Biserica noastră națională de către Vodă Cuza, sub denumirea de *Sinod central*, sinod convocat pentru prima oară în țara românească, în luna Decembre, 1865, nu este în sine, de cât o imitație a sinodului grecesc și rusesc.

Dar despre acest sinod nu ne vom ocupa acum deocamdată, și nici despre celelalte reforme introduse de Cuza Vodă în Biserică; ci credem nimerit, de a ne ocupa numai de deslegarea problemei, în cestia secularizărei averilor monastirești închinate, *în țară și pentru țară*, de către marii noștri patrioți: M. Cogălniceanu, C. Negri, în frunte cu Vodă Cuza, precum și cu ajutorul și sprijinul Adunărei legislative, între cari ne permitem a cita și pe Napoleon III, Impăratul Franciei.

Inainte însă de a intra în fondul tratărei acestei cestiuni, nu credem de prisos, de a zice câteva cuvinte, cu privire la *monastirile neînchinate*, — în special în cestia conflictului iscat, între Sofronie Millescu, Mitropolitul Moldovei și guvernul de sub domnia lui Vodă Cuza, și să vedem care a fost pricina ivirei acelui conflict? Iată cum s'a petrecut acest fapt. In al doilea an al Domniei lui Vodă Cuza, I. P. S. S. Mitropolitul Sofronie Miclescu, s'a ridicat și a atacat autoritatea politică a guvernului țărei de atunci.

Se știe, în adevăr, că la 1835, se secularizase averele Episcopiilor și ale monastirilor pământene (ne închinate) din Moldova, pe seama statului, lăsând Episcopilor și Mitropolitului numai o mică parte din acele averi, pentru a se folosi de venitul acelei proprietăți, atât chiriarhii mai sus citați, cât și monastirile și schiturile pendinte de Eparhiile lor; aceasta în puterea decretului Domnesc No. 4381 din 11 Iunie 1859, iar dela această dată, urma ca și această parte de avere, să fie pusă sub directa privighere și controlul Ministerului Cultelor, pe motivul ca să se administreze mai bine și mai cu îngrijire.

Deci guvernul de sub Domnia lui Vodă Cuza, spre aducerea la îndeplinire a unei aseminea dispoziții, constitue o comisiune mixtă centrală, alcătuită din două persoane bisericești, doi mireni și un secretar, care mai avea încă însărcinarea de a cerceta și studia actele și documentele, cu titlul de proprietate.

Acea comisie, constituită de guvern, orândui apoi, la fiecare monastire, câte un comitet pentru administrarea averei pendinte de monastirea respectivă.

Insă de fapt acele comitete nu administrau averele monastirești (chinoviale), ci numai puneau în lucrare budgetele Ministrului de rezort, cu privire la acele chinovii și arătau, la vreme, nevoile soborului.

Aceste comitete dinpreună cu comisia constituită de guvern, au fost caterisite de către Eminența Sa Mitropolitul Sofronie Miclescu în semn de protestare față de stăpânire.

Același lucru s'a întâmplat și cu profesorii (maiștrii) de muzica vocală, trimiși de guvern, pela monastirile și schiturile de călu-

gări și călugărițe pentru formarea de coruri amenințându-i cu alungarea lor, depe la acele monastiri și schituri; iar cât pentru *stariți* și *stariţe*, li s'au trimis, în secret, ordine verbale prin organele administrative Mitropolitane, cu îndatorirea de a lua în a lor privighere, cârmuirea averilor monastirești, ca mai înainte și a se folosi de veniturile lor după aceeași normă [1]. Iată dar pricina ivirei conflictului dintre guvern și Mitropolitului Sofronie.

Cuza Vodă, după întoarcerea lui din călătoria ce făcuse la Constantinopol, se hotărâ să curme cu desăvârșire acel conflict, fără a se uita la considerațiuni lăturale sau personale.

Aceasta se întâmplă cu ocazia unei recepții, ce urma a se face de către o delegație în salonul palatului Domnesc din Iași, pentru a-i prezinta felicitări de buna venire. La acea solemnitate au luat parte, pe lângă Miniștri și Mitropolit și alte autorități civile, militare și eclesiastice.

Deci, Cuza Vodă, în prezența acelei adunări, rosti o cuvântare, pe cât de energică, tot pe atâta și patriotică, cu privire la îndeplinirea cu sfințenie a datoriilor morale, spre păstrarea liniștei și a bunei rânduieli, — în societate ca și în întreaga țară.

Apoi dă în vileag toate abaterile ce cu drept cuvânt se imputa I. P. S. S. Mitropolit Sofronie Miclescu, din pricina neîndeplinirei datoriilor sale pastorale, abateri ce constau în: *abuz de putere și nesupunerea la legi precum și ne ținerea în seamă a canoanelor bisericești*, de unde i-a provenit vinovăția. Și iată cum:

1) S'a împotrivit acțiunei guvernului care prin măsurile luate, voia să introducă în monastiri: disciplina, morala și chivernisirea mai cu îngrijire a avutului bisericesc.

2) S'a împotrivit deasemenea deciziei guvernului, cu privire la destituirea starețului monastirei Neamțul și a îndepărtărei unor călugări gălăgioși de acolo, trimițându-i pe la alte monastiri; aceasta din pricina scandalului produs prin răspândirea în monastiri, a cărților de afurisenie, dar pe care (scandal) I. P. S. Sa. îl atribuia guvernului, ca autor moral.

3) S'a împotrivit, însfârșit, deciziei luate tot de guvern, prin nerespectarea mesagiului Domnesc din anul trecut (1859) cu privire la contenirea năpolului de despărțenii a căsătoriilor, prin hotărârile date în pripă de către decasteria pendinte de acea Eparhie Mitropolitană, așa încât prin abuzul lor, se slăbește legăturile familiare și se zdruncină din temelie societatea.

Iar ca consecință a unor aseminea abateri a urmat *suspendarea lui din demnitatea de Mitropolit al Moldovei*; după care apoi, într'o zi de sărbătoare din luna Noembrie (1860) în timpul serviciului divin, a fost ridicat, cu forța și pus într'o căruță de poștă. Și astfel, excortat de 4 pantiri, a luat drumul surguniei, spre monastirea Slatina [2].

Venind înaintea Adunărei legislative chestiunea suspendărei și

1. A se vedea ziarul „Tribuna Română", Iași 1860.
2. Loc cit. ziarul „Reforma" din 1860.

arestării Mitropolitului Sofronie Miclescu, Adunarea numește o comisie în frunte cu Lascar Catargiu, care avea îndatorirea de a cerceta această daraveră; apoi, după terminarea lucrărilor, comisia depune raportul ei, la locul competințe, în ziua de 17 Ianuarie, 1861.

Iată coprinsul, în rezumat, al acestui raport:

«Considerând că alesul țării la chiriarhia Bisericei, în același mod, ca și Domnitorul, sunt funcționari, ce singuri pot fi revocabili și suspendabili».

«Considerând că canoanele Bisericei recunosc în persoana chiriarhului puterea exlusivă, spre menținerea disciplinei în cler»;

«Considerând că Mitropolitul, care este după lege îndatoritul apărător al drepturilor Bisericei; și, deci, acei, cari s'au sustras dela nemijlocita lui autoritate, după canoane, sunt călcători de lege pe aceste considerente și pe temeiul art. 45 din convenție, se cere darea în judecată a Mitropolitului Sofronie Miclescu» [1].

In urmarea acestui raport, Ministerul Cogălniceanu și-a dat demisia în ziua, când s'a depus raportul, iar în locul lu a venit la putere Anastase Panu.

Acum urma ca, Mitropolitul Sofronie, să fie judecat, de 12 Arhierei, în conformitate cu canoanele bisericești, însă, prin stăruința și sfaturile lui Anastase Panu, care erau rudenii între ei, și-a dat demisia; după care, apoi, Adunarea i-a acurdat o pensie viageră de 30.000 gaibeni anual, sumă ce trebuia a se plăti din veniturile averilor monastirești neînchinate. Dar el n'a trăit, după a sa demitere, decât foarte puțin, agravându-i-se boala, de care suferea mai dinainte [2].

---

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 177—178.
2. Loc cit. ziarul „Tribuna Română", din 1861, luna Iulie, 16.

Intervenţia miniştrilor Plenipotenţiari a puterilor garante în chestia aplanării conflictului existent dintre guvernul Român şi Comunităţile greceşti, cu privire de a se efectua prin arbitraj, conform prescripţiunelor Protocolului XIII.

Văzurăm mai sus că, călugării greci, protestând către puterile garante, contra măsurilor luate de guvernul Român, cu privire la înscrierea în budgetul ţărei a celei *a patra parte din veniturile averelor monastireşti închinate*, ambasadorii, protivnici cauzei noastre româneşti, luându-le apărarea, voiau să trateze această chestiune, prin *Compromis*. Aşa, ambasadorul Austriac, spune lui Negri că »Locurile sfinte nu voesc să primească condiţia îndatorirei arendaşilor de a întreţinea şcoalele şi bisericele, legându-se ele la îndeplinirea acestei condiţii. «La această observaţie a acelui ambasador, Negri răspunde: «Niciodată guvernul său nu va consimţi la aşa ceva». Pe de altă parte, Principele Lobunof, ambasadorul rus, obiectând contra măsurilor luate de guvernul român, în ce priveşte scăderea câştiurilor provenite dela arendarea moşiilor monastireşti închinate, Negri răspunde: «Nu ar fi bine ca ambasadorii să intervină, căci, în acest caz, supra excitaţia poporului, ar putea să aducă nenorociri; ci ar fi mai bine să se aştepte, că, el va scri Domnitorului, ca să se modifice lucrul prin ţară [1].

Se notează că greutatea cea mai mare, ce întâmpină Negri, în desbaterile cu reprezentanţii puterilor garante, în chestia aplanărei conflictului existent, dintre guvernul român şi Comunităţile greceşti, era faptul că, Sultanul, îşi alesese, ca loc, pentru acele desbateri, Constantinopolul, ca şi când nu ar fi fost de un tot aşa de mare interes, de a se cerceta această chestiune la faţa locului, adică în ţară, unde erau aşezate averile monastireşti şi de unde se puteau lua orice informaţii; dar el, (Sultanul) justifică această procedură a sa prin aceea că, acolo, adică la Constantinopol, se aflau toţi Miniştri Plenipotenţiari şi delegaţii Patriarhi, şi deci înlesnirea lui, de a se sfătui cu ei, asupra numirei unui *supra arbitru*, în caz când *arbitrii*, nu s'ar putea înţelege [2].

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, 321.
2. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 322.

Insă guvernul Român era hotărât de a se opune cu orice preț, atât arbitrajului, cât și pertractărei lui, la Constantinopol. Aceasta se poate constata, din cuvintele exprimate de Negri către Lavalétte, ambasadorul Franciei, căruia-i spune că «guvernul său se va vedea nevoit de a nu se supune unor asemenea măsuri ale Inaltei Porți, căci nu este vorba aici de o chestie internațională, ci de pământul nostru românesc» [1].

Iar, în ce privește mijlocul întrebuințat de Români, spre a zădărnici arbitrajul, se constată din necontenita târăgănare cu numirea arbitrilor, cu toate că, Sublima Poartă, cerea necontenit îndeplinirea acestei măsuri [2].

Dar, guvernul Român, pentru a găsi un nou mijloc de amânare, propune, puterilor garante, luarea iarăși din nou a tratărilor pentru *Compromis*, făcând această concesie pentru a înbuna Locurile sfinte, anume, ca, arendarea moșiilor monastirești, să se facă iarăși în localurile acelor sfinte monastiri, ca mai înainte. In acest scop se fixează termenul nouei înțelegeri de *bună voe*, la sfârșitul lunei Aprilie, 1861. Tocmai la 14 Martie (st. v.) adică cu o lună înainte de sosirea termenului, Domnitorul Cuza, numește o comisie, compusă din Arhimandritul Melhisedec, Petrache Roseti-Bălănescu, Grigore Bengescu, Scarlat Fălcoianu și Costache Filipescu.

In ziua de 26 Martie, 1861, Ministerul de Culte invită Locurile sfinte de a trimite delegații lor, spre a lua parte la consfătuirile, ce urma ase ține din preună cu comisia de mai sus; iar la 31 Martie, acelaș an, acea invitare este transmisă de Negri, Patriarhilor. Dar Patriarhii orientali, văzând că, guvernul Român, nu caută de cât să zădărnicească instituirea arbitrajului, iar pe de altă parte, temându-se ca delegații trimiși să nu bată drumul de geaba, cum făcuse mai înainte, răspund că: «*Termenul trecerei la arbitri, fiind foarte apropiat, anume la 18 Aprilie, ei numai au timpul de a trimite noui delegați*».

Totuși Ali-Pașa Ministru de Externe al împărăției otomane, atrage luarea aminte Domnitorului Cuza, asupra dreptei cereri a Comunităților grecești, care, cerere, este în totul conformă cu prescripțiunele prevăzute în protocoalele conferințelor ținute la Paris și spune că el (Principele Cuza) să-și numească *arbitri*, pentru ca împreună cu cei ai Locurilor sfinte, să hotărască daravera până în termenul prescris, de 6 luni; însă arbitrii nu s'au mai numit din partea Principatelor Unite [3].

Anul 1862 sosește, aducând cu sine o nouă direcțiune în mersul acestei complicate daraveri.

Așa, după recunoașterea definitivă a *Unirei*, urmară, mai departe, discuțiunele, ce erau în curs, sub Ministerul Moruzi, refe-

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 322—323.
2. A se vedea depeșa lui Ali-Pașa, cu data de 25 Septembrie, 1861, adresată Principelui Cuza.
3. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 323—324.

ritor la deslegarea problomei în chestia monastirilor închinate, cu consulii generali ai Franței, Angliei și Rusiei, din Principate, după norma protocolului XIII, și s'a ajuns la încheerea ca, acel Minister, ar consimți de a se supune prescripțiunelor prevăzute în el. Atunci comisarii, citați mai sus, anunțară imediat guvernele, ce le reprezenta, despre această aderare a guvernului de sub Președenția lui Moruzi.

Ba până și Bordeanu, secretarul lui Negri, în lipsa șefului său, fiind în concediu, repetă aceeași declarație în prezența ambasadorilor din Constantinopol. Dar purtarea lui Moruzi, este desaprobată de către obștească Adunare *unitară*, primind propunerea lui Anastase Panu, care nu voia, nici în ruptul capului, a se supune prescripțiunelor acelui protocol, adică ca, părțile împricinate, să trateze această chestiune, pe calea *Compromisului* [1].

Tot în acest an guvernul a trimis o circulară la adresa tribunalelor locale, învitându-le ca, pe viitor, să numai legalizeze învoeli între egumenii greci de la monastirile închinate și persoanele particulare, privitor la *cesiuni* de pământ, de oarece ei (eg. greci) sunt numai administratori a averilor monastirești închinate, iar nu proprietari absoluți [2].

Apoi, odată cu unificarea guvernelor și a Adunărilor legislative din țară, începe mai vădit a se da pe față, intențiunele Românilor, contra călugărilor greci. Așa egumenul Meletie, dela monastirea Cotroceni, ctitoria lui Șerban Vodă Cantacuzino, este destituit pentru cuvântul că frustase și îndosise obiecte sacre dela acel sf. locaș, lucru pentru care ziarul «Românul», întreabă, cu acest prilej, «pentru ce nu a fost dat judecății de către autoritățile locale și de ce nu s'a luat aceeași măsură pentru toate monastirile din țară?» [3].

De aseminea Arhimandritul Nil, unul din delegații de seamă a comunităților grecești la tratările pentru *compromis*, este destituit din egumenia sf. Trei Ierarhi din Iași și lăsat numai cu aceea a «Floreștilor din județul Tutova»; aceasta pe temeiul oprirei canoanelor, unde se prevede că «un preot nu poate avea în cârmuirea sa două biserici, ceeace ar constitui caz de cârciumărie».

O împrejurare fericită veni pe neașteptate în favoarea îndreptățirei cauzei noastre românești, în lupta cu partea adversă, anume: Unul din Patriarhii Locurilor sfinte, se jălueste guvernului Român, că mai mulți egumeni depe la monastirile indigene închinate, ar fi arendat acele moșii în ascuns, pricinuind prin aceasta mari pagube acelor sfinte Locuri.

Atunci guvernul, de sub președinția lui N. Crețulescu, se folosește de această împrejurare, așa că el i-a hotărârea *ca toate sumele, provenite dela arenzele moșiilor monastirești închinate, să fie adunate la vistierie.* Când veni prilejul desbaterei budgetului pe

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 324.
2. A se vedea Monitorul of. din 18 Aug. 1862.
3. A se vedea ziarul „Românul" din 26 și 27 Febr. 1862.

1862/63, comisia budgetară a Adunării, a înscris, pe acel an budgetar, suma de 20.000.000 lei, cu toată opunerea Ministerului.

Iar pricina pentru care s'a opus Ministerul de atunci, era aceea că s'ar prejudeca cestiunea recunoașterei definitive a secularizării, care este în tratare diplomatică și asupra căria țara nu ar fi încă stăpână».

La această obiecțiune a guvernului, comisia răspunde: «această înscriere, nu este de cât urmarea firească a dispoziției luată de Minister, după plângerea unor Patriarhi, dispoziție, care constă întru aceea, de a se strânge veniturile averilor monastirești în casa statului».

Ministerul la rândul său, răspunde:

«Era un simplu depozit, pe cătă vreme, dacă sumele se înscriu între venituri, urmează a se face cheltueli asupra lor; și deci se dispune de ceva, de care nu ne aparține».

Atunci deputatul Anastase Panu, față de aseminea obiecțiuni ale guvernului, se exprimă: «Ne ziceți, Domnilor, că compromitem cestiunea; dar cine altul a compromis'o dacă nu Ministerul?

«A-ți așteptat să vină inițiativa dela Patriarhii și dela egumenii monastirilor zise grecești».

«Și când Adunarea vine de a face o chestiune națională și voește a vă sustrage de sub această înrîurire, reclamați că se compromite chestiunea și viitorul».

«Viitorul este al României, viitorul este al nostru, al tuturor, al țărei întregi».

«Și noi, cari suntem mandatarii ei, avem dreptul și datoria de a ne ocupa de dânsul și de a lua toate măsurile, pentru a-l asigura».

La cele rostite de mai sus de deputatul Anastase Panu, Lascăr Catargiu, un reprezentant iarăși de seamă al Adunării, adaogă, în aplauzele întregei asistențe, că: «*Pe lângă înscrierea cifrei, între veniturile țărei, guvernul e dator să înfățișeze un proect de lege pentru regularea definitivă a acestei cestiuni.*

In ziua de 15 Februarie (1862), deputatul Grigore Cuza face, în Adunarea legislativă, o interesantă interpelare guvernului, cu privire la averile monastirești închinate și la chipul cum sunt administrate ele de călugării greci.

Jn ziua de 15 Martie (1862) guvernul a dat o circulară, cu privire la arendarea acareturilor pendinte de monastirile închinate, arendare ce urma a se face, tot prin licitație publică, după cum se făcea și la celelalte mânăstiri neînchinate, iar vechile contracte de arendare, făcute de egumenii greci, să nu se ție în seamă.

Tot în acea circulară se prevede că, chiriile dela acele acareturi, trebue a se plăti la prefecturele districtuale, iar nu egumenilor greci. Față de această măsură luată de guvernul Român, călugării greci, protestează, atât către Inalta Poartă otomană, cât și către celelalte puteri [1].

1, Loc cit, ziarul Buciumul, București, 1863, p. 169.

In ziua de 27 Aprilie (1862) Ministerul de sub Președinția generalului Cristian Tel, pe temeiul jurnalului consiliului de Miniștri, înaintează un raport telegrafic la adresa M. S. Domnitorului Cuza (fiind în concediu în străinătate), referitor la subvenționarea monastirilor zise închinate, cu destinația de a se plăti din casa fiscului pentru întreținerea lor și a personalului, în cursul anului financiar 1862/63.

In ziua de 22 Mai (1862) vine în desbatere la ordinea zilei, în Adunarea legislativă, proectul de lege, din inițiativa parlamentară, cu privire la luarea pe seama statului *a a celei patra parte din veniturile provenite dela averile monastirești închinate*, proect care s'a și votat în acea zi.

Deci, odată ce acest proect de lege a fost votat de către Adunarea legislativă și a primit cuvenita împuternicire, prin semnătura domnească, guvernul a dispus a se înmâna Inaltei Porți, suverana țărei, spre recunoașterea unui asemenea act.

Intervenția presei locale în cestia făptuirei secularizărei averilor monastirești închinate.

Intre acestea începuse și presa din țară a se interesa, mai cu temeiu în cestia secularizărei averilor monastirești închinate și a propune chiar deslegarea acestei probleme, potrivit drepturilor și intereselor noastre naționale.

Drept mărturie vom cita mai jos propunerea publicistului Cezar Boliac, referitor la luarea pe seama statului a averilor monastirești închinate precum și felul întrebuințărei unor asemenea averi, propunere, care negreșit se poate socoti premergătoare proectului prezintat, la finele anului 1863, de Cogălniceanu lui Vodă Cuza, spre legiferare.

Iată în ce constă acea propunere:

1) Toate monastirile zise închinate trebue să revină în starea lor primitivă de *monastiri Române.*

2) Toate veniturile averilor monastirești închinate trebue să intre în folosul statului Român și socotite ca venituri a monastirilor indigene (pământene).

3) Toate odoarele de preț și istorice, care se vor dovedi că lipsesc, după inventarele monastirilor închinate, trebue aduse înapoi și prezintate iarăși monastirilor primitive.

4) Sumele, ce se cuvin, potrivit dispozițiunelor Adunărei legislative, cu începerea dela 1832 și până în prezent 1862 se vor întoarce țărei de către comunitățile grecești, socotindu-se, bine înțeles, a patra parte din acele venituri, ce au primit-o cu dobânda ei pe fiecare an.

5) Toate monastirile ce vor fi în ruină sau dărâmate, se vor restaura de către comunitățile grecești, cu cele 3/4 părți ale veniturilor ce le mai rămân, dela promulgarea Reg. org. până acum, potrivit angajamentului ce ele și-au luat, dela 1843 și până la 1852, dar care nu s'au ținut de el.

Din aceste venituri nu trebue să se folosească numai clerul grecesc; căci aceste monastiri, reprezintând domenii publice, sunt însărcinate cu întreţinerea deosebitelor şcoale, spitaluri, ospătării, aziluri, pentru adăpostit călătorii, pentru închisori, fântâni, şi puţuri, situate pe locuri publice, apeducte şi canaluri, reparaţii şi facerea oarecăror poduri la drumuri, înzestrarea fetelor sărace, ajutoare gratuite şi pensiuni pentru familiile scăpătate, mai cu seamă pentru membrii familiilor donatorilor, cari se vor găsi după timpuri [1].

Inalta Poartă otomană recunoaşte dreptul celei a patra parte din veniturile averelor monastireşti închinate, ce comunităţile greceşti dela Locurile sfinte trebuia să dee statului Român.

S'a văzut, în cele precedente, că cu ocazia desbaterilor preliminare în conferinţele ţinute la Constantinopol de către Miniştrii Plenipotenţiari şi a consfătuirilor urmate acolo, — în chestiunea recunoaşterei unirei definitive a Principatelor, Moldova şi Muntenia, precum şi a îndoitei alegeri a lui Vodă Cuza ca Domn peste amândouă aceste ţari, a fost pusă pe tapet şi deslegarea problemei în cestia monastirilor închinate; însă asupra acestei din urmă cestiuni s'a ajuns doar numai la încheerea că comunităţile greceşti dela Locurile sfinte să dea statului Român *a patra parte din veniturile moşiilor monastireşti închinate, pentru făptuirea caritaţiei.*

Aceasta se poate constata dintr'un raport, alcătuit de M. Cogălniceanu, adresat Excelenţei sale Fuad-Paşa, Ministru de externe al Turciei.

In acel raport Cogălniceanu mulţumeşte mai întâi Sublimei Porţi, pentru a sa bună îngrijire ce a binevoit a lua în serioasa luare aminte «dorinţele şi trebuinţele ţărei Româneşti, în privinţa împlinirei de o a patra parte din veniturile moşiilor monastireşti închinate, ce se cuvinea a răspunde statului Român de către comunităţile religioase dela Locurile sfinte».

Mai departe se arată în acel raport că guvernul Român nu are gândul de a cere acum deslegarea problemei în cestiunea monastirilor închinate, ci numai parte din veniturile monastireşti, ce în toată vremea s'a răspuns pentru întreţinerea de seminarii, de spitale şi alte aşezăminte de binefacere.

Monastirile au îndeplinit în toată vremea aceste îndatoriri, zice el, fără nici o împotrivire; iar în urma împrejurărilor, călugării greci, dela monastirile indigene închinate, au întrebuinţat de vre-o 25 ani, feluri de uneltiri de s'au aparat cu totul de aceste îndatoriri, amânând necontenit răspunderea părţei, cu care acele monastiri erau datoare de a contribui statului şi şi-au luat o situaţie de temporizare şi de tocmeală fără sfârşit [2].

Se notează că Vodă Cuza, în baza legei votată de Adunarea

1, Loc cit. Monastirile zise închinate din România, de Cezar Boliac, Bucureşti, 1862, p. 371—373.

2. A se vedea ziarul „Reforma" din 27 Aprilie 1863.

legislativă din 22 Mai (1862) a dispus prin guvernul său, de a se pune sequestru asupra celei a patra parte din veniturile monastirești închinate, în folosul statului.

In ziua de 28 Decembrie (1862), Adunarea legislativă a votat în unanimitate înscrierea veniturilor monastirești închinate în bugetul general al statului; și totodată a pus în vedere guvernului de a prezinta, în cursul acelei sesiuni, un proect de lege pentru secularizarea în deobștie a tuturor averilor monastirești.

Cu începerea anului 1863, guvernul Român, i-a din nou alte măsuri și mai serioase contra egumenilor greci, măsuri cari vădit tindeau la aceea de a-i scoate cu totul din inima țărei.

Așa la 2 Ianuarie (1863) se oprește, printr'o dispoziție luată de guvern, exploatarea pădurilor dela monastirile închinate și dispune de a nu se mai vinde de cât în parchete, conform legei votată în Moldova de obștească Adunare, la 1844; aceasta pentru cruțarea pădurilor.

Patriarhul de Ierusalim, precum și ceilalți demnitari ai Bisericei grecești, aflând despre însușirea veniturilor monastirești închinate în folosul statului Român, protestează către Inalta Poartă otomană, care, folosindu-se de acest prilej, trimite o notă lui Vodă Cuza, prin Ali-Pașa, Ministru de Externe al Turciei, în care se arată că: «Niște telegrame sosite din București, la Patriarhul grecesc, au adus la cunoștința guvernului imperial otoman, că, Ministerul și Adunarea Principatelor-Unite, au de gând de a lua, în privirea monastirilor grecești, niște măsuri silnice și arbitrare, care tind la confiscarea averilor acestor așezeminte.

«Este surprinzător că, guvernul Alteței Voastre, are de gând să se apuce să hotărască de la sine o chestie, care a fost obiectul conferinței de la Paris.

«De aceea, guvernul împărătesc, protestează formal contra ori cărui act al Alteței Voastre, care ar avea de efect o despoiare sau o însușire a veniturilor monastirești și care act ar fi în afară de hotarele trase de conferința de la Paris, în ceea ce privește calea de apucat pentru deslegarea acestei daraveri [1]. Dar, guvernul Român, n'a voit să ție seamă de acea notă vizirială.

In ziua de 21 Martie (1863) Vodă Cuza a dispus, prin guvernul său, de a scoate limba grecească, din toate bisericele și monastirile închinate; aceasta din pricină că lovia în simțimântul nostru național.

Se știe, înadevăr, că, regimul Fanariotic, odată introdus în țară, a schimbat cu totul: legi, obiceiuri și chiar sistemul de guvernământ. La palate, bunăoară, în saloane, în cancelarii și în școale, se vorbea și se scria numai grecește. Insă în dată ce a fost introdusă în țară noua legislație din occidentul Europei, a trebuit ca limba grecească să dispară din aceste instituții și deci, urma acuma, ca această limbă grecească să fie scoasă și din biserică. Numai în orașele Giurgiu și Brăila s'a permis ca. serviciile religioase, să se efectueze în limba grecească.

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 326.

De asemenea, în interesul unei bune administrații spirituale și economice, guvernul Român a dispus ca. un mare număr de egumeni dela monastirile închinate să fie destituiți, fie din pricina incapacității lor, fia că frustrase și îndosise obiecte sacre, documente și alte acte de valoare fie, în sfârșit că s'au opus ordinului guvernului, servind cele religioase, în biserică, în limba grecească, iar în locul lor s-a pus egumeni Români, dintre cei mai meritoși.

La 17 Aprilie, (1863) guvernul a dispus ca, advocații, angajați de egumenii greci, dela monastirele închinate, să numai poată pleda înaintea tribunalelor Române, de cât însoțiți de advocații statului.

In ziua da 3 Mai, (1863) se dispune, printr'un jurnal al consiliului de Miniștri, ca să se facă budgetele de cheltueli pentru fiecare monastire închinată, aceasta pe temeiul legei votate din anul trecut, 1862, cu privire la a patra parte din veniturile averilor monastirilor închinate, ce urma a se încasa pe seama statului.

La 11 Mai (1863) Ministerul de sub Președenția generalului Christian Tell, a dispus, de a nu se mai elibera, egumenilor greci, pașapoarte, până ce nu se vor lăsa înlocuitori solvabili, care să răspunză de odoare și de hrisoave.

In ziua de 1 Innie (1863) s'a dispus de guvern ca, contractele de arendare ale monastirilor închinate, să fie făcute de consiliile Miniștrilor și semnate de Ministru Cultelor.

In ziua de 7 Iunie, acelaș an, s'a luat hotarârea, de către guvern, să se desființeze cu desăvârșire Epitropia sf. Mormânt, care se reconstituise sub Căimăcămie. Iar motivul, care a determinat pe guvernul Român, de a face acest pas, a fost că, membrii acelei Epitropii, tipărise o circulară, pe care apoi a trimis'o la adresa tuturor arendașilor moșiilor monastirești închinate, pendinte de acea epitropie, îndemnându-i ca «câștiurile arenzelor, să nu le prezinte la visterie, după cum hotărâse guvernul, ci să le încredințeze lor».

In ziua de 18 Iunie (1861) Odobescu, Ministru Cultelor, a dispus ca, toate actele și documentele precum și toate obiectele sacre și de valoare, să fie depuse la arhivele statului, încredințându-se unei comisiuni, alcătuită din Buzoianu, Ștefan Greceanu și B. P. Hajdău; aceasta pentru siguranță și spre a se păstra mai bine.

In ziua de 25 August (1863) Vodă Cuza, a dresat Inaltei Porți otomane, o notă, în care se specifică «menținerea definitivă a sequestrului pus la 1862 asupra averilor monastirești închinate, și se anunță că se va da Locurilor sfinte o îndemnizație bănească». Cu privire la coprinsul notei de mai sus, ziarul «L'Independance Belge» publică următoarele» : Guvernul Român, a cărui atitudine, e de mult determinată, prin votul unanim al camerei, (e vorba aici de legea votată de către Adunarea legislativă în ședința dela 22 Mai (1862), cu privire la luarea pe seama statului acelei a patra parte din veniturile averilor monastirești închinate, pare a nu ridica, în nici nn caz, sequestrul, și că s'ar decide să purceadă, în fine, la secularizarea monastirilor aflătoare pe teritoriul

său. Insă ar oferi, pentru totdeauna, Comunităţilor greceşti din orient, un capital, care ar trece mult peste cifrele ce au fost arătate până acum şi al căror venit să se întrebuinţeze la necesităţile Locurilor sfinte.

«După cât suntem informaţi, acest capital are să se aşeze în toate condiţiunele dorite de securitate, adică să nu se ridice nici o dată şi că, Comunităţile greceşti, să dispună numai de venituri şi numai în scopuri de binefacere» [1].

In ziua de 27 Noembrie (1863) deputatul V. Boerescu, citeşte în camera legislativă amendamentul de răspuns la mesagiul tronului, în care se coprinde între altele, şi chestiunea secularizărei averelor monastireşti închinate.

«In privinţa monastirilor închinate, zice el, nu ne îndoim că guvernul Măriei Tale, va prezenta, cât de curând, un proect de lege, care să de-a acestei chestiuni o soluţie, conform cu drepturile Patriei noastre [2].

In ziua de 8 Decembrie (1863), Ministrul cultelor a depus, în camera legislativă, un proect de lege, cu destinaţia ca, toate veniturile, provenite dela averile monastireşti închinate, urmează să fie, pe viitor, încasate în folosul statului Român.

Faţă de asemenea măsuri, luate de guvernul Român, Patriarhii din Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim precum şi Comunităţile dela Muntele Aton şi Sinai, au protestat către Inalta Poartă otomană, contra acestei decizii Ministeriale, în care protest au implicat şi pe Mitropolitul Serbiei, ca aderent a lor, *la acea* protestare. La această comunicare, ziarul oficios al Serbiei «*Vidov Dan*», se exprimă: «Noi nu ştim cât adevăr poate fi în această afacere; însă, oricum, numele Mitropolitului Serbiei s'a menţionat acolo, fără nici un temeiu. Serbia şi Biserica ei, n'au pentru ce să se amestece în chestiunea monastirilor din Principatele-Unite».

«Mitropolitul Serbiei n'a făcut nici un pas în această privinţă» [3].

O împrejurare iarăşi norocită cauzei noastre româneşti, referitor la înfăptuirea secularizărei, se ivi curând, nume: Impăratul Napoleon III, al Franciei, amic al ţărilor Române, în expunerea memoriului său, cu privire la situaţia statelor Europene din acel an, (1863) aduce, pentru noi Românii, următoarea îmbucurătoare veste, prin împuterniciţii săi:

«Guvernul împăratului şi cele mai multe din cabinete, semnă«toare ale tratatului din Paris, n'au stat la gând a recunoaşte că. «ar fi protivnic principiului dreptului public European, de a în«datora pe guvernul României, a lăsa monastirile, care alcătuesc, «în stare de mână moartă, o foarte mare parte din teritoriul lor, «sub cârmuirea călugărilor greci» [4].

---

1. Loc cit. ziarul „Buciumul", Bucureşti, p. 563.
2. Ibid p. 634.
3. Loc cit. ziarul „Buciumul", Bucureşti, 1864, p. 679.
4. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 334.

Așa se explică motivul, care a determinat pe Cogălniceanu ca, la sfârșitul acestui an (1863) fiind în capul guvernului, să prezinte proectul său corpurilor legiuitoare, cu privire la făptuirea secularizărei.

Ivirea ocaziei de a se prezinta un nou proect de lege, referitor la luarea pe seama statului a averilor monastirești, închinate.

Cu ocazia discuției Adunărei legislative, cu privire la întocmirea și aprobarea budgetului general al statului pe 1863/64, viind rândul asupra lucrărilor, pendinte de Departamentul cultelor, deputatul I. C. Brătianu, a propus un amendament, care în adevăr s'a și admis, și care glăsuește așa: *«să se împreune la aceste vanituri ale monastirilor neînchinate și acele ale deosebitelor monastiri, ce sunt administrate, fără control de către comunitățile religioase sau de către particulari, adică monastirile zise închinate»*.

Asupra acestui amendament s'a ridicat o serioasă discuție, în ce privește dreptul de proprietate, la care (discuție) a luat parte, atât deputatul D. I. Brătianu, din partea stângă, cât și Barbu Catargiu, din partea dreaptă; iar, ca urmare a acestei discuții, s'a ajuns la încheerea ca Ministerul de rezort, să prezinte, cât mai neîntârziat, corpurilor legiuitoare, un proect de lege, spre legiferare.

In adevăr acea ocazie se și ivi; căci în ziua de 12 Decembrie (1863) Mihail Cogălniceanu, Prezidentul consiliului de Miniștri și Ministru al Cultelor, a cerut Domnitorului Cuza, prin raportul său, mesagiu, către cameră, pentru votarea legei, prin care să cerea secularizarea averilor monastirești închinate, în comptul statului, ceeace și Domnitorul aprobă, raport care s'a citit chiar a doua zi în ședința camerei, adică în ziua de 13 Decembre 1863.

Iată coprinsul acelui raport, adresat Domnitorului Cuza:

«De patruzeci de ani, România reclamă soluționarea cestiunei naționale a averilor monastirești, zise închinate.

Martore sunt: a) anaforalele Divanului țărei, dela 1822 și până la 1828; b) încheerele Adunărilor regulamentare, dela 1832 și până la 1848; c) în sfârșit, lucrările Divanurilor extraordinare și ale foștilor Domni Grigore Ghica și Barbu Știrbei, dela 1849 și până la 1856.

«Adunarea adhoc din Moldova, din 1857, chiemată în puterea tratatului dela Paris (1856), spre a rosti dorințele țărei, în privința viitoarei ei organizații, s'a rostit asemenea, în unanimitate, că această cestiune, în care se atinge de a cincea parte din tărâmul României, nu putea si nu se cuvinea a se hotărâ, *decât în țară și pentru țară.*

«In raportul către congresul din Paris, adresat de comisiunea națională din București, cinci din cei șapte comisari ai marelor puteri europene, ce au fost luat sub scutul lor regenerarea nației Române, au recunoscut legitimitatea drepturilor noastre, în privința cestiunei monastirilor închinate.

«Dela 1859 și până astăzi (1863), adică dela întroducerea acelui regim creat, prin convențiunea dela 7/19 August (1858) din Paris,

comisia centrală, în Adunările legiuitoare, în fiecare sesiune au revandicat pentru țară, dreptul de a hotărâ această chestiune în deplină libertate de legislațiune, garantată prin tratatul dela Paris (1856).

«Toate Ministerele, câte în acest interval de timp s'au succedat la putere, interprete ale patrioticeștilor cugetări ale Înălțimei Voastre, au luat, în fața puterei legiuitoare, îndatorirea ca această cestiune, se va hotărâ în țară și prin țară; și națiunea întreagă fără osebire de partid, unită ca un singur om, au aplaudat la aceste declarațiuni naționale.

«Și nici că se putea altmintrelea, Prea Înălțate Doamne».

«Când strămunii noștri au zidit pe pământul României locașuri sfinte românești, când le-au înzestrat cu bunuri (averi) ale națiunei, când apoi, numai spre o mai bună îngrijire și păstrare le-au închinat Locurilor de jos, ei au făcut aceste acte din propria lor mișcare, în deplina lor libertate de Români și fără nici o intervenție streină».

«Și pururea au păstrat țărei dreptul de privighere și locașurile sfinte și bunurile atârnate de ele, ca proprietatea țărei».

«Cine dar alții de cât această țară și guvernul ei pot astăzi hotărâ despre soarta acestor monastiri și a bunurilor la care, în mâna călugărilor greci, au degenerat cu totul din primitiva lor destinațiune?».

«Inspirată de principiile civilizației ale secolului și de adevăratele ei interese, care numai pot permite ca o a cincea parte din pământul României se continue a fi avere de mână moartă în posesiunea uzurpată a unor comunități religioase streine, care de secole întregi calcă condițiunele dedicațiunelor primitive; «Națiia Română, urmând exemplul dat de națiunele cele mari ale Europei, reclamă *secularizarea* averilor de mână moartă.

Așa în ședința sa din 22 Decembrie trecut (1862) Adunarea legislativă a votat în unanimitate înscrierea veniturilor dela averile monastirești închinate, în budgetul veniturilor statului și a pus îndatorire guvernului ca în cursul acestei sesiuni, să prezinte puterei legislative un proect de lege, care să hotărască în fond această cestiune și anume: *în țară, prin țară și pentru țară*[1].

Prea Înălțate Doamne, România sigură pe Înălțimea Voastră, pretutindenea unde sunt interesele și aspirațiunele ei, este în drept de a aștepta dela inițiativa Înălțimei Voastre, soluția unei cestiuni atât de națională, ca aceea a averilor monastirești.

«Subscrișii Miniștri ai Măriei Tale ar lipsi, dar țărei, ar lipsi Înălțimei voastre, ar lipsi simțimintelor de Români, dacă ar mai întârzia cu respectoasa propunere către Înălțimea Voastră de a

1. Se notează că, între deputații înscriși la desbaterele asupra acestui proect, în ziua de 22 Mai (1862), se conumera și M. Cogălniceanu, care prin dovezile expuse de el, cu acel prilej, a luminat pe deplin Adunarea. Dar fiindcă cuvântarea sa e prea lungă, nu s'a putut pune la locul respectiv adică în 1862, Mai 22, din pricină că ocupa prea mult spațiu.

se da satisfacțiune unor cereri atât de des repetate atât de umane, atât de naționale.

«Cunoaște Măria Ta, motivele de înaltă prudență care a amânat până acum soluțiunea acestei cestiuni; dar cunoaștem și noi totodată sentimentele patriotice ale Înălțimei Voastre, în fața împrejurărilor actuale, în fața legiuitei nerăbdări a națiunei fără osebire de partid și de clase, în fața inițiativei luate de capii Bisericei Române, chestiunea monastirilor închinate numai voește nici o amânare.

«Subscrișii în deplină conștiință a responzabilității lor Ministeriale, înaintea lui Dumnezeu, a Înălțimei Voastre și a țărei, are onoare a vă cere autorizațiunea de a înfățișa Adunărei, alăturatul proect de lege, pentru care și supunem cuvenitul mesagiu la Domneasca Voastră semnătură» [1].

Domnitorul, primind asemenea raport, dinpreună cu proectul de lege, anexat la el, din partea Miniștrilor, se trimite imediat Adunărei, spre legiferare.

Iată coprinsul ordinului Domnesc:

Domnilor Deputați,

«Asupra raportului consiliului Meu de Miniștri sub No. 1536/63, luând seama de cererile umane și ades repetate ale națiunei; și, în conformitate cu votul Domniei Voastre din 28 Decembre 1862, Eu, potrivit art. 6 și 14 din convențiunea dela Paris, înaintez spre desbaterile Domniei Voastre, alăturatul proect de lege pentru secularizarea averilor monastirești.

Dat în București, la 1863, Decembre 12.

(ss) Alexandru Ioan Cuza.

Iată coprinsul proectului în chestiune:

Art. 1. Toate averele monastirești din România sunt și rămân ale Statului.

Art. 2. Toate veniturile acestor averi bisericești se înscriu între veniturile ordinare ale bugetului Statului.

Art. 3. O sumă se afectă Locurilor sfinte, către care erau închinate unele din monastirile pământene; și aceasta numai sub titlu de ajutor, în conformitate cu intențiunea dedicațiunei lor. Această sumă se va mărgini în maximum cifrei de 82.000.000 lei, cursul de Constantinopol, odată pentru totd'auna, coprinzându-se în această sumă, 31.000.000 lei, ce Locurile sfinte datoresc țărei românești, după stipulațiunile anterioare.

Art. 4. Comunitățile religioase a Locurilor sfinte, vor fi datoare a da socoteală despre întrebuințarea sus zisului capital.

Art. 5. In nici un caz și sub nici un motiv comunitățile religioase nu vor putea atinge cea mai mică parte din capital, nici a întrebuința veniturile, afară de destinațiunea lor specială, adică

1. Loc cit. Ziarul „Reforma" No. 45 din 14/28 Decembre 1863.

întreținerea Bisericei ortodoxe din orient, și a stabilimentelor de binefacere, lipită de ea [1].

Art. 6. Guvernul va lua înapoi, dela egumenii greci, cărțile și vasele sfinte, cu care, pietatea strămoșilor noștri, înzestrase aceste așezeminte (bisericele și monastirile) precum și documentele ce au fost încredințate zișilor egumeni, aceasta în conformitate cu inventarele ce se găsesc în arhivele statului.

Art. 7. Se afectează încă o sumă de 10,000,000 lei, cursul de Constantinopol, pentru fundarea (acolo) a unei școli laice precum și u unui spital, în care vor fi primiți și creștini de diferite rituri.

Art. 8. Stabilimentele de binefacere, citate la art. 7, vor fi puse sub direcțiunea unui comitet (consiliu), care va fi prezidat de agentul României la Constantinopol, comitet compus din doi membri aleși dintre Comunitățile religioase dela Locurile sfinte.

Art. 9. Guvernul va lua măsurile necesare de a se garanta capitalul de 51,000,000 lei, cât și întrebuințarea veniturilor acestui capital [2].

A doua zi, adică în ședința dela 13 Decembrie (1863) Cogălniceanu se sue pe tribună și dă citire, în camera legislativă, a raportului proectului său, care este o expunere de motive. Aplausele deputaților și ale publicului dela tribune de: bravo, răsună până în slava cerului.

Se notează că, în timpul, când Cogălniceanu continua cu citirea proectului său, Ioan Ghica, Vice-Președintele camerei, care prezida Adunarea, se adresează către public cu cuvintele: «Tribunele nu sunt libere se aplaude, cu atât mai mult publicul în tribuna sa.

«Oricine nu se va supune, acestor dispziții, va fi scos afară». Generalul deputat Christian Tell, față de asemenea entuziasm a întregei asistențe, se adresează către vice-președintele camerei cu cuvintele: «Lasă, domnule, ca deputații să-și manifeste entusiasmul lor într'o asemenea mare chestiune». Ioan Ghica, Vice-Președintele camerei, răspunde: «Deputații pot aplauda».

In timp ce Cogălniceanu continua cu citirea raportului în cameră, Ioan Ghica face din nou aceleași observațiuni și cheamă atențiunea îngrijitorilor de a aduce mulțimea la ordine, în caz contrar va dispune pedepsirea lor. Se citește apoi primul articol din proect. Aplauzele de: bravo, răsună cu putere în cameră.

---

1. Se notează că încă din Veacul al IV, după Hristos, se înființaseră în părțile Răsăritului ale Asiei, o mulțime de așezăminte de binefacere, cu numiri speciale, bună oară *„Instituția Vasiliană*, sau grandiosul spital, înființat de Vasilie cel Mare, Arhiepiscopul Cezariei Capadochiei, instituții care apoi se întinse până în occidentul Europei. Niște asemenea instituțiuni sau așezeminte de binefacere au fost înființate și înzestrate de Impărați și Domnitori, păstori bisericești precum și alți pioși creștini, cu dare de mână. După întemeerea Principatelor țărilor Române, — Moldova și Valahia, s'au făcut și în aceste țări asemenea donațiuni de moșii și alte averi, cu care s'au înființat și s'au susținut o mulțime de biserici și monastiri, școli, spitale precum și alte instituții culturale.

2. A se vedea Monitorul Oficial din 1863.

Ioan Ghica observă iarăși «aplausele nu sunt permise la tribună». Cogălniceanu pare nemulțumit de atâtea observațiuni ale vicepreședintelui; totuși își păstrează calmul și continuă mai departe cu citirea, proectului în aplausele numeroase ale publicului cu manifestări de mulțumiri în strigătele de: bravo.

Apoi sfârșind citirea proectului în chestiune, se dă jos de pe tribună, iar de aici rostește următoarele cuvinte: «N'am nevoe, Domnilor, a vă arăta importanța acestei chestiuni. Camera din Moldova și cea de aicea, a exprimat de atâtea ori tratarea acestei chestiuni *în țară și pentru țară.*

«Țara să mulțumească și cată să fie datoare Domnitorului, care a subsemnat, fără nici o îndoială, mesagiul ce i-am prezintat, renunțând la un triumf diplomatic».

«N'are decât ca, fiecare, să consulte inima sa și să se pronunțe în această mare chestiune națională».

«Ministerul vine astăzi în numele României, a atâtor voturi ale țărei și ale Domniilor Voastre, să vă propună acest proect de lege».

«Sentimentele nu s'au putut opri de a nu izbucni chiar acum în cameră.

«Guvernul este gelos, de atâtea aprobări».

«Imprejurările sunt grave. Vă conjurăm să numiți o comisiune «de urgență și să dați, astăzi, îndată, votul Domniilor Voastre, «pe care țara îl așteaptă».

Deputatul C. A. Rosetti, cere ca, Ministerul, să prezinte camerei toate dosarele, spre a studia chestiunea, în fondul ei, în sinul comisiunei.

Cogălniceanu la cele rostite de deputatul C. A. Rosetti, adaogă: «Vă rog, Domnilor, alegeți în dată comisinnea și-i vom comunica, de voiți, câte dosare veți pofti. Nu sicanați chestiunea, dacă există patriotism în piepturile Domniilor Voastre».

Deputatul Văsescu, întreabă: «Ce comisiune Domnilor, ce vreți cu comisiunea? Ce vreți să cereți Ministerului? Vreți să știți ce au lucrat streinii în această chestiune? Ei sunt contra comisiunei.

Cogălniceanu, îndreptându-și privirea spre deputatul C. A. Rosetti, îl întreabă: «Ce poftește domnul Rosetti și ce poftiți chiar Domniile-Voastre, Domnilor deputați? Vreți să știți? Vă declar că, cea dintâi hârtie, sau cum vreți s'o numiți, este raportul nostru către Domnitor și proectul ce vi-l dăm.

«Acestea sunt actele de când am venit noi la Minister. Ce vreți?»

«N'avem dosare spre a rezolva această chestiune, întrebați inima Dv. voiți acte? Ei bine, domnilor, sunt acte. Acte de Minister, care au urmat Protocoalele. Acte de Minister care au chemat pe Consuli la rezolvarea acestei chestiuni».

«Lăsați aceste acte pentru istorie. Cât pentru proectul de față vă rog, consultați inima Dv.».

«Arhiva acestei chestiuni naționale este inima fiecăruia». Deputatul Lascar Catargiu se miră: «Cum? Prezentarea acestui proect deodată, cererea de urgență deodată, pe mine, unul nu mă luminează.

«Deci voesc lămurire. Să se numească o comisiune cum a cerut, chiar la început, domnul Prim-Ministru».

«Comisiunea să ne facă raport și să ne spună, unde stă chestiunea».

Deputatul V. Boerescu, luând cuvântul se exprimă: «Înțelegeți, Domnilor, că comisiunea nu poate avea nici o misiune în această chestiune, așa de cunoscută, în toată țara.

«Istoricul chestiunei n'are nimic a face cu chestiunea și comisiunea, n'ar putea face, decât istoricul».

«Dacă comisiunea ar veni cu raportul numai asupra proectului încă e de prisos, fiindcă noi suntem adânc pătrunși în chestiune, și cea mai bună comisiune nu poate fi, de cât întreaga cameră».

Deputatul Văsescu se exprimă: «Proectul de astăzi este o cunună pentru Ministerul actual».

Cogălniceanu rectifică cele rostite de deputatul Văsescu: «Pentru Măria Sa Domnitorul».

Deputatul Văsescu menține cele confirmate de D-sa, prin cuvintele: «Pentru guvernul actual».

«Se presupunem, zice el, că chestiunea de afară, ar fi gravă; ce avem a face cu împrejurările de afară? Cum s'a tratat chestiunea, n'avem treabă să știm».

«Putem ști mai târziu, dar astăzi, nu».

«Astăzi trebue să ne ocupăm cu proectul, să lucrăm independent de comisiune; și. după vot, putem numi acea comisiune. Steege, Ministru de Finanțe, luând cuvântul, se exprimă: «S'au acuzat, în treacăt, toate Ministerele, de ce n'au dat soluțiunea».

«Și când noi am venit acum la putere, ne devotăm dorințelor națiunei; când vă dăm, zic, un proect Domniilor Voastre, găsiți motiv să vă opuneți!».

«Nu trebue, Domnilor, să fiți meschini, în chestiuni mari. Nu trebue, din chestiuni mari, să faceți chestiuni meschine».

«Inspirați de binele țărei, ne prezentăm înaintea Domniilor Voastre, ca să vă cerem să confirmați drepturile ei; și, Domniile-Voastre, vă siliți să găsiți motive».

«Șeful statului refuză la un triumf diplomatic. El preferă toate pericolele, ca să deslege chestiunea în țară.

Și Domniile-Voastre vă siliți să faceți obstacole? Comisunea e meschinărie, Domnilor. Cogălniceanu i-a din nou cuvântul și se exprimă: «Ce voiți, Domnilor? Domniile-Voastre voiți ca, dintr'o chestiune mare să faceți chestiuni personale? Ce voiți să vedeți în actele ce cereți?».

«Voiți să vedeți pe unii Miniștri că au urmat pe calea Protocoalelor? Pe unii că au chiemat Consuli? Acestea voiți să vedeți?

«Glasul poporului e glasul lui Dumnezeu».

«De aceea cer să se rezolvè chestiunea *în țară, prin țară și pentru țară*».

«Aceasta este misiunea Dv.] Grăbiți-vă dar, Domnilor, de traduceți în practică glasul țărei».

Deputatul Văsescu propune să se declare Adunarea permanentă, ceeace se încuviinţează.

Apoi se suspendă şedinţa pentru 15 minute.

La redeschiderea şedinţei mai vorbesc încă câtiva deputaţi, anume: D. Ghica, Lascăr Catargiu şi Cogălniceanu, tot cu privire la întocmirea comisiunei pentru studierea actelor, dar în cele din urmă o găsesc inutilă.

In sfârşit se cere închiderea discuţiunei asupra acestei chestiuni şi se primeşte.

Apoi se intră în discuţie asupra Proectului.

Se citeşte art. 1 Asupra acestui punct deputatul Creţulescu face câteva observaţiuni de redacţie, la care răspunde Primul-Ministru Cogălniceanu; punându-se la vot acest articol, se primeşte. Se citeşte art. II, la care nimeni nu i-a cuvântul, aşa că se primeşte şi acesta.

Se citeşte art. III. Asupra acestui articol deputatul Creţulescu obiectează: «Se aminteşte, Domnilor, în acest articol de depozite, donaţiuni, fonduri şi altele. Ce să se facă cu aceşti bani? Cred că acestea trebuesc bine studiate». «Ministerul ar trebui ca să aducă un proect pentru acestea în şedinţa viitoare».

Deputatul D. Ghica cere: «Să se fixeze anume pretenţiunele drepte ale comunităţilor greceşti ca să vadă Europa; şi susţine că aceasta ar fi prea de dorit».

«Europa ar cunoaşte atunci dreptatea noastră a Românilor, zice el». Şi pericolul ar fi numai când puterile ar voi să ne impună soluţiunea. Deputatul V. Boerescu, luând cuvântul zice: «Cincizeci şi unu milioane lei, e un bagatel. Deci voiu vota acest proect, în speranţă că ţara întreagă, va veni să susţie acest vot».

Se pune la vot art. III şi se primeşte.

Art. IV, se suprimă, după cererea deputatului Costaforu; iar dispoziţiunele prevăzute în acest articol, trec la art. IX.

Guvernul consimte la aceasta. In fine celelalte articole au fost votate aşa precum au fost redactate de guvern. Se notează că, la votarea în total a articolelor prevăzute în acel proect, s'a cerut camerei să se dea votul pe faţă.

Deputatul Costaforu obiectează: «Să se respecte Regulamentul; căci cestiunea fiind mare, urmează ca şi votul nostru trebue să fie valabil, adică să fie dat după toate formele legale».

Deputatul Panu susţine că: «Votul să fie secret», dar în acelaşi timp apelează la patriotismul colegilor săi deputaţi să fie toţi uniţi.

«Şi acolo (arătând spre urnă), să fie numai bile albe».

Apoi să face apelul nominal şi se constată că, cea mai mare parte din deputaţi îşi face gloria, de a arăta în faţă tuturora, bila lor albă.

La despoerea scrutinului se găsesc: 97 bile albe şi 3 negre.

I. P. S. S. Nifon Mitropolitul, binecuvintează votul Adunărei legislative. Aplausele se ridică până în slava cerului. Bucuria e scrisă pe fruntea multora, iar umilirea numai pe fruntea câtorva.

Deputatul Văsescu, luând cuvântul, se exprimă: «Ministerul și-a primit mulțumirea camerei. Să ne facem acum și datoria noastră către Domnitor. De aceea, cred că ar fi bine să alegem o delegație din sânul Adunării spre a felicita pe Domnitor și a-I comunica că: «atunci, când guvernul dă aseminea proecte mari, camera nu lipsește dela datoria sa».

La ora 4 p. m. s'a terminat ședința, după ce mai întâi a fost aleasă acea delegație [1].

Deci acest act național, — actul măreț al secularizărei averilor monastirești închinate, săvârșit la 13/26 Decembrie 1863, de către guvern și Adunarea legislativă, constitue, în adevăr, un act, care va fi înscris cu litere de aur în istoria țărei românești, spre onoarea guvernului, în frunte cu Cogălniceanu, a Adunărei legislative precum și a reprezentantului nostru dela Constantinopol, care este C. Negri.

Acest act măreț al secularizărei, zicem, ca și acela al alegerei unui singur Domn peste amândouă Principatele, — în persoana lui Alexandru I. Cuza, ca și acela al proclamărei *Unirei* și a recunoașterei ei de către Sublima Poartă și a reprezintanților Plenipotențiari a marilor puteri Europene, va dovedi lumei întregi că Românii, au știut și și-au înțeles drepturile și datoriile lor și că, știu de a fi uniți, când este vorba de făptuirea actelor mari, a actelor naționale.

Deci odată ce, proectul de lege pentru secularizarea averilor monastirești a fost votat de Adunarea legislativă din București, s'a întocmit o nouă lege [2] care apoi, s'a promulgat și s'a pus în aplicare, cu începerea anului 1864.

Iată cuprinsul acestei legi:

Art. 1. Toate averele monastirești închinate și neînchinate, precum și alte legate publice sau daruri făcute de către feluriți testatori sau donatori, din pământuri Principatelor-Unite, Moldo-Române, adică la sf. Mormânt, Muntele Atos și Sinai precum și la Rumeli; de aseminea la Mitropolii, Episcopii și metoasele lor de aicea din țară precum și la alte monastiri și biserici din orașe sau la așezăminte de binefacere și de utilitate publică, se proclamă *domenuri ale statului Român* și vor intra, de astăzi înainte, în categoria domenurilor întocmite după art. 13 secția V dela cap. III, pentru Finanțe.

Art. 2 Toate veniturile, acestor așezeminte, vor fi coprinse în budgetul general al statului, conform art. 23 din convenția dela Paris, din 7/19 August, 1858.

Negreșit că textul acestei legi, a secularizărei averilor monastirești, va fi fost adus la cunoștința Inaltei Porți, de către gu-

1. Extras din ziarul „Buciumul" pe 1864 p. 689-690.
2. Spre deosebire de cea dintâi, adică aceea a secularizărei averilor monastirești neînchinate, lege care a fost votată de către obștească Adunare din Moldova, la 1855, și întărită de Domn tot în acelaș an, precum și aceea din Muntenia, care a fost votată la 1840.

vernul Român, spre a dispune recunoașterea definitivă a ei și cu sprijinul marilor puteri ale Europei, aceasta după ce ea primi semnătura domnească [1].

Presa streină laudă măreţul act al secularizărei averilor monastireşti.

Vestea secularizărei sau luarea pe seama statului a averilor monastirești închinate a străbătut ca fulgerul nu numai în interiorul țărei, ci și în afară de hotarele ei. Așa ziarul sârbesc «Vidov Dan», relatează următoarele:

«Știrea că Adunarea națională a României a primit legea, ce i s'a înfățișat de guvern asupra averilor monastirești închinate, nimănui n'a putut a fi plăcut ca nouă cari urmărim, cu cel mai mare interes desvoltarea României».

«Această mulțămire are mai multe cauze. Intâia cauză este că mulți din străinătate, au intervenit în această afacere, curat interioară și administrativă, cu scopul de a opri orice hotărâre, ce a început Principele Cuza, prin inițiativa sa și a terminat-o prin Adunarea legislativă».

«Cu aceasta guvernul Român a terminat o faptă a independenței domestice; faptă după dreptul autonomiei-legitimă; faptă, ce interesează, nu numai guvernul, ci și întreaga națiune Română; faptă, pe cât de onorabilă, tot pe atâta și de interes moral și material, prin care s'a deschis un nou izvor al veniturilor statului, prin care s'a pus capăt nenumăratelor intrigi periculoase, faptă, în fine, care a dat satisfacere Principelui liberal.

«Pe cât cunoaștem, România este în orient, statul cel dintâi, care a păşit, în această privință, pe calea legală a secularizărei monastirilor; și nu avem a ne plânge, de cât că, cu toate averele colosale, *clerul Român* a rămas mai jos în civilizație, de cât clerul celorlalte națiuni ale Europei orientale.»

«Deci noi nu ne-am înșelat, când am salutat cu dragoste frățească discursul, prin care Principele Cuza a convocat Adunarea, presimțind că aceasta va răspunde la apelul liberal și patriotic al Principelui, prin fapte liberale patriotice».

«Prin urmare, aruncând privirele cu deplină încredere la acea parte a Adunărei, salutăm cu adevărată bucurie Adunarea și guvernul României, pe calea înțelegerei și a progresului, și felicităm natiunea Română de începutul nouei sale epoci [2].

Intervenţia câtorva persoane marcante din Bucureşti către Vodă Cuza, cu privire la punerea în lucrare a legei secularizărei.

Deși Vodă Cuza intervenise, prin guvernul său, pe lângă Inalta Poartă otomană, pentru deplina recunoaștere a legei secularizărei, totuși presa locală cerea necontenit tronului, executarea sau pu-

1. Se notează că, odată ce această lege a secularizărei averilor monastireşti închinate, a fost votată în camera legislativă, guvernul Român a dispus de a se pune sequestru asupra tuturor veniturilor provenite de la acele averi făcându-se cunoscut despre aceasta și Inaltei Porți, spre știință și regulă.
2. Loc cit. ziarul „Buciumul" 1864 p. 706.

nerea în lucrare a acestei legi; însă diplomația streină căuta, pe de o parte, împedecarea ei, în toate chipurile, iar, pe de altă parte, guvernul de atunci, nu era așa de puternic, pentru executarea unui asemenea act.

Opoziția de atunci, de asemenea, își închipuia că, prin acest act, s'au aruncat îndoite mreje Domnitorului, anume: sau cugetă el la executarea votului camerei, și atunci diplomația sfărâmă și pe Domnitor, și prin urmare și *Unirea*, personificată în el; sau votul nu se execută și atunci Domnitorul cade cu desăvârșire, în fața opiniei publice. Astfel că lucrurile ajunseseră până acolo, în cât, această chestiune, trebuia neapărat deslegată. Să se i-a, sau nu, monastirile închinate? Opoziția zicea că, acum camera, și-a făcut datoria și că toată răspunderea cade asupra guvernului, care nu execută votul camerei. Atunci un grup dintre persoanele cele mai distinse ale capitalei, luă inițiativa de a alcătui o petiție, pe care, apoi, a prezentat-o Domnitorului. In această petiție se cere ca Domnitorul să dispună a se lua monastirile zise închinate, potrivit dorinței ce a manifestat camera întru acesta. Tot în această petiție se face apel la sentimentele de justiție ale Domnitorului, și totodată, se invoacă netăgăduitul său patriotism.

Iată cum glăsuește această petiție:

Prea Inălțate Doamne,

«Drepturile ce au Românii asupra monastirilor, fundate și înzestrate de către strămunii lor, sunt necontestate și necontestabile.

«Abuzurile ce s'au comis, dela înființarea Epitropiei Locurilor sfinte, cu averile și veniturile monastirilor Române, zise închinate, sunt de obștie cunoscute».

«Pagubele necalculabile, atât morale cât și materiale aduse țărei de către călugării greci, sunt de notarietate publică și nu se pot contesta de nici un diplomat. A se mai lăsa aceste colosale averi Române în mâinele streinilor, este a se da de către noi însine lovitura de moarte naționalității, autonomiei și intereselor vitale ale României».

«Camera României, Prea Inălțate Doamne, s'a rostit că această chestiune, este cu totul interioară și națională și ea trebue să fie rezolvită de către țară și numai în țară».

«Dorința națiunei este, Prea Inălate Doamne, să se curme abuzurile ce fac streinii cu averile bisericești Române, și să i-a cu totul și cu desăvârșire aceste averi și veniturile lor din mâinele călugărilor greci, rămânând ca singur guvernul să trimită la Locurile sfinte milosteniile prescrise în actele de închinare».

«Prea Inălțate Doamne, națiia are profunda convingțiune că, dorințele ei, sunt și ale Măriei Tale».

«De aceea subsemnații vin, prin prezenta, a vă ruga fierbinte să pui îndată în lucrare aducerea la îndeplinire a voinței națiunei și a Mărie Tale; să iei îndată din mâna străinilor averea română

și rodul țăranului român, care se exploatează în paguba țării și a fiilor ei»[1].

(urmează semnăturile).

Se notează că, cu ocazia votului dela 13 Decembrie (1863), cu privire la făptuirea secularizărei averilor monastirești închinate, încetând și mandatul advocaților însărcinați de către foștii egumeni greci, guvernul a dispus ca, acei advocați, să se prezinte la cancelaria monastirilor respective, ca să-și primească, din partea fiscului, fiecare sumă ce i se cuvine.

Urmarea tratativelor pe calea diplomatică cu privire la obținerea recunoașterei definitive a secularizărei de către Miniștrii Plenipotențiari și comisiunea adhoc constituită de Sultan la Constantinopol.

Pentru a se cunoaște, în aprofunditate, patriotismul și persistența cu care lucra Vodă Cuza, pentru binele patriei, cerem, onor. public cititor, atențiunea asupra următoarelor fragmente de acte diplomatice publicate, în acea vreme, în câteva ziare streine, acte, care au fost reproduse și la noi în țară, în traducere românească.

Tot în aceste acte, onor. public cititor, va vedea și intențiunle puterilor *amice și inamice* ale cauzei noastre românești în chestia recunoașterei definitive a secularizărei averilor monastirești închinate, în discuțiile urmate la Constantinopol, de către Miniștrii Plenipotențiari si comisia adhoc constituită de Sultan.

Așa ziarul *«Courier du Dimanche»* relatează: «La 13 Decembrie (1863) s'a publicat textul unei depeșe a Principelui Gorciacof la Constantinopol. Această depeșă avea scopul să provoace o înțelegere a puterilor garante, în urma sequestrului ce se pusese pe veniturile averilor monastirești din România».

«Din acest timp, chestiunea de care este vorba, încă îngreuiată prin votul dela 13/25 Decembrie (1863) al Adunărei legislative Române, prin care s'a pronunțat secularizarea tuturor monastirilor din Principate, a luat o întorsătură cu totul nouă și un caracter european; de aceea credem necesar de a expune mai jos fazele principale asupra acestei chestiuni».

«După 12 zile dela votul Adunărei, Principele Gorciacof a expediat la Constantinopol următoarea depeșă telegrafică, care este inedită».

Iată coprinsul acelei depeșe:

Principele Gortciacof către d-l Novicof St. Petresburg, 27 Decembrie, 1863.

«Uniți-vă cu Ali-Paşa, baronul Prochesch-Ossen Ezskina, ca să faceți un protest în termeni cei mai energici».

(ss) Gorciacof

---

1 Loc cit. ziarul „Buciumul", 1864, p. 137.

«Nu era nici vorbă despre comisarii Franței și Italiei. Insă negocirile ce urmară, nu răspunseră cu totul dorințelor dela St. Petresburg; căci susținerea în chestia secularizărei, ce făcuse la București, consulii Rusiei, Angliei, Prusiei și Austriei, scrisorei viziriale dela 2 Ianuarie (1864), n'a fost o serioasă amenințare.

«La 3 Ianuarie, (1864) consulii mai sus citați, citiră în fața Principelui Alexandru Ioan Cuza instrucțiunele ce li se trimisese dela Constantinopol.

«In aceste instrucțiuni se zice că «Guvernele lor nu recunosc votul Adunărei nici un caracter, care se poată aduce vătămare stipulațiunelor existente; că consideră legea secularizărei averilor monastirești închinate, ca nulă și neavenită și că mențin sus și tare această chestiune pe singurul lor argument, care este acela legal al Protocolului XIII, dela conferința din Paris, cu data de 30 Iulie, 1858».

«Instrucțiunele au fost oficial date Ministerului afacerilor streine, care era de față la acea audiență».

«Francia, care se obținuse, ca și Italia, numai putea da amânărei aseminea afacere importantă; și deci urma să facă imediat cunoscut Europei intențiunele și politica sa».

La 9 Ianuarie (1864) *Drouyn de Lhuys,* printr'o notă circulară, invită pe agenții împăratului și străinătatea de a expune puterilor privirile împăciutoare ale cabinetului de la *Tuilléries.*

Drouyn de Lhuys desaprobă măsurile adoptate, printr'o experiență fundată, imposibilitatea aplicărei Protocolului XIII și propunea adoptarea principelui unei indemnități, pe bazele consimțite dinainte de guvernul Român.

«Chestiunea ar fi să se trateze într'o conferință de către ambasadori la Constantinopol».

«Intre acestea Sir Henri Bulvver trecea prin Franța, mai întâi spre Londra și apoi spre Paris».

«Silințele celui mai energic apărător al monastirilor închinate, nu putură de loc să modifice punctele de privire ale guvernului imperial Francez».

«Cu toate micele concesiuni, Drouyn de Lhuys menținu soluțiunea sa ca singură practică într'un conflict, care dacă s'ar fi perimat, putea lua proporțiuni regretabile și ar fi adus periculoase complicațiuni în orient.

«In fața unei aseminea situațiunii Principele Cuza, adresă din partea sa, Inaltei Porți o scrisoare plină de simțimintele cele mai împăciuitoare, prin Ali-Pașa, Ministru de externe al Turciei.

Iată coprinsul acelei scrisori:

Principele Al. Ioan către Aali-Pașa, București, 5/17 Ianuarie (1864).

«.....Presiunea simțimântului național, devenise așa de însemnat, încât numai era putință de amânare, fără a provoca exploziuni, ale căror consecințe nu se putea prevedea. Mai înainte de toate a trebuit să mă ocup de ordine.

«Numai un singur mijloc era, de a asigura liniștea publică,

mijloc ce consta întru aceea de a substitui acțiunea guvernului, în locul acțiunei națiunei și a ridica tot pretextul unei mișcări populare, de care ar fi profitat turburătorii».

«Intr'un cuvânt trebuia să conduc simțimântul național».

«Aceasta am făcut-o eu. Inițiativa mea a scăpat totul».

«Instrucțiunele trimise agentului meu vor convinge pe Inalta Poartă că votul dela 13/25 Decembre (1863) a fost o măsură de înaltă trebuință».

«Acele instrucțiuni vor confirma tot ceeace D-l Negri avusese onoarea să vă comunice de atâtea ori asupra singurei soluțiuni, ce se putea da cestiunei monastirilor închinate».

(ss) Alexandru Ipan.

Această mare afacere ajunge să se termene și să se apropie momentul în care se va rezolva condițiunele ce nu ne-am oprit să le credem dela început, singure posibile și singure potrivite cu autonomia Principatelor.

(ss) I. Pérreau.

In ziua de 17 Februarie (1864), agentul nostru C. Negri, dela Constantinopol, scrie lui Vodă Cuza că «baronul de Procheșch-Ossen ambasadorul austriac, i-a făcut observație că: «de ce guvernul nu trimite un memoriu, în cauza monastirelor, ca să se vadă drepturile Principatelor; că de altfel toate puterile ar fi favorabile călugărilor greci»[1].

Fără îndoială că Negri va fi comunicat Domnitorului aceea observație a ambasadorului austriac și că se vor fi luat cuvenitele măsuri prin guvernul său, ca să întocmească acel memoriu, în timpul cel mai scurt, fiind în interesul propriu al țărei.

Dar și Novicof, ambasadorul Rusiei, spune lui Negri că «România s'ar pune într'o falsă poziție, dacă ar refuza de a se supune prescripțiunelor prevăzute în Protocolul XIII, ale căror rezultate puteau fi mult mai folositoare Românilor, decât călugărilor greci. La această obiecțiune a ambasadorului rus, Negri 'i răspunde:

«Și noi am avea, ca ortodoxi, aceleași drepturi, ca și călugării greci, cari voesc să ne despoaie țara[2].

Lui Aali-Pașa, ambasadorul otoman, care ținea același graiu, ca și ambacadorul rus, Negri 'i răspunde:

«Nu se poate răsturna tratatul dela Paris, care ne declară deplin autonomi, pentru trebele noastre lăuntrice; «că nu este nimic mai lăuntric de cât pământul patriei noastre, care este în joc; că în fine guvernul otoman, nu putea să nu țină seamă de opiniunea publică, din țara noastră, cu privire la votul unanim ce s'a adus în Adunare fără a se pune în cumpănă de a aduce iarăși noui turburări[3].

Mai departe, Negri văzând că afară de Sublima Poartă și pra-

1. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 329.
2. Ibid.
3. Loc cit. Domnia lui Vodă Cuza I, p. 329.

voslavnica Rusie, este protivnic cauzei noastre naționale și ambasadorul Austriei, propune Domnitorului să trimită pe Steege la Viena să caute a câștiga pe Rechberg ca, prin el să se poată schimba majoritatea puterilor, pe partea Românilor [1].

Cu referire la aceasta ziarul «L'Indépéndance Belge», din 24 Februarie (1864) publică următoarea știre: «Cestiunea monastirilor ridicate în România, a împărțit diplomația Europeană din Constantinopol în două tabere.

«Silințele Porții, spre a dobândi o protestare colectivă contra actului guvernului Român, n'a izbutit; așa ea s'a văzut silită să protesteze singură la București».

«Mai târziu numai reprezentanții Rusiei, Austriei, Prusiei și Angliei, după ordinea curților respective, au protestat în parte la Principele Cuza». «Rreprezentantul Franței a aprobat conduita Domnitorului și a refuzat să se asocieze la orice pas, care ar fi implicat, cât de mic blam față de Principele Cuza».

«Cu tot sgomotul ce se face împrejurul acestei afaceri, aceste protestațiuni nu vor avea nici un succes și secularizarea monastirilor va deveni un fapt îndeplinit, după cum și noi am prevăzut'o mai dinainte» [2].

Același ziar «L'Independance Belge», cu data de 27 Februarie (1864) relatează: «Se pare că în urma unei schimbări în privirile Angliei, Inalta Poartă nu se mai opune în mod absolut la secularizarea monastirilor Române.

«Ea ar fi dispusă să tolereze această reformă, numai să câștige garanții din partea marelor puteri» [3].

Intre acestea C. Negri, reprezintantul nostru la Constantinopol, scrie Domnitorului următoarele: «Cestiunea aceasta a bunurilor monastirești este cea mai spinoasă afacere, ce am tratat aici».

«Dacă ea se va sfârși cu bine, după cum nădăjduesc, țara noastră va câștiga mult; căci afară de rezistența ce am arătat în conferințele de aici, și în afară de proprietățile fiscului, ne scăpăm de un element strein, care totd'auna ne-a fost dușmani. Și cu atât mai periculos, cu cât era tot așa de puternic prin bogățiile lui, pe cât era prin protecțiile de care se bucură».

Ziarele «*La Presse*», «*Jurnale des Débats*», «*L'Europe*» etc. publică o depeșă din Constantinopol, cu data de 13 Martie (1864), cu privire la scrisoarea trimisă de Principele Cuza M. S. Sultanului, al cărei coprins este următorul:

«Principele Cuza a răspuns Inaltei Porți la scrisoarea vizirială și stărueste în observațiunele de mai înainte.

Tot cu privire la această cestiune, ziarul «L'Independance Belge», cu data de 15 Martie, scrie următoarele:

---

1. A se vedea coresp. lui Negri către Domnitorul Cuza cu data din 5 August 1864, în documente.
2. Loc cit. Ziarul „Buciumul" pe 1864, p. 718.
3. Ibid. p. 790.
4. Loc cit Revista Convorbizi literare" București, 1912, p. 799 No. 7.

«S'a primit, în fine, răspunsul Principelui Cuza la scrisoarea vizirială. relativ la afacerile Principatelor».

«Princepele se mărgineşte de a menţine declaraţiunele de mai înainte, şi conferinţa diplomatică, care se va întruni la Constantinopol, va ratifica, — este probabil, deciziunele guvernului Român» [1].

Protestările Rusiei şi ale Patriarhului ecumenic către Miniştrii Plenipotenţiari, pe motivul că, secularizarea averilor monastireşti închinate, nu s'a făcut în conformitate cu prescripţiunele Protocolului XIII.

Văzurăm mai sus că, pe cât de prietene erau, pentru noi Românii, Franţa şi Italia, cu privire la îndreptăţirea cauzei noastre în cestia recunoaşterei secularizărei averilor monastireşti, pe atâta de neprietene erau celelalte puteri, în special Rusia.

Aceasta se poate constata dintr'o notă a lui Gorciacof, ambasadorul rus, unde se arăta că «cu toată dorinţa de a cruţa guvernul lui Vodă Cuza şi a aduce o înţelegere generală asupra delicatei cestiuni a monastirilor închinate, nu este cu putinţă de a se lepăda de actul internaţional, ce le slujeşte de chezăşie [2].

Tot în felul acesta, — şi asupra aceleiaşi chestiuni, se exprimă el (Gorciacof), cu altă ocazie, prin cuvintele:

«Măsurile luate de Principele Cuza contra moşiilor monastireşti închinate, constitue o despoiare necalificabilă, cerând ca, totul, să fie pus iar în starea, în care se afla pe timpul congresului dela Paris [3].

Intre acestea Patriarhul ecumenic dela Constantinopol, văzând că, pe cale de legiferare a secularizărei averilor monastireşti îi scapă acest mijloc, adică de a se folosi, ca mai înainte, de veniturile lor, revine iarăşi asupra acestei chestiuni, şi deci, în numele tuturor comunităţilor religioase din Orient, cere, reprezentaţilor Plenipotenţiari, restituirea veniturilor monastireşti sequestrate, anterior, de guvernul Român; şi. totodată, nu uită el a aminti în cererea sa îndreptată către acei reprezentanţi că «secularizarea averilor monastireşti închinate, s'a făcut de către guverrul Român fără a se avea în vedere prescripţiunile prevăzute în Protocolul XIII».

Deci potrivit acelei cereri, Miniştrii Plenipotenţiari, intervin, pe lângă guvernele lor respective şi cer cuvenita autorizaţie, spre a putea delibera asupra acestei chestiuni.

In adevăr, în ziua de 27 Aprilie (1864) reprezentanţii puterilor semnatare ale tratatului dela Paris, din 1856, obţinând cuvenita autorizaţie, s'au întrunit în Conferinţă în număr de 5, sub Preşedinţia lui Aali-Paşa, lipsind comisarii Franciei şi a Italiei.

1. Loc cit. Ziarul „Buciumul" pe 1864, p. 825.
2. Aici e vorba de Protocolul XIII al convenţiunei din Paris, dela 1858
3. Loc. cit. ziarul „Românul" din 10 Decembrie 1864.

Acești reprezentanți, după multe deliberațiuni, chiar la prima ședință, ajung la încheerea că Domnitorul Cuza trebue să respecte condițiunele prevăzute în Protocolul XIII, fără de care nu se poate da o hotărîre legală.

In privința aceasta iată ce scrie ziarul «L'Indépendance Belge» cu data din 10 Aprilie 1864.

«In momentul când orizontul se luminează încoace, adică spre occident, spre orient se întunecă.

«Chestiunea monastirilor secularizate în Principatele Dunărene, amenință renașterea chestiuni orientului [1].

«Poarta a invitat, oficialmente, după ultimele știri din Constantinopol, puterile Europei, se delibereze asupra acestei afaceri, în Conferință; și acestea ar fi împărțite în două tabere, anume: Rusia și Austria s'ar opune la punerea în executare a legei secularizărei și ar cere revocarea ei; pe când Franța și Italia, ar fi dispuse să apere interesele României contra pretențiunilor clerului grec și a protectorilor săi [2].

Tot pe această vreme, Patriarhul din Constantinopol, crezuse că pune mâna pe un nou mijloc de presiune asupra Românilor din cauza unei alte măsuri luate de Vodă Cuza anume: *reforma serviciului poștelor*, ce, neapărat, trebuia a se face în țară și deci necesitatea introducerii *calendarului Grigorian*, spre a se pune în armonie cu poștele din Occidentul Europei [3].

Patriarhul luă motiv de aici că, Domnitorul Cuza, schimbând calendarul cel vechiu, — Iulian, prin cel nou, Grigorian, adică calendarul ortodox prin cel catolic, s'ar ataca dogmele Bisericei ortodoxe, la formula crezului, prin adaosul *filioque*, ceeace-l și determină să convoace sinodul Patriarhicesc local și a decide în consecință.

Se alcătuește apoi o *carte pastorală* și se trimite la adresa Mitropolitului Ungro-Vlahiei, cu îndatorirea ca I. P. S. Sa să se prezinte Domnitorului în persoană, și «să-i vorbească cu toată

---

1. Aici se face aluzie la războiul dela Crimeea, războiu iscat între Ruși și Turci, și care a durat dela 1853 și până la 1856.

2. Loc. cit. ziarul „Buciumul" din 1864, p. 765.

3. Se notează că Vodă Cuza, voind a schimba vechiul calendar ortodox prin cel nou, spre a se pune în legătură directă cu poștele din occidentul Europei, invită la sine pe ambii Mitropoliți și Episcopii sufragani, spre a se sfătui cu dânșii asupra acestei chestiuni, și cu acea ocazie, li-au propus următoarele probleme de deslușit:

a) *Schimbarea calendarului smintește întru ceva dogmele ritului ortodox, sau nu?*

b) *Schimbarea calendarului se atinge de religiune, sau este uumai o chestiune științifică de astronomie* [1].

Dela sine se înțelege că Prelații noștri vor fi comunicat răspunsul lor Domnitorului, — într'o măsură mai mult sau mai puțin mulțumitoare; principalul lucru însă a fost că vechiul calendar s'a înlocuit prin cel nou încă dela această dată (1864), dar numai în ce privește relațiile de comunicație cu serviciul poștal al statelor din occident, iar în ce privește partea administrativă din lăuntru țărei, a rămas tot cel vechiu.

1. (A se vedea ziarul „Buciumul" din 1864).

buna cuviință, să-l sfătuiască și să-l aducă la păzirea datoriilor sale de domn și de creștin.

«Apoi să-i arate eroarea și iluziile ce-l împing a negri gloriosul său nume, printr'un act nedemn de tot creștinul onest și prudent, și cu atât mai mult ca șef al unei națiuni întregi, — într'un cuvânt să prevină pe Domn dela păngărirea religiei, prin violarea adevăratei și sănătoasei profesiuni de credință creștină și prin abandonarea, la această etate a credinței ortodoxe a strămoșilor săi».

Dar și Mitropolitului Nifon îi atrage luarea aminte «de a da consiliile și avertismentele necesare funcționarilor publici precum și tuturor piosilor creștini, a veghea cu toată atențiunea la conduita clerului și mai ales a predicătorilor confesori, ținând pe fiecare din ei în observarea sacrelor sale datorii, și, aplicând, în caz de necesitate, penalități spirituale novatorilor și tuturor celor ce se depărtează din calea cea dreaptă» [1].

Nu se știe precis, dacă Mitropolitul Nifon al Ungro-Vlahiei, a răspuns la acea scrisoare (carte pastorală) a Patriarhului, ce anume răspuns a dat, ori dacă chiar guvernul a obligat pe Mitropolit să răspunză Patriarhului; să știe doar numai atâta că singur Domnitorul Cuza, și-a luat asupra-și însărcinarea de a răspunde personal Patriarhului.

Iată coprinsul, în rezumat, al acelei epistole:

«Vom păstra cu credință legăturele duhovnicești care ne unesc cu Biserica mamă; că Biserica ortodoxă Română, trebue să existe prin propria sa voință; că înfine, ea trebue să aibă o expresiune legală în stat și să se bucure, în Biserica Răsăritului, de neatârnarea și de rangul, ce i-a recunoscut-o celelalte Biserici ortodoxe [2].

Se notează că această scrisoare a Domnitorului Cuza, adresată Patriarhului ecumenic dela Constantinopol, este considerată ca un act diplomatic, învestită cu toate formalitățile, este o declarație hotărîtă al unui suveran către marele păstor al Bisericei creștine de rit ortodox.

In ziua de 2 Mai (1864), se aduce în desbaterea corpurilor legiuitoare proectul de lege referitor la armată, care, prin amendamentele sale, i-a caracterul unei răscoale, ceeace a motivat pe Inalta Poartă să concentreze trupe turcești la graniță.

Aceasta a fost pricina că ziarele englezești: «The Times» și «Standart» din 8 Ianuarie (1864) denunță cele întâi pregătirile militare ale Românilor, înainte chiar de a veni în desbaterile Adunărei legislative, acel proect de lege, lucru pentru care guvernul Român a trebuit să desmintă asemenea știri, prin comunicat oficial.

Tot de asemenea au trebuit desmințite și știrile date mai târziu de ziarul «Românul» în care se arată că «guvernatorul rus,

1. Loc. cit. ziarul „Reforma" din 8 Mai 1864, p. 136.
2. Loc. cit. ziarul „Trompeta Carpaților", 1865. p. 291.

Cotzebue, ar fi primit ordin dela cabinetul din St. Petersburg de a intra în România; şi despre aceasta n'ar fi strein comandantul Român din Iaşi.

O altă serie de ştiri, sunt reproduse de acelaşi ziar «Românul», anume, că «Intre Înalta Poartă otomană şi între guvernul Român, ar fi început nişte negociaţiuni confidenţiale, spre a se asigura Porţii, pentru nişte eventualităţi stipulate, bună oară dreptul de a avea garnizoane, în mai multe puncte strategice. Toate aceste zvonuri, zicem, iarăşi au fost desmințite de guvern.

E drept că aceste ştiri au fost reproduse de ziarul «Românul» din ziarul vienez «Wanderer», care le da ca depeşe telegrafice din Bucureşti [1].

In fine tot ziarul «Românul» dă la iveală ştirea cum că colonelul Duca, şeful jandarmăriei de peste Milcov, ar fi primit ordin dela guvern, spre a izgoni din ţară pe emigranţii Poloni, ştire, care iarăşi a fost desmințită de guvern.

«Nici un Polon nu a fost izgonit din ţară, zice comunicatul, ci fiecare strein, ca şi în trecut, are voe liberă de a veni în ţară şi de a-şi agonisi, prin muncă cinstită, mijloacele sale de traiu».

Deci toate aceste svonuri, răspândite de către răuvoitorii noştri, nu aveau altă ţintă decât de a compromite pe Domnitor şi guvernul său, în faţa Europei, — negreşit, ca răsbunare faţă de actele sale patriotice, săvârşite în ţară, între care se conumeră şi secularizarea.

In privinţa aceasta iată ce relatează ziarul *«La Presse»*, cu data din 25 Aprilie 1864.

«Am arătat pe scurt chestiunea monastirilor închinate din Principatele Dunărene.

«Astăzi această chestiune pare depărtată de precauţiunele unor puteri şi se caută nemulţumiri contra Domnitorului Cuza, intr'o altă ordine de fapte.

«Aşa se vorbeşte de uneltiri Polone la Bucureşti, de concentrări de arme, de voluntari ş. a. m. d.

«Protestul Rusiei contra guvernului Român, pierd atunci o parte din gravitatea lor.

«Tratatul dela Paris, din 1856, numai are să vază nimic în această afacere.

«Şi, reducând zgomotul celor din urmă zile, la valoarea lor, se află că rolul lui Cotzebuc, guvernatorul Basarabiei, se mărgineşte în măsuri de poliţie militară pe frontiera României [2].

In ziua de 6 Mai (1864), Miniştrii Plenipotenţiari se întrunesc din nou în Conferinţă, tot în chestiunea recunoaşterei secularizărei, dar rămân iarăşi în divergenţă de opinie; totuşi s'a ajuns la încheerea ca, delegaţii greci, să prezinte cât mai neîntârziat, în faţa comisiunei, titlurile de proprietate ale monastirilor închinate, spre a face dovada asupra cererei comunităţilor greceşti.

---

1. A se vedea ziarul „Reforma“ No. 33 din 1 Mai 1864, p. 130.
2. Loc. cit. ziarul „Buciumul“ pe 1864 p. 881.

In privința aceasta iată ce relatează ziarul «L'Indépendance Belge», cu data de 20 Mai, 1864.

«Conferințele dela Constantinopol, care se întruniseră spre a regula afacerile Principatelor Dunărene, a amânat lucrările sale până la sosirea Principelui Cuza acolo. Principele Cuza a fost formal invitat să i-a parte la desbateri; și Sultanul prepară vasalului său o splendidă primire [1].

Aceasta este a doua călătorie a lui Vodă Cuza făcută la Constantinopol [2].

Mai departe ziarul vienez «Wanderer», cu data din 7 Iunie 1864, arată:

«Principele Cuza, sosind la Constantinopol, a găsit, cum ni se comunică din nou, cea mai amicală primire, și are toată posibilitatea să aștepte cele mai bune rezultate pentru realizarea scopurilor sale.

«Unul din principalele scopuri, ce Principele are să realizeze, prin prezența sa personală în capitala Turciei, este și aceea de a *desemna relațiunea Bisericei ordoxe din România, care trebue să se emancipeze de tutela superioară a Patriarhului ecumenic din Constantinopol.*

«Această tendință s'a pronunțat cu ocazia secularizărei averilor monastirești închinate.

«Și cine cunoaște puternicul sprijin, ce influența rusească totdeauna a căutat să-și asigure în Principatele Dunărene, prin clerul grecesc, va putea să aprecieze însemnătatea politică a acestei măsuri.

O foaie din Petersburg numia această cOnfiscare a averilor monastirești, o samavolnicească despoiere a proprietăților, ce aparțin comunităților grecești.

«Dacă Principele Cuza va reuși în întreprinderea sa, va da, cu aceasta, Rusiei, o lovitură, care ar fi la Petersburg atât de adânc simțită, pe cât la Paris, va fi foarte mult apreciată în favoarea Principelui Cuza» [3].

Se notează că Principele Cuza a voit să emancipeze Biserica țărei sale de sub tutela sau autoritatea Patriarhului din Constantinopol, după cum și Rusia se emancipase. în anii trecuți, de sub Patriarhul Constantinopolitan, fundându-și o Biserică proprie națională rusească, supusă autorității Statului.

De asemenea și Grecia, după eliberarea sa, de sub stăpânirea Turcilor, se desfăcuse și ea, în cele din urmă, de Patriarhul Ierusalimului, și-și fundă și ea o Biserică națională [4].

Se notează iarăși că cu ocazia vizitei Sultanului, Principele Cuza vi-

---

1. A se vedea ziarul „Buciumul", 1864, p. 929.
2. Se notează că, până la sosirea Domnitorului Cuza la Constantinopol, reprezentanții Conferențiari aveau îndatorirea ca să intre în cercetarea documentelor dimpreună cu comisia adhoc, *constituită* de Sultan, pentru rezolvirea chestiei averilor monastirești închinate.
3. Loc. cit. ziarul „Buciumul", 1864, p. 967.
4. A se vedea ziarul „Trompeta Carpaților" din 1865,

zită și pe Patriarhul ecumenic, căruia îi făcu o primire dintre cele mai cordiale, după relațiile date de jurnalele de pe acea vreme.

Dar tot aceleași jurnale, n'au lipsit de a da în vileag atitudinea majestoasă și autoritară, ce caracteriza pe vrednicul nostru voevod.

In privința aceasta iată ce citim într'un jurnal:

«El (Domnitorul Cuza), făcu să tacă strigările călugărilor greci.

«Dând audiențe separate: Patriarhului, Mitropoliților și Episcopilor, i-au înduplicat prin argumente, care au trebuit să fie dintre cele mai convingătoare; fiind că pe loc s'a schimbat tonul acestor venerabili prelați.

«Acuma nu se mai simte nici o opoziție în contra regulărei chestiunei secularizărei averilor monastirești închinate prin despăgubire.

«Comisiunea cerută pentru cercetarea titlurilor acelor proprietăți monastirești, va fi numită și are să înceapă curând lucrările sale [1].—

In adevăr, comisiunea și-a reînceput acele lucrări; iar cât privește rezultatul la care s'a ajuns, aceasta arată Ziarul «L'Indépendace Belge», cu data din 23 Mai 1864.

«Afacerea monastirilor închinate s'a rătăcit cu călugării greci, cu tot

«Comisiunea însărcinată, prin conferința dela constantinopol, de a verifica titlurile de proprietate, ce pretind că posed comunitățile religioase în Principate, și care a motivat pe călugării greci de au făcut numeroase reclame, nu au avut până acuma norocirea de a le vedea date la iveală. «*Detegații greci, invitați de mai multe ori, n'au arătat nici un document; prin urmare, comisia se va desface probalmente, declarând, a depune mandatul ce nu l'au putut împlini.*

«*Membrii conferențiari vor raporta la guvernele lor, spre cele de cuviință*;

«Totuși cunoscând divergența, ce domnește între opiniunele acestora, cu anevoe se va ajunge la vreo înțelegere în privința aceasta.

«Deci în astfel de împrejurări, Principele Cuza rămâne, și va rămânea, după toată probabilitatea, în posesiunea bunurilor monastirești sequestrate, care, între mâinele unui guvern înțelept, vor putea deveni un element puternic de prosperitate pentru țară.

«Reformele sale cele radicale și numeroase precum și administrația sa cea liberală, făcură numele Domnitorului Cuza foarte popular în toată România, și nu se poate presupune că, din partea puterilor garante, se va putea întrebuința sila, spre a-l face să-și schimbe pașii, întru scăderea intereselor statului Romă [2].

lar pricina divergenței, ce domnea între opiniile membrilor

---

1. Loc. cit. ziarul „Tribuna Română", Iași, No. 213, 1864, 2 Iulie.
2. Loc. cit. Ziarul Buciumul, 1864 p. 1246.

conferențiari, aceasta se constată din cele relatate de foaia periodică «Autograful» cu data de 5 Iunie, 1864 prin cuvintele:

«In unele regiuni oficiale din Pera se Vede (din sprijinul dat Porții de cele patru guverne, ce au protestat la București) o demonstrație contra cabinetului de *Tuilléries* și o tendință vădită de a izola pe Franța de politica din orient.

«Dar aceste patru guverne, adică Turcia, Rusia, Anglia și Prusia, sunt ele, oare, toate de bună credință în protestările lor?

«Faptul este îndoelnic. Nu trebue a se pierde din vedere că politica e totd'auna în raport direct cu mijloacele ce întrebuințează. «Dar să luăm în băgare de seamă: ce cere Franța? «Ea cere să lase Principelui Cuza toată libertatea de a face prosperitatea țărei. ce guvernează. «Averele de mână moartă ocupă a treia parte din teritorul Principatelor și sunt o cauză constantă de sleire, fiindcă, unele venituri ale acestor moșii monastirești, sunt jăfuite de către clerul grec ortodox, supus Turciei. «Secularizarea acestor venituri e nu numai o trebuință pentru țară, ci și o reformă cerută de spiritul timpului.

«In fine, trebue iarăși a se lua în băgare de seamă și motivul ce a determinat pe cei patru reprezentanți să ceară, dela curțele lor, autorizația de a sprijini inițiativa Porții: este *internunțul Austriei care a determinat pe colegii săi de a se împotrivi la recunoașterea actului secularizărei, împins fiind la aceasta, în vederea oarecăror influențe, de care dispunea Patriarhul pe lângă ambasade.*

«Intre puterele garante sunt unele, care înțeleg că, guvernul Român, nu putea să lase să subsiste o stare de lucruri așa de ruinătoare pentru țară și că, secularizarea averilor monastirești este, pe cât de justă, tot pe atât și de necesară.

«Chiar Rusia, cu toate că strigă contra confiscărei averilor monastirești și cu toate că ea ridică vocea mai mult de cât celelalte puteri protivnice interesele României asupra acestei chestiuni: totuși, în secret, ea aplaudă, văzând că clerul grec supus Turciei, lipsit pe viitor de acele resurse, care-i asigură oarecare poziție independentă, va avea (ocazia) să-și întoarcă iarăși privirile sale către curtea imperială rusească și, în acest caz, ea se va arăta mai docilă la cerințele agenților moscoviți».

«Tot aceeași foaie «Autograful» arătă mai departe, că: «*Sultanul Abdul Aziz a înlesnit și a obligat chiar pe conferențiarii diplomați să recunoască definitiv secularizarea monastirilor închinate*[1].

Deci față de această declarație a Sultanului, Ministrii Plenipotențiari, au trebuit să se întrunească din nou în conferință, spre a delibera asupra acestei chestiuni; și *cel dintâi pas, ce au făcut*

1. Loc. cit. Ziarul „Buciumul pe 1864 p. 941 și 949.

acei diplomaţi a fost: anularea Protocolului XIII[1] *(prevăzut între Protocoalele convenţiei dela Paris) acum cu ocazia ratificărei actului de recunoaştere difinitiv a secularizărei averilor monastireşti închinate.*

Se întreabă, cu drept cuvânt, care era motivul, pentru care unii dintre reprezentanţii marilor puteri, susţineau cu atâta înfocare pe călugării greci, în chestia monastirilor indigene închinate?

La această întrebare răspundem cu cuvintele istoricului A. D. Xenopol.

«Rusia trebuia să fie protivnică pretinsei despoeri a calugărilor greci, de oarece nu putea rămânea nepăsătoare, văzând cum se răpeşte misionarilor ei din Turcia, mai multe milioane, care slujiau a-i alimenta intrigile, în acea împărăţie. «Cât pentru Inalta Poartă Otomană, jăfuirea Patriarhilor greci, era aproape singura rămăşiţă de îmbogăţire nepermisă care mai supravieţuiau în împărăţia Otomană; şi că, mânoşia acestei jăfuiri, atârna numai din veniturile Patriarhilor.

«Numai în acest punct se poate înţelege atitudinea Porţii faţă de călugării greci: căci, din acela al intereselor politice, însuşi Turcii, îşi dădeau prea bine seama că lucrau în interesul celor mai strasnici duşmani, când susţineau pe călugării greci, contra Românilor.

«Anglia era coprinsă de ideia ei cea veche, adică aceea a integrităţii împărăţiei otomane; şi pentru acest motiv, se temea să dea un prea mare avânt României:

«Austria iarăşi era coprinsă de aceaşi teamă, nu însă din cauza Turciei, ci din propria ei poziţie, faţă de noua formaţie de stat dela gurele Dunărei:

«Se temea adică Austria ca nu cumva întărirea Românilor din acest stat să nu devie un centru de atracţiune pentru Românii din propria-i împărăţie, despre care atracţiune, se aratau semne îndoelnice [2].

O altă pricină, care a determinat pe reprezentanţii conferenţiari cu tărăganarea recunoaşterei definitive a secularizărei a fost că călugării greci, încă din anul trecut (1863) întocmise, prin advocaţii lor, un memoriu *asupra pretenţiunei guvernului din*

---

1. Se notează că Protocolul XIII, inserat între Protocoalele conferinţei din Paris, era numai ca o opiniune expresă a reprezentantului Rusiei cu ocazia congresului ţinut acolo. Insă acest Protocol este equivoc, căci da Porţii şi puterilor garante dreptul de intervenire în administraţia lăuntrică a ţărei, pe câtă vreme tratatul dela Paris, din 1856, îi constitue şi consacră autonomia administrativă.

In prezenţa unei asemenea contradicţiuni, Guvernul Român nu putea de cât a apăra autonomia sa şi ceea ce se ţine de aceasta aşa de strâns, adică posesiunea veniturilor unor teritorii de către străini, fără nici un profit pentru ţară şi fără voia legatarilor sau donatorilor. (A se vedea ziarul „Buciumul" pe 1864, p. 941).

2. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza, II, p. 17.

Principatele-Unite, cu privire de a se amesteca, cu titlul de proprietar, în procesele, care interesează averele monastirilor greceşti».

Acest memoriu a fost expediat de către căpeteniile comunităţilor greceşti în mii de exemplare pe la toate cabinetele marilor puteri Europene, spre a se îndreptăţi, în ce priveşte cauza lor, dându-se, ca proprietari absoluţi a averilor monastireşti închinate.

Iar în ce priveşte obârşia acelui motiv, care a determinat pe călugării greci să alcătuiască un asemenea memoriu, provine de acolo că Ministerul Justiţiei, pe baza unei adrese a Ministerului de Culte (care afirmă că, după art. 364, prevăzut în Reg. org. are dreptul de supraveghere şi ingerinţă (controt) în administrarea averilor monastireşti de orice categorie) pune în vedere curţilor şi Tribunalelor să numai judece nici un proces, cu privire la monastirile închinate şi nici să legalizeze vre-o tranzacţie sau vreun act al egumenilor greci, fără semnătura delegatului Ministerial.

Ministerul Cultelor, pe de altă parte, pune în vedere aceloraşi egumeni greci de pe la monastirile indigene închinate ca, advocaţii lor, să restitue Ministerului de rezort, toate actele şi documentele, ce vor fi având, prezentându-le, fiecare, la egumenatul respectiv.

In acel memoriu se arată I. că averele sunt date de credincioşi stabilimentelor (aşezămintelor) al căror nume poartă, bună oară: Sf. Gheorghe, Zlataii, Cotroceni etc. aşezăminte, ce sunt închinate, Locurilor sfinte».

«Aceste averi, după susţinerea călugării greci, nu sunt proprietăţi ale statului Român, ci ale Locurilor sfinte».

Să fie, oare, aşa, cum susţin părinţii greci prin acel memoriu? Datoria ne face să cercetăm. Şi pentru a răspunde la această întrebare, trebue, înainte de toate, să ne transportăm cu mintea, până în timpurile cele mai îndepărtate ale începutului întemeerei Principatelor Române şi la felul organizaţiei lor, aceasta întru cât e vorba aici de *domenii* sau *proprietăţi*, pe care străinii voiau a şi le însuşi (apropria) neţinând seamă de puterea sau autoritatea statului ce are, adică aceea de a priveghea şi controla cârmuirea oricărei instituţiuni s'au aşezământ public. In privinţa aceasta iată ce citim într'un ziar:

«In politica primitivă a Principatelor Române, formate, în parte din cea ce a fost vechea Dacie, adică din timpul lui Bogdan Vodă Dragoş şi a lui Radu Negru, proprietatea era colectivă în aceste ţări.

«Fiecare era exploatator si avea numai uzul fruct provizor al teritoriului ce stăpânea. Deocamdată câteva părticele din proprietatea comună, trecură, *ca imobile*, în câteva mâini, cu titlul de *donaţiuni naţionale*, spre recompensă naţională publică.

«Apoi dela particulari, aceste donaţiuni, se'ntinse, în urmă, la sate şi la oraşe, şi luară, atunci caracterul de *fundaţiuni pioase*, făcute cu un scop determinat. Acest caracter se desvoltă din ce

în ce mai mult; astfel că, asemenea donațiuni, se făcură, *în urmă*, în număr considerabil și monastirilor de pe teritoriul României[1].

Pe acest principiu, de mai sus, legiuitorul dela 1832, a prevăzut, în Regulamentul organic, care avea putere de lege, în acea vreme, art 364, ce dă drept statului de control și supraveghere, în administrarea averilor monastirești, de orice categorie.

Dar călugării greci, cari au administrat multă vreme, în țara noastră, monastirile așa zise închinate și averele pendinte de ele, n'au recunoscut, nici o dată, prescripțiunele unui asemenea Regulament și a se supune îndatoririlor prevăzute în el.

II. In ce privește închinarea, autorii memoriului sus citat susțin că, unele din monastirile pământene au fost închinate locurilor sfinte, fără să fie atașate la vre-o monastire grecească[2] altele sunt câștigate cu banii călugărilor greci[3] în fine, altele din milă și schimburi[4].

Tot cu privire la închinare, înseamnă iarăși, după ei, dania către Biserică.

Si această transmisiune s'a făcut, conform legilor și obiceiurilor țării, de către proprietarii și moștenitorii lor, de către Principi, după dreptul suveran, după care ei puteau acorda și particularilor, și aceasta este și toată origina proprietății fonciare în România[5].

---

1. Loc. cit. Ziarul „Buciumul" pe 1864, p. 797.

2. E drept că un mare număr din aceste monastiri au fost închinate în urma fundației lor, dar nu de către ctitorii sau fundatorii lor, ci de către Domnii din ambele Principate, cari, găsind monastirile și proprietățile pendinte de ele, rău administrate, le-au pus, prin acte de închinare, sub privigherea monastirilor streine, care, pe atunci, se bucurau de o mare reputație. Scopul dar, care au determinat pe acei fondatori de a-și închina ctitoriile lor Locurilor sfinte, nu era altul decât acela de a privighea mai bine menținerea comunităților și milele impuse de fundatori.

Dar călugării greci nu și-au îndeplinit niciodată îndatoririle prevăzute în actele de danie.

3. Dărnicia călugărilor greci n'a mers până acolo, încât să zidească biserici și monastiri în țara noastră, cu banii lor proprii, ci toate aceste biserici și monastiri, zise grecești, cărora ei le dăduse acest titlu, au fost fundate de Români, înzestrate de Români și întreținute din veniturile lor.

4. Prin schimbul moșiilor monastirești și a acareturilor, pendinte de ele, cu acele ale particularilor, câștigau nu numai egumenii greci, ci și Domnitorii. Drept mărturie vom cita următorul fapt:

„Balta Brateșului, de lângă Galați, proprietate monastirească, cu un venit anual de 3000 galbeni, a fost schimbată, în timpul Domniei lui Mihalache Vodă Sturza, cu altă moșie din Bucovina, ce da M. S. un venit de 12.000 galbeni venit. Prin urmare, de aici, vede ori cine, că atât egumenii greci, cât și Domnitorul, erau în câștig, iar nu pagubă (loc. cit. ziarul „Buciumul" pe 1864, p. 179).

5. Călugării greci, ca să le vie dreptatea în avantajul cauzei lor, susțin că *închinarea* e tot una cu *donațiunea*, adică, după ei însemnează același lucru; dar *donațiunea* implică, în sine, o contrazicere cu cugetarea, care a dictat actul.

Cuvântul francez *donation, donné*, cu același cuvânt francez: *dédié, placé sous l'invocation*, nu însemnează același lucru.

Fanarioții joacă un mic rol[1]. Actele dovedesc cum se făcea dania[2] prin urmare nu poate să aibă guvernul nici un drept de proprietate.

Mai departe autorii memoriului se întreabă: Nu cumva guvernul are acest drept după vre'o lege? Nici decum, e răspunsul lor. In fapt nu este lege, care să recunoască statului dreptul de proprietate[3].

III. Autorul memoriului susțin că eguminii greci au avut totd'auna administrația monastirilor, și că Locurile sfinte și țara, i-au fost recunoscut tot'dauna.

«Deci statul nu poate fi administrator[4].

IV. La intrare a vre-unui călugăr în funcția sa, capul statului dă o scrisoare de exequatare dar asta este o confirmare, care nu implică dreptul de proprietate. Deci statul nu are drept de ingerință.

V. Art. 364 din Reg. org. specifică că, supravegherea aparține monastirilor neînchinate, iar nu la cele închinate. Nu se zice în acest art. că guvernul va supraveghea și la examinarea legelor, ce au să se elaboreze de către o comisiune specială pentru monastirele închinate, ci pentru cele neînchinate, fie încomplecte aceste legi, fie detestabile, fie că pun patria în pericol cum s'a văzut cu alungarea limbei grecești dar sunt legi; guvernul trebue să te execute[5].

---

1. Domnii Fanarioți au cpntribuit foarte mult la închinarea monastirilor pământene la cele streine, grecești, dovadă e faptul că, în timpul Domniei lor, se văd multe hrisoave sau documente de închinare, întărite de dânșii.

2. Nici noi nu zicem nimic cu privire asupra acestui punct. Numai atâta putem spune că, un mare număr, din aceste monastiri, au fost închinate în urma fundației lor, dar nu de către fundatori, ci de călugării greci prin acte falșe, făcute de dânșii, între care vom cita monastirea Bistrița, ctitoria lui Alexandru Vodă cel Bun și bătrân, din județul Neamț, monastirea Barnovschi, ctitoria lui Barnovschi Vodă din orașul Iași, în fine, monastirea Govora din județul Râmnicu-Vâlcea, despre care s'au vorbit în partea I.

3. La cele ce susțin călugării greci asupra acestui punct, răspundem cu cuvintele marelui nostru patriot și luptător M. Cogălniceanu, în chestia secularizărei, care glăsuește așa: „Pământul, pe care călugării îl reclamă, ca proprietate a nației lor, este pământ românesc, pământ stropit cu sângele strămoșilor noștri. (loc. cit. Buletinul Divanurilor ad hoc, din 23 Decembrie 1857).

4. Nu totd'auna călugării greci au cârmuit sau administrat monastirile pământene și averile lor, ci la început au fost egumeni Români, dovadă este că acei egumeni (Români) se alegeau de Mitropolitul țărei, și numai dintre călugării sinodici a fiecărei monastiri, cari, propunându-se, prin Mitropolit, Domnului primeau confirmarea domnească, iar nu, ca în epoca grecismului când se trimete-au deadreptul dela Locurile sfinte de către comunitățile din Orient.

Dar și cronica arată. „Să nu fie volnic Patriarhul de a trimite aici în țară, nici Episcopi, nici egumeni, ci pe cine va alege țara și sfatul". (loc. cit. Istoria Românilor de I. Lupaș, II, p. 205).

5. Aici autorii memoriului lasă să se vază cea mai mare nedibăcie a lor, căci trec cu vederea că, dacă nu s'au făcut legi și pentru monastirile pretinse închinate, e că legele au considerat aceste monastiri ca pământene cum și sunt; și, prin urmare, supuse aceleiași datorii, ca și cele neînchinate.

Apoi chiar dacă n'ar atinge aceste legi toate monastirile, sau dacă nu s'ar fi făcut acestè legi, autorii uită că nu se pot substrage dela legi, și în acest caz ei (călugării greci) pierd cauza și monastirile intră sub legele cele vechi.

VI. Ordonanța dată lui Grigore Vodă Ghica No. 40 din 1851, glăsuește așa: guvernul nu trebue să se amestece în administrația averilor monastirești, ci numai să privigheze asupra arendărei moșiilor și ale altor acareturi [1].

VII. Condica civilă consideră monastirile cu persoane morale, pune în principiul inalienărei averele monastirești; și în toate aceste dispoziții figurează numele egumenului, iar nu a statului [2].

VII. După toate aceste legi (conchid autorii memoriului în chestiune) dreptul statului nu poate fi decât ca al unui Tribunal, chemat să autorizeze, fără să fie, nici administrator, nici proprietar. Averile sunt ale monastirei; egumenii sunt administratorii. Statul nu este decât un supraveghetor. Dela supraveghere și până la proprietate este o distanță mare.

Această distanță, dacă s'a găsit în alte țări, s'a făcut numai în moment de convulziuni sociale, când dispare tot principiul de ordine și justiție [3].

IX, Proprietatea unui stabiliment este tot așa de sacră, ca și cea privată.

Statul nu are drept să se facă stăpân pe dânsa, ci din contră s'o conserve.

Deci Ministerul (Român) a făcut un act de violență declarând averile monastirești ale statului.

Un act de violență există, adaogă autorii memoriului, numai într'o societate revoluționară, îmbibată de principiile comunismului.

A confunda însă dreptul sau mai bine zise datoria de supraveghere cu aceea a proprietății este a viola toate principiile și toate regulele justiției [4].

X. Guvernul Român se contrazice chiar în actele sale, susțin adversarii noștri.

In adevăr, dacă statul este proprietar și administrator de ce chiamă avocații călugărilor greci pe lângă ai săi?

Deci egumenii sunt administratori, fiindcă ei au avocații lor.

Ce pretențiuni false, strigă autorii memoriului; — și, iare ne-

---

1. Dar această ordonanță, a provenit din pricina plângerilor necontenite a călugărilor greci către cabinetul rusesc, și executată într'o epocă, când predomina favoritismul. Se știe, în adevăr, că Grigore Vodă Ghica, Domnul Moldovei, s'a luptat mult în chestia monastirilor închinate, stăruind pentru a se da statului Român dreptul asupra celei a patra parte din veniturile monastirilor închinate drept care e prevăzut în Reg. org. dar a fost zadarnic.

2. Autorii uită să zică că egumenii sunt funcționari, întăriți de stat, căruia depun acte de supunere și de ascultare, că prin urmare, orice act, ce fac ei, îl fac în numele guvernului și nimic nu poate face fără voia acestuia. Deci ei, adică funcționarii, nu sunt decât niște agenți ai statului.

3. Autorii memoriului vrea să ne facă nouă (Românilor) o acuzare, căci nu lăsăm ca un stat grecesc, să existe în statul Român; și, ca să-și ascundă ipocrizia lor, îndrugă, vrute și nevrute, cum zic proverbul.

4. Aici autorii își ascund ghiarele, se sfâșie în societate, în stat, în guvern, în drept, datorie, etc.

copți, toarnă la violare de legi, uitarea noțiunilor elementare de justiție [1].

XI. Tot rolul Statului este, ca să nu uzurpe averile monastirești, ci ca să se bucure de ele stabilimentele religioase. Deci guvernul a călcat legea, el care trebuia s'o respecte.

Statul a abuzat de forța publică [2].

XII. Deslegarea certei între guvernul local și călugării greci este coprinsă în Protocolul XIII, întărit prin cel din 6 Septembrie 1859 și prin art. VII din Protocolul din luna Decembre 1861 [3].

Indată ce acest memoriu a fost întocmit în felul acesta și trimis la adresa cabinetelor marilor puteri Europene, de către șefii comunității grecești, spre a lua cunoștință de îndreptățirea cauzei lor, în chestia de proprietari absoluți, ce-și da asupra averilor monastirești, ei nu întârziară câtuși de puțin de a se adresa și Presei din țară, cu răspândirea unor astfel de reclame.

In privința aceasta, iată ce citim într'un ziar :

«Inaltele Puteri, au declarat, în tratatul dela Paris, din 1858, proprietatea sacră și inviolabilă; și, printr'un Protocol special, a avut intențiunea de a rezerva clerului grecesc, proprietatea monastirilor, prescriind modul prin care are a se hotărî chestiunile pendinte, între aceste monastiri și guvernul local.

«Acum chiar Inaltele Puteri, ocupându-se de aranjarea ziselor chestiuni, se bazează pe netăgăduitul principiu că «proprietatea se cuvine clerului grecesc.

«Dacă dar monastirile sunt proprietăți particulare, negreșit că nu se cuvin statului Român; guvernul n'are drept să intervină în preceptele lor dumnezeești, suprimând uzul limbei grecești, care este limba comunităților religioase, de care atârnă monastirile» [4].

Acestea fiind dovezile, cu care se serveau călugării greci, spre susținerea cauzei lor, datoria ne face să arătăm și noi pe ale noastre; și, în acest scop, nu găsim alte dovezi mai convingătoare, spre îndreptățirea cauzei noastre românești, în chestia deslegărei acestei probleme, decât cele ale lui Negri, dovezi înfățișate de el comisiei la conferințele ținute la Constantinopol în fața Miniștrilor Plenipotențiari.

In adevări, Negri, a dat comisiunei instituită la Constantinopol

---

1. E vorba aici de dosare și alte acte, pe care călugării greci trebuia să le prezinte în fața comisiunei constituită din inițiativa Sultanului (la Constantinopol) spre a se avea în vedere de către Miniștrii Plenipotențiari la conferințele ce urmau a se ține acolo în chestia recunoașterei definitiv a secularizărei,

2. Adică statul Român n'ar fi decât îngrijitorul călugărilor greci să le înlesnească totul, spre a stoarce țara în voia lor și să transporte veniturile moșiilor, monastirești cu milioanele la Locurile sfinte.

3. Dar tocmai acel Protocol așa de întortochiat a fost pricina care a dat mult de furcă, atât guvernului Român, cât și reprezentanților puterilor garante spre deslegarea acestei probleme, adică a aplanărei acelui conflict terminându-se odată cu secularizarea.

4. Loc. cit. ziarul „Buciumul", pe 1864, p. 135.

din inițiativa Sultanului, pentru cercetarea acestei afaceri, toate deslușirile, care se putea da și a pledat cauza națiunei sale cu toată inteligența și patriotismul ce-l caracteriza.

El începe pledoaria sa în felul următor:

«Pentru a determina mai bine poziționea secularâ a monastirilor închinate din Principatele Unite și partea de venituri, provenite dela averile lor. asupra căreia, sfintele Locuri. au oarecare drepturi, vom examina aicea cele trei mari perioade în chestiunea monastirilor, dela început și până la deplina lor secularizare.

«Prima perioadă începe cu secolul al XVII-lea și se termină în 1821, adică când egumenii greci fură izgoniți din amândouă țările.

«In intervalul acestei perioade, în care se coprinde domnia Fanarioților, monastirile închinate au fost totdeauna considerate ca și monastirile ce țin de-adreptul de guvernul local,

Așa ele participau, ca și celelalte monastiri indigene neînchinate, la toate sarcinele statului, la actele de binefacere, la întreținerea școalelor și spitalelor, la înzestrarea fetelor sărace și veneau și în ajutorul urmașilor ctitori ai fundatorilor.

«Și, după ce-și îndeplineau toate aceste îndatoriri, precum și propria lor întreținere, apoi trimeteau, ceeace mai rămânea, din veniturile lor, Locurilor sfinte, sub titlul de ajutor.

«Egumenii acestor monastiri erau încă îndatorați de a da socoteală, pe fiecare an, la Mitropolie, de întrebuințarea acestor venituri.

Este de observat că, în tot timpul Eanarioților nici un Domn sau egumen străin nu se arătară geloși de drepturile noastre și nici un cutezau să schimbe, în chip radical, condițiunea primitivă a acestor așezăminte pioase. Și deci, ori de câte ori aceste monastiri erau forțate de a aquita o sarcină oarecare către fisc, Mitropolitii și Episcopii formau liste arătătoare de ceeace se cuvenea să contribue fiecare monastire din cuprinsul eparhiei respective.

«Această stare de lucruri nu ridică niciodată cea mai mică plângere din partea sf. locuri; din contră, se constată din documente, intervenirea lor către egumenii monastirilor din Principate, prin care li se recomandă, neîncetat, de a se conforma cu exactitate voinței fundatorilor și de a refera, despre aceasta, cu orice ocazie, autorităților locale.

«Insuși exarhii și egumenii greci, în loc de a se opune acestei ordine de lucruri, din contră o recunoșteau ca consecință naturală a intențiunei fondatorilor; în caz de requizițiune, ei se ofereau de a contribui de bună voe, ca și celelalte monastiri Române. nu numai la sarcinele ordinare către stat, ci și la aquitarea datoriilor asupra tezaurului, din pricina ocupațiilor străine.

«Insă dela o vreme, acești exarhi și egumeni streini, începură a se împotrivi unei asemenea bune orânduell.

Și atunci guvernele din Moldova și Valahia, chiar în timpul

Domniei Fanarioților, cerură destituirea lor și înlocuirea cu călugării Români.

«Nu li se făcu însă dreptate, așa că Moldova și Valahia trebuiră să rabde și să aștepte ivirea unor timpuri mai bune.

«Astfel stau lucrurile când veni revoluția dela 1821. — Prima măsură, ce se luă în acel an, a fost aceea de a se izgoni călugării greci din Principate, — din pricină că s'a constatat că ei luară parte activă, le acea revoluție, cu banii din averele monastirești și de acea fură înlocuiți cu călugării indigeni.

«De aici înainte se deschide a doua fază sau perioadă a chestiunei monastirilor închinate.

«După pacea dela Adrianopol, între Rusia și Turcia, egumenii greci sunt integrați în virtutea unui firman imperial, adresat ambelor țări.

«Numai atunci, și pentru întâia oară egumenii greci, invoacă acest pretins, drept de proprietate asupra monastirilor închinate.

Guvernul provizor (rusesc) instituit în acest timp sub Președinția generalului Kiselef, fiind surprins de această pretențiune a Sfintelor locuri, numi o comisiune, compusă din Mavru și Știrbei, pentru a examina, dinpreună cu delegații Sf. Locuri, chestiunea sub toate fazele și ai adresa un raport detailat în această privință.

«Dar toate silințele Comisarilor Români, ale consiliului de Miniștrii și ale Episcopilor noștri, rămaseră infructuoase în fața rezistenței călugărilor greci, care, dându-se drept proprietari absoluți a acestor monastiri refuzară guvernului până și dreptul de control asupra acestor averi.

«Comisiunea referă despre aceasta în raportul ei adresat generalului Kiseleff, deplin împuternicitului și Eminența sa, nu se putu ascunde de a-și arăta oarecare sentiment de surprindere, văzând pe delegați punându-se pe un tărâm cu titlul nou, unde guvernul nu-i putea urma.

«O corespondență diplomatică se ținu în urmă între cabinetul St. Petersburg și ambasada rusească din Constantinopol pentru a lumina pe Patriarhi în adevăratele lor interese și pentru a face să înțeleagă că trebue să se dea cât mai în grabă o soluțre definitivă a acestei chestiuni.

«Intre acestea, camerile din Moldova și Valahia, organiza monastirile indigene și puneau principiu, în Reg. organic, obligațiunea pentru monastirile închinate, de a vărsa, din veniturile lor, în casa centrală o parte, a cărei cifră se va fixa, în urmă de o comisiune întocmită în acest scop.

«Dispozițiunile bugetului, anexat de legea pentru organizarea monastirilor, fuseră aplicate pentru monastirile neînchinate, care vărsară partea ce li se cuvenea la casa centrală, instituită la Mitropolie.

«Monastirile închinate refuzară cu stăruința de a forma comisiunea, prevăzută de regulamentul organic și nu contribuiră cu nici un ban la acte de binefacere.

«Principele Alexandru Ghica, care succedă administrărei generalului Kiseleff, protestă în mai multe rânduri în contra unei asemenea stări de lucruri anormale, care priva pe țară de un venit însemnat, la care ea avea drept.

«Constrâns de Adunare, care ea însăși stăruia în rezolvarea acestei chestiuni, Principele Al. Ghica se adresă din nou către consulul general al Rusiei din București, și către Ministrul imperial din Constantinopol.

«Din nenorocire toate aceste măsuri nu avură nici un rezultat satisfăcător.

«In acest interval, de timp, Sf. Locuri, primiră veniturile întregi: dar nu profitară, cel puțin de această împrejurare, ca să repareze bisericele indigene și acaretele, ce se aflau deja în ruină.

«Se prețui în fine, partea ce trebuia răspunsă de monastirile închinate, la casa centrala, adică o parte din veniturile anuale, și se supuse această evoluție la primirea ambelor părți.

Patriarhii însă refuzară.

«Mai târziu ei au fost obligați de a da 50.000 de galbeni pe an Valahiei, și 12.000, Moldovei.

Această învoire le conveni; dar ca s'o pună în executare, comunitățile religioase de la Locurile Sfinte, cerură o păsuială de zeci ani, care expiră la 1852, sub cuvânt că în acest interval de timp, le era necesară pentru repararea și reconstruirea monastirilor.

«Acest termen le fu acordat, dar n'a mai fost vorba de restaurarea monastirilor; și a trebuit intervenirea Principelui Bibescu pentru ca să se poată restaura câteva monastiri din București.

«La expirarea de zece ani, Moldova primi suma de 12.000 galbeni, rezervându-și drepturile sale, dar Valahia refuzară neîncetat și continuă de a reclama a patra parte, dovadă scrisorile Principelui Știrbei către agentul său diplomatic de pe lângă ambasada Turcă din Constantinopol.

In această stare găsiră comisarii puterilor garante, în 1857, chestiunea monastirilor.

«După ce au examinat-o cu maturitate. comisarii Austriei, Franței, Marei Britanie, Rusiei și Sardiniei, recunoscură în unanimitate drepturile noastre ab antiquo, asupra acelor monastiri.

«Această lucrare a comisarilor terminară a doua perioadă.

«Nu cred de prisos de a menționa diversele faze prin care a trecut chestiunea monastirilor închinate, dela conferința din Paris, din 1858, și până acuma, în ce privește veniturile.

«Și ca să luminăm și mai bine pe onorata comisiune, îmi va permite de a prezenta, aici anexat, un tablou comparvtiv, care constată diferența ce există între cele două perioade, din urmă cincinale, în arendarea moșiilor monastirilor închinate streine, puse la licitație odată cu acele ale monastirilor neînchinate.

«Din acest tablou rezultă. că, departe de a se adăoga veniturile, din contră a eșit din arendarea celor dintâi o scădere în

periodul al doilea; pe când pentru Moldova, numai moșiile prezintă un adaos, aproape, sută la sută.

«Cum dar se poate explica ca, niște moșii situate în această țară, arendate după același mod, se prezinte o diferență de preț atât de enorm?

«Totul ne face a crede că, cifra dela licitațiuni nu arată adevăratul venit al acelor bunuri; și, ceeace ne întărește și mai mult în această opiniune, este că, mai toate moșiile lăsate de arendași și puse din nou la licitație, au dat abia jumătate din prețul indicat în statutul general.

«Fără a mai vorbi de scăzământul considerabil ce a provenit din cauza promulgărei legei rurale, ne vom mărgini de a supune considerațiunele de mai sus, la aprecierea luminată și imparțială a onor. comisiuni. Ne place a spera că va recunoaște, dimpreună cu noi, exagerarea sumelor trecute în statul general.

«E de neapărată trebuință să vorbim de îndatoririle ce îngreuiază aceste venituri și de care statul general nu face nici o mențiune.

«Aceste îndatoriri sunt de 2 feluri: unele referitoare la întreținerea monastirilor, la reparațiunile lor și chiar la reconstruirea lor; iar altele relative la actele de binefacere.

«Pentru primul period, care se termină în 1821, aceste îndatoriri sunt destul de specificate prin compturile prezentate sf. Mitropolii.

«Deci aceste documente ne scutește de orice comentar. Insă în al doilea și al treilea period, nu găsim nici o urmă de registru sau de vreun compt regulat.

«Pentru aceste două epoce nu se poate dar lua decât un termen de mijloc; și, ca să poată fi conform cu spiritul Reg. org. este de neapărată trebuință de a primi, pentru monastirile închinate, același budget ca cel votat de Adunare și sancționat de Președintele Plenipotențiar pentru monastirile ce țin deadreptul de guvern, adică de monastirile indigene neînchinate.

«Așa dintr'un venit de 785.000 lei, acest budget destina, pentru întreținerea monastirilor, o sumă de 495.000 lei, și împarte excedentele, care e de 40.000 lei la monastirile sărace.

«Astfel e, credem, proporțiunea, ce ar trebui păzită în privința monastirilor închinate, rezervându-se restul în trebuințele sf. Locuri, pentru îngrijirea cărora suntem atât de interesați ca și ceilalți creștini ortodocși din Orient.

«Productele în natură sunt afectate exclusiv în trebuințele monastirilor din țară, după cum prevede art. 21 al contractelor de arendă din Valahia și 20 din contractele din Moldova.

«Prin urmare aceste dări, neprofitând în nici un chip sf. Locuri, nu pot figura ca venituri.

«Cât pentru loturele de păduri din Moldova, a căror tăere e specificată prin legea dela 1844, vânzarea nefăcându-se în parte, sunt prevăzute în contract, după cum se arată în arl. 18 din contractele pentru moșiile ce țin de sf. Mormânt și de Antiohia.

Celelalte comunități refuzând de a se conforma dispozițiunilor legei din 1843 și de a arenda tăerea loturilor lor prin licitație, aceste loturi nu s'au exploatat în cel din urmă period.

«Impozitele financiare și taxa de transmitere privesc, după lege, numai pe proprietate.

«Astfel în Valahia s'au plătit de egumeni, iar nu de arendași. In Moldova însă e altfel: le aquită arendașii peste prețul arendei.

«Dacă până astăzi am păstrat o tăcere absolută asupra exactității statului general, e pentru că noi ne propunem de a supune la cunoștința onor. comisiuni un punct asupra căruia n'am atras niciodată atenția sa.

«Vrem să vorbim de un mare număr de monastiri și de moșii, care figurează în statul general și care sunt ale țărei după cum probează documentele aici anexate.

«Afară de aceasta, mai mulți descendenți ai fundatorilor monastirilor închinate se prezintă astăzi pentru a cere restituirea acelor monastiri, bazându-se pe neobservarea dispozițiunilor testamentare de către comunitățile religioase.

«Acele persoane sunt: Constantin Cantacuzino pentru monastirea «Cotrocenii» din București și Manolache Costache Epureanu pentru monastirea «Floreștii» din Moldova.

«Călugării greci, împosesiind moșiile monastirești închinate, fără participarea autorităților locale la licitație, prin aceasta ei înșuși au voit a se sustrage de controlul și privigherea lor.

«In adevăr în sprijinul acestei aserțiuni vom aduce la mijloc câteva contracte de arendă simulate, fiindu-ne în destul de a demonstra că toate comunitățile considerau licitațiile ca ceva de puțină importanță, — un fel de formalitate, care, pentru ei, puteau nici să existe.

«Așa în 1646, Paisie Patriarhul Ierusalimului aflând că egumenii (greci) din Principate trăgeau în profitul lor personal o parte din venituri, le dă poruncă înscris «să spună tot adevărul, sub pedeapsa anatemei, către trimisul Principelui Matei Basarab, Domnul Valahiei, asupra cifrelor veniturilor ce ei erau însărcinați să administreze.

«In 1794, găsim un hrisov al Principelui Moruzi, prin care se constată că egumenii, înainte administra ei singuri averile monastirești, de astă dată însă le arendau la streini, în contra ordinei stabilite de fundatori.

«Dela această epocă încep a se practica abuzurile pe o cale și mai întinsă.

«In 1798, Divanul Român, expune Principelui Hangherli, printr'o anafora, toate abuzurile egumenilor greci, din cauză că prezentarea compturilor nu se făcea mai des, și conchidea că aceasta să se facă regulat pe fiecare an.

«Deci, Domnul, prin decretul său, din același an, aprobă toate măsurile din anaforaua sus citată, dar ordonă ca compturile să fie prezentate numai la câte doi ani unei comisiuni compusă din Marele logofăt și de vornic și prezidată de Mitropolit.

«Sub vechiul regim, reviziunea compturilor de către Mitropolit și de cei doi Miniștri, citați mai sus, era o garanție în contra abuzilor; și, pentru aceasta, Patriarhii, Principii și boerii recomandau, cu tot dinadinsul, întocmirea regulată a acestor compturi.

«Din toate acestea se vede că, după exemplul celor ce se practica, până mai deunăzi, egumenii căutau întotdeauna să se sustragă dela supravegherea și controlul guvernului.

«De aici au urmat măsurile, prin actele mai sus citate.

«De aici plecare din țară a acestor religioși, la 1821.

«Dar abia reîntorși, ei reîncep aceeași tactică; și aceasta motivează dispozițiunele art. 7 din Procesul Verbal al comisiunei instituită de generalul Kiseleff, dispoziții ce delegații Sf. Locuri le-au respins tot'dauna.

«Această comisiune, în raportul său către șeful guvernului provizor (rusesc), arătând folosul ce rezulta pentru sf. Locuri, prin licitații, crede că acesta este singurul mijloc de a evita efectele contra actelor semnalate fraudulos.

«La 11 Noembrie 1833, Președintele Plenipotențiar (Kiseleff) informându-se că printre egumenii monastirilor, ce țin de Sf. Locuri, sunt unii, cari ar vrea să arendeze averele cu scăzământ pentru a-și plăti sumele luate mai dinainte, și prin această anticipație de venituri, să înlăture, în parte, legea, ce-i oprește cu strictețe de a nu îngreuia monastirile cu nici o datorie, și că alții merg și mai departe, cerând să angajeze averele monastirești pe 6, 9 și chiar 12 ani, invită pe consiliul administrativ de a lua măsurile necesare pentru menținerea și stricta observare a legelor și a uzurilor ce au administrat neîncetat aceste bunuri până astăzi și prin urmare de a considera contractul încheiat, prin fraudă, ca nul și fără nici o valoare.

«Aceste documente, privitoare la măsurile luate după timpuri pentru a opri pe egumeni de a înlătura contractul guvernului și decretul Președintelui Plenipotențiar, însuși atestă în destul că, *contractele fraudaloase s'au zapisele încheiate cu rea credință*, nu dotează numai dela cele din urmă licitații, ci și de mai înainte.

«Comisarii Curții suzerane și a puterilor garante au asistat, în fine la manoperele cu care călugării greci sau servit în Principate, cu ocazia licitațiilor de la 1857.

«Dar un singur exemplu, despre faptele întâmplate în acea epocă, va fi îndestul pentru a da Comisiunei o idee mai exactă despre modul de procedare al egumenilor greci.

«Așa un Domn Ioanides, supus grec Ioanin, luase în arendă, prin contract, sub semnătura privată, moșiile monastirei *Clocociovu*.

«O neînțelegere invindu-se între acest arendaș și egumenul acelei monastiri, acesta, adică egumenul, arendă aceleași moșii la o altă persoană. — Ioanides, protestă în contra acestei măsuri adresându-se mai întâi către agentele Britaniei apoi către Ministerul afacerilor streine și către Caimacan; se referi apoi, despre

aceasta, la Constantinopole, şi ambasada M. S. Britanice comunică această afacere agentului României.

«Caimacanul informându-se de această măsură scrise nepotului său, Gheorghe Ghica, care se afla cu misiune aici (Constantinopol) de ai explica imposibilitatea în care se afla de á recunoaşte în contra legei, un contract încheiat în contra licitaţiilor legale.

«In 1861 Patriarhii dela Locurile Sfinte, cerură cu stăruinţă ca moşiile monastireşti să se pună în licitaţie cu o lună mai înainte de Sf. Gheorghe, conform legelor în vigoare.

«Guvernele din Moldova şi Valahia aderară la această cerere.

«Dar abia se obţin această aderare, când Patriarhii reclamă o amânare până în luna lui Mai.

«Ne oprim de a intra în cercetarea cuvintelor ce hotărâră pe Patriarhi de a cere această amânare.

«Vom arăta numai că, în acele trei perioade de arendare, adică dela 1851 şi până la 1863 veniturile averilor monastireşti se urca regulat până la 5.000.000 lei aproape; dar că, în 1861, când conventiunea de la Paris era pe drum de a se executa şi când veni în cameră, în desbatere, un proect, relativ la legea rurală, ce avea de scop de a face pe ţăran proprietar, aceleiaşi averi ajung la cifra exorbitantă de 10.800.000 lei aproape, adică 100%, mai mult în comparaţiune cu celelalte perioade.

Cum să explică acest adaos considerabil, mai cu seamă atunci când nu se ştia de nimeni cum era să se reguleze chestiunea rurală?

«Ce altceva trebue să deducem de aici, de cât că, toate aceste bunuri ale monastirilor închinate fuseseră arendate cu scăzăminte la Constantinopol, după cum s'a obicinuit mai în totd'auna; că acei arendaşi neputându-se întoarce în Principate în luna lui Martie, din pricina întreruperei navigaţiei pe Dunăre, cerură o amânare ca să poată veni să asiste la adjudecare şi să respingă pe toţi concurenţii prin ridicarea preţurilor, suindu-se la îndoită valoare a fiecărei moşii.

«Se poate conchide dar, după cum ne încredinţează actele sus menţionate că, la orice arendare a moşiilor, egumenii au încercat neîncetat, să se substragă de la controlul guvernului, şi că, în totd'auna, au încheiat cu arendaşii contracte private.

«Decretul Preşedintrlui Plenipotenţiar din 1833 şi reclamaţiunea supusului Britanic Ioanides, vine în ajutorul celor ce susţinem.

«In fine, contractele ce amintirăm mai sus, şi urcarea injustificabilă produse din cele din urmă licitaţii, probează aceasta până la evidenţă.

«Veniturile indicate în statul general sunt exagerate, de nu pe jumătate, după cum se constată prin cifre, dar cel puţin cu a treia parte.

«Se poate dar scade această treime din suma totală a veniturilor.

«Acestea sunt reflexiunele, cu care ne-am crezut datori a sprijini documentele, ce supunem la apreciarea onor. comisiuni.

«Credem că sunt de ajuns pentru a lumina astfel, precum se cuvine, faptele» [1].

Intr'o ultimă ședință a conferinței ținută tot la Constantinopol, Miniștrii Plenipotențiari după consfătuirele urmate, ajung la încheerea că, pe deoparte, se recunoaște actul definitiv al secularizărei, făptuită în țară; iar pe de altă parte, se numește o comisiune, cu îndatorirea de a aduna elementele trebuitoare, prin care să se poată sprijini o evaluare a sumei de despăgubire, Locurilor Sfinte.

In fața unei asemenea situații delegații Patriarhali precum și acei ai comunităților dela Muntele Atos și Sinai, declarară că «ei consideră propunerea de despăgubire ca cea de pe urmă insultă adusă Bisericei grecești; că nici într'un caz, sfințiile lor nu-și pot permite să primească exproprierea Bisericei; că, în sfârșit, nu se mulțumesc cu principiul despăgubirei. Dar Miniștrii Plenipotențiari și comisiunea constituită ad hoc n'au ținut seamă de această tânguire a lor.

Deci, odată ce acest principiu de despăgubire a fost pus pe tapet, Negri, după o lungă și serioasă consfătuirea, ce a avut cu ceilalți membri conferențiari, oferi, la început, suma de o sută milioane lei; dar, în cele din urmă a fost nevoit s'o urce la una sută cinci zeci milioane lei; aceasta mai ales, motivat de insistența ambasadorului englez, care spune lui Negri că «el va sprijini această propunere de despăgubire, numai în cazul, când suma va fi urcată».

La această părere a ambasadorului Englez se asociară toți reprezentanții puterilor, afară de ambasadorul rus, care, și de astădată, rămâne în ținuta lui protivnică; totuși, neputând susține poziținea sa izolată, primește și se unește și el cu principiul despăgubirei.

Atunci Negri face propunerea oficială a sumei de una sută cinci zeci milioane lei.

In privința aceasta iată ce scrie Negri lui Vodă Cuza, din Constantinopol, cu data de 18 Iulie 1864, unde, între altele, spune: «Rusia, trebuind să-și susție cu orice preț vederele sale, ar dori mai bine o înțelegere.

Am înțeles aceasta din întrevederele ce le-am avut cu d. de Novicof.

«Aștept Ministerul să'mi arate în mod oficial, care e suma prevăzută călugărilor greci, spre a înmâna apoi o notă lui Ali-Pașa, în care'i voi arăta cifra acestei sume, ultimul nostru cuvânt, în chestiunea monastirilor, după ce, în prealabil, mă voi sfătui cu ambasadorul Franței, care ne povățuește, să nu ne precipităm [2]. Cât de mult interes a pus Vodă Cuza spre deslegarea problemei

1. Acest discurs este extras din importanta lucrare a lui C. Negri sub titlul: *„Memoire présenté à la commtssion internationale pour les couvents dédiés,* Constantinople, 1865.

2. Loc. cit. Revista Convorbirilor Literare, București, 1912 No. 7 pe luna Iulie, p. 799.

în chestiunea monastirilor închinate, deci dar a secularizării și a recunoașterei ei pe deplin, atât de către Inalta Poartă otomană cât și de către celelalte puteri garante, aceasta se poate vedea din cele publicate în mesagiul Domnesc din 6 Decembrie 1864, al desbaterilor Adunării legislative.

«Mai este o chestiune, zice Vodă Cuza, despre care socotesc de datorie a vă întreținea: aceasta este chestiunea secularizării averilor monastirești, zise închinate.

«Această chestiune este pentru noi definitiv hotărâtă, prin legea dela 1863, luna Decembrie 13. Insă Domnia Voastră, Domnilor deputați, cunoașteți fazele, prin care a trecut această chestiune națională, pe care țara o urmărește de o jumetate de veac.

«In privința ajutorului făgăduit Locurilor Sfinte din orient, urmează negociațiunele la Constantinopol.

«Domnia-Voastră, Domnilor deputați, veți fi puși în poziținne de a cunoaște fazele acestei negociațiuni precum și ce am socotit că trebue să promit în numele generozității Române.

«Buna voință și călduroasele simpatii, de care am avut atâtea dovezi din partea Inaltei Porți și a puterilor garante, ne dă dreptul de a crede că și această chestiune va dobândi și din afară ca și din lăuntru, o soluțiune conform cu demnitatea și drepturile înprescriptibile ale României» [1].

Intre acestea, Adunarea legislativă, după propunerea guvernului, a luat desăvârșita hotărâre de a contracta un împrumut în sumă de una sută cincizeci milioane lei turcești, în comptul averelor monastirești, dela una din băncile streine, spre despăgubire.

Iată raportul comisiunei mixte, adresate către Domn, în puterea căruia s'a putut face acel împrumut.

«Corpurile legiuitoare, s'au grăbit a acorda guvernului Măriei Tale, tot concursul necesar; de aceea, fără a examina cauzele, care au împiedicat soluțiunea acestei ccestiuni, nici actuala fază a negocierilor diplomatice, ele s'au grăbit a răspunde la apelul guvernului, votând, însemnata sumă, de una sută cincizeci milioane lei, bani turcești, numai în speranță că, această importantă afacere, are să devie, în fine, un fapt îndeplinit.

«Comisiunea, întemeiată pe drepturile de autonomie ale țărei, are încredere că Măria Ta, veți reuși să aplanați toate dificultățile, ce au putut până acum împiedica regularea definitivă a acestei chestiuni» [2].

Cu privire la tratativele urmate, în conferințele ținute la Constantinopol, în chestia realizărei pe deplin a secularizărei de către Miniștri Plenipotențiari, iată ce citim într'un ziar:

«Consulul general al Franței, s'a abținut, în lipsă de instrucțiuni, de a se asocia la demersurile făcute de agenții Austriei, Prusiei, Rusiei și Engliterei, cu privire la sequestru pus de gu-

1. A se vedea Monitorul Official pe 1864.
2. Loc. cit. ziarul „Trompeta Carpaților", 1865, p. 194.

vernul Român, asupra veniturilor bunurilor monastirești închinate.

«Agentul Francez a primit acum dela cabinetul său instrucțiunele necesare, care sunt aceleași ca și cele date Domnului Marquiz de Monstier, ambasadorul Franței, la Constantinopol.

«Numai în privința formei socotește că nu se poate privi procedeele de secularizare urmate în Principate, și se stărue pentru a forma o comisiune de delegați ale celor șapte puteri protectoare pentru a constata prealabil drepturile și proprietățile monastirești închinate.

«Se vor acorda despăgubiri acestor monastiri, și secularizarea ar fi atunci privită ca făcută pe cale legală.

«Nu este fără interes de a ști că Principele Cuza a însărcinat în toamna trecută (1863) pe Domnul Negri, amicul și Plenipotențiarul său la Constantinopol, de a cere ambasadorilor puterilor protectoare aprobarea lor pentru planul de secularizare, cel supus mai târziu Adunărilor legislative» [1].

«Intre timp, Negri, văzând oarecare manifestațiuni îndoelnice, din partea unora din Miniștrii Plenipotențiari, în chestia efectuărei împrumutului ce se plănuise pentru despăgubire, în comptul averilor monastirești, (aceasta din pricina intrigilor țesute de călugării greci) se adresează imediat Domnitorului, printr'un raport, cu rugămintea de a dispune ca suma obținută, prin împrumut [2], de una sută cincizeci milioane lei, să fie depusă la Banca otomană din Constantinopol, pe motivul că «dacă oferta nu ar fi serioasă, se înțelege dela sine că, conferențiarii, s'ar putea ușor întoarce iarăși la Protocolul XIII, lucru ce trebue cu orice preț înlăturat, cu atât mai mult că puterile ar fi cu mult mai plecate spre Rusia, decât spre noi» [3].

Se notează că după ce s'a făcut împrumutul, se depuse un acont în sumă de șase milioane lei din suma totală de mai sus, conform hotărârei luate de Miniștri Plenipotențiari; iar comisiunea rânduită de conferință, necăpătând dela nici una din părți, vreun act, pe baza căruia să se poată lucra, se dizolvă, așa că conferința i-a afacerea iarăși pe seama ei, pentru a hotărî lucrul pe calea autoritară [4].

In ziua de 5 Februarie 1865, Ioan Strat, Ministru de Finanțe citește în ședința Adunărei legislative din acea zi, mesajul Domnesc, în alăturare cu proectul de lege, cu privire la contractarea împrumutului de una sută cincizeci de milioane lei turcești, spre definitiva soluțiune a chestiunei averilor monastirești închinate, proect, propus de Negri și aprobat de Domnitor [5].

---

1. Loc. cit. ziarul „Românul" din 1864, p. 148.
2. Se notează că acest împrumut fusese realizat încă din luna Septembrie 1864.
3. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza II, p. 20.
4. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza II, p. 20.
5. A se vedea „Monitorul Oficial" pe 1865.

Tot în acest timp, C. Negri, adresează o notă lui Ali-Paşa' Ministru de externe al Turciei, al cărui coprins este următorul.

«Prin memoriul, ce am avut onoare a vă prezenta, Alteţa Voastră, a putut vedea pe ce drepturi incontestabile se razimă guvernul Prinţului Alexandru Ioan, spre a ajunge la concluziunea arătată şi care este aceea, de a conchide, odată pentru totdeauna, şi într'un scop curat pios, un capital, al cărui venit să fie destinat în trebuinţele sf. Locuri.

«Conform acestor concluziuni, guvernul Principatelor-Unite consacră optzeci milioane lei turceşti ai marelui Padişah, Locurilor sfinte, din care (sumă) se va popri douăzeci şi opt milioane, opt sute optzeci şi nouă mii, douăzeci lei, ce datorează egumenii greci, în puterea stipulaţiunilor mai dinainte şi, prin urmare, cincizeci şi unu milioane, una sută zece mii, nouă sute optzeci lei în numerar se dau cu următoarele condiţiuni:

1. Capitalul acesta să fie pus sub garanţia colectivă a Inaltei Porţi otomane, a puterilor garante şi a Principatelor Unite Române.

2. In nici un caz comunităţile sus menţionate nu vor putea distruge, dela scopul său, productul, nici a atinge capitalul.

3. Comunităţile religioase greceşti vor fi datoare de a da socoteală, pe fiecare an, despre întrebuinţarea productului acestui capital.

4. Egumenii greci vor înapoia monastirilor obiectele şi vasele sfinte, ce au fost încredinţate de pe inventarele, ce se găsesc în arhivele noastre.

«Afară de aceasta guvernul Principatelor-Unite, pentru a veni în ajutorul coreligionarilor săi din orient, consacră în aceleaşi condiţiuni, la art. 1, 2, 3 şi 4, o sumă de zece milioane lei, pentru fundarea unei şcoli laice la Constantinopol precum şi a unui spital, pentru creştinii de toate riturile.

«Amândouă aceste stabilimente de binefacere vor fi puse sub direcţiunea unui consiliu, compus din doi membri Români, numiţi de guvernul Principatelor-Unite şi din doi alţi membri aleşi de comunităţile grecgşti din Constantinopol.

«Acesta este. Alteţă, cel din urmă cuvânt în această chestiune al guvernului Principatelor-Unite, cuvânt întemeiat pe votul universal al ţărei noastre [1].

(ss) C. NEGRI

---

1. Loc. cit. ziarul „Românul" pe 1876, p. 958.

NUMAI IN PRINCIPATELE-UNITE ROMANE S'AU SECULARIZAT AVERILE MONASTIREȘTI SAU ȘI IN ALTE PĂRȚI ALE EUROPEI?

Secularizarea averilor monastirești s'a făcut și în alte părți, deci dar în țările occidentale, bună oară în Italia, Spania, Serbia, Rusia și chiar în Turcia.

In adevăr, Ministrul Justiției și al cultelor din Regatul Italiei, după știrile ce le avem din ziarele de atunci, a prezentat un proect de lege, cu privire la secularizarea averilor monastirești.

In acel proect sancționat și aprobat de Rege, se prevede suprimarea tuturor monastirilor și corporațiunilor religioase, cu oarecare excepții.

Mai departe se arată iarăși cum că acele averi monastirești, se vor administra, pe viitor, sub îngrijirea unui comitet și, însfârșit, actualii călugări deserventi, vor primi o pensie de câte 600—700 lei anual, de fiecare persoană.

Iar cât pentru Episcopi, acel Minister, propune a lăsa pe titularii actuali a dispune ei de venituri; iar la moartea lor, a se converti, aceste averi, în rente asupra statului de un venit egal [1].

Se notează că și în Serbia s'au secularizat averile monastirești, cu câțiva ani înainte de data făptuirei secularizărei în Principatele-Unite Române.

Așa la 1834, Milos Obrinovici, Domnul Sârbilor, i-a pe seama țărei sale, monastirile zise închinate din acel Principat; și, înlocuind pe egumenii greci, cu egumeni Sârbi, hotărăște ca să se trimită pe tot anul, Locurilor sfinte, câte 250 de galbeni, din visteria acelei țări, pentru cumpărare de ceară, untdelemn și tămâie [2].

Dar și în Rusia se secularizaseră averile monastirești, bună oară acele ale Noului Neamț din Basarabia.

Intr'adevăr, monastirile grecești, de la sf. Munte. Vetopedon, Sinai, sf. Mormânt din Ierusalim, s. a. posedau în Basarabia numai

1. Loc. cit. ziarul „Tribuna Română", Iași, 1864, No. 176.
2. A se vedea Monastirile zise închinate și călugării streini, de I. Brezoianu, București 1861 p. III, în notă.

puţin de 100 moşii, care cuprindeau mai bine de 209,983 de desetene, pământ Moldovenesc.

«Monastirea Neamţului, Episcopia Huşilor, Mitropolia Iaşilor, aşezămintele sf. Spiridon ş. a. posedau în Basarabia 38 de moşii.

«La început guvernul rusesc a îngăduit ca averile monastirelor închinate să fie administrate direct de către împuterniciţii acestor monastiri.

Starea aceasta de lucruri dănui însă numai până la 1863, când se făcu secularizarea moşiilor monestireşti în Principate.

Atunci, prin ucazul imperial, din 15 Mai 1864, s'a hotărât ca averele monastireşti streine, să fie date în arendă de către stat, în prezenţa împuterniciţilor monastireşti, prin licitaţie publică.

După alţi 9 ani, apăru un nou ucaz cu data de 16 Martie 1873, prin care se dispunea ca, averele nemişcătoare ale aşezămintelor din România şi din orient, să treacă sub administraţia Ministerului de externe din Petrograd.

Tot atunci se ceru fiecărui aşezământ să justifice prin scrisoare şi alte acte de donaţiune dreptul lor de posesiune asupra moşiilor ce stăpâneau în Basarabia şi să arate, în mod neîndoelnic, menirea, pe care aceste fundaţii o primiră dela testatorii lor.

Şi aceasta pentru cuvântul ca veniturile să se folosească numai pentru scopurile, pentru care fuseseră destinate de către donatorii lor [1].

Dar, numai departe, chiar Turcii secularizaseră Vacufii (monastirilor turceşti).

Prin urmare şi statul Român, luă aceeaşi dispoziţiune: mai întâi pentru monastirile (chinoviile) şi schiturile neînchinate, în puterea legei dela 1835, sub cuvânt de a le administra mai bine, iar nu cum se aflau sub îngrijirea şi privigherea Mitropolitului, şi a Episcopilor ce le administra după vechile regulamente; şi al doilea statul lua aceeaşi dispoziţie, pentru celelalte monastiri pământene, zise închinate, de a se seculariza de către adunarea legislativă. întru cât averele acelor monastiri căzuse în mâinile uzurpătoare ale călugărilor greci, însuşindu-şi dreptul de proprietari absoluţi asupra lor, şi bucurându-se de enormele venituri, ce le încasau; dar fără să contribuiască cu a patra parte din acele venituri în folosul statului Român, şi nici măcar, nu s'au îngrijit de acele biserici şi monastiri precum şi de acaretele pendinte de ele, ca să nu cadă în ruină şi dărăpănare atâta vreme adică, cât aceî călugări greci, au administrat asemenea locaşuri sfinte.

Avea dreptate, dar, Costache Negri când, într'o scrisoare, pe care a adresat-o Domnitorului Cuza, se exprima:

«Trebue secularizate averele monastireşti, zice el, tot aşa, precum au fost secularizate pretutindenea în Europa, unde ele erau adevărate proprietăţi ale Bisericei, iar nu o uzurpare şi cârciumărire, ca la noi» [1].

1. A se vedea Istoria Basarabiei de I. Nestor, Cernăuţi, 1923, p. 352-354.
1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza, I. p. 330.

In felul acesta se exprimă și distinsul istoric A. D. Xenopol. «Dacă statul Român, zice el, împreună cu toate statele din Europa, credea de trebuință, pentru existența lui, de a seculariza monastirile închinate, ale căror acte de danie și drepturi de proprietate, asupra moșiilor lor, erau netăgăduite; apoi cu atât mai mult trebue să pună el în lucrare, această măsură, față de niște elemente străine, încuibate în țară, prin fraudă și uzurpare și ale căror titluri de stăpânire erau așa de șubrede»[1].

Se întreabă, acum: în puterea cărei legi s'au secularizat averele monastirești, zise închinate?

La această întrebare răspundem că: *într'o materie, care privește întrebuințarea veniturilor provenite dela legaturi și danie, având de scop faceri de bine pentru obștie, dar nu s'au adus la îndeplinire de către cei ce și-au luat asupraș asemenea îndatoriri, acea danie, zicem, numai este valabilă, ci se strică.*

«Se strică tocmeala, zice pravila, când nu se vor pune în lucrare, cele tocmite, dupre așezământ[2].

Iar art. 953 din Condica civilă Franceză, glăsuește.

«Daniile se strică pentru același cuvânt, adică pentru neîndeplinirea celor așezate prin actul de danie».

Cu aceasta, terminând subiectul, ce mi-am propus a trata, cu privire la istoricul monastirilor închinate și a secularizărei averelor lor și deci a încetărei pentru totd'auna, a conflictului ce exista, între guvernul Român și comunitățile grecești de la Locurile sfinte din orient, pe tema acestei chestiuni, ne permitem încheia aceste rânduri cu următorul dicton: *Tantumfacio, quantum possum: alii potentes meliora faciant.*

Aceasta o confirmă și marele nostru Ierarh, Veniamin Costache, Mitropolitul Moldovei, prin cuvintele:

«Cetatea noastră nu va pieri, dacă fiecare din noi, va face tot ce-i va sta prin putință, spre binele țărei și a Bisericei noastre naționale».

Sfârșit și lui Dumnezeu mărire;
Iar poporului Român pace,
Și Bisericei Unire.

---

1. Loc. cit. Domnia lui Vodă Cuza, I. p. 365.
2. Soc. cit. Pravila, partea III, cap. I. art. 12.

TABLA DE MATERII

	Pag.
Introducerea	3— 7
Istoricul monastirilor închinate în epoca grecismului dela 1633-1821	7
Fundatorii şi înzestratorii monastireşti, prevăzut-au sau nu, în actele lor testamentare, nişte anumite condiţii, spre a servi de călăuză urmaşilor în cârmuirea acelor sfinte locaşuri şi a averelor pendinte de ele?	9—11
Cum priveau călugării greci monastirile indigene închinate din Principate, sub raportul administrativ şi juridic, faţă de patroanele lor de la Locurile sfinte?	11—12
Monastirile închinate trebuia, sau nu, să vie în ajutorul şcoalelor cu o parte din veniturile de la averele (moşiile) pendinte de ele?	12—13
Erau, sau nu, datori egumenii greci de a da socoteală de veniturile încasate şi cheltuelele întrebuinţate în faţa autorităţilor statului Român?	13—14
De când datează închinarea monastirelor pământene din Principate la Locurile sfinte?	14
Rolul Domnilor sau voevozilor Români din Principate ca protectori şi ajutători din statele vecine.	14
Cine conducea la început, cârmuirea sau administrarea spirituală economică a monastirilor şi a averilor pendinte de ele? .	16—18
Egumenii greci, înlocuitorii egumenilor Români dela monastirile închinate, conformatu-s'au, sau nu cu executarea clauzelor prevăzute în actele testamentare ale cititorilor?	18
Măsurile luate de Domni cu privire la slârpirea abuzurilor ivite în epoca grecismului	18—20
Luatus-au, sau nu, cuvenitele măsuri de către Domni, cu privire de a nu se mai închina, pe viitor, schituri sau monastiri, Locurilor sfinte?	20
Năzuinţa călugărilor greci de a ocupa scaunul de Episcopi sau Mitropoliţi în ţările Române.	21

Pag.

Nu toţi Domnii Fanarioţi au fost răi precum nici toţi călugării greci, ci unii dintre ei au fost buni şi au făcut mult bine şi Bisericei chiar . . . . . 23—25

Cine era în drept de a moşteni pe Mitropolit, Episcop, sau egumen (stareţ) la moartea lor în epoca Domniei Fanarioţilor? . 25—27

Principii Gheorghe Hangheri şi Alexandru Moruz întocmesc şi întăresc hrişoave cu privire la buna cârmuire a monastirilor închinate şi a averilor lor. . . . . 27—32

Oprirea egumenilor greci de a mai trimite embatichiu la Locurile sfinte . . . . . 32—33

Istoricul monastirilor închinate din epoca reîntronărei Domnilor pământeni, în legătură cu evenimentele politice de la 1821 şi până la 1859, inclusiv. 34

Când şi cu ce împrejurare, Rusia, patroana călugărilor greci, a devenit în acelaşi timp şi protectoarea creştinilor ortodocşi supuşi imperiului otoman? 42

Istoricul monastirilor închinate din epoca Domniei lui Vodă Cuza, în legătură cu evenimentele politice dela 1859 şi până la 1865 . 61

M. Cogălniceanu prezintă Domnitorului Cuza un amănunţit proect (memoriu) referitor la chestia secularizărei averilor monastireşti închinate cum şi modalitatea rezolvirei acestei probleme, în lăuntru ţărei fără amestecul streinilor 62

Intervenţia personală a lui M. Cogălniceanu către Syrh Bulwer Lyston, ambasador al Angliei la Constantinopol, în chestia monastirilor închinate 62

Suspendarea provizoriu a Comisiunei instituită de obştească Adunare pentru regularea averelor monastireşti închinate . . 63

M. Cogălniceanu face un călduros apel către Adunarea legislativă de a-i da tot sprijinul necesar înfăptuirei secularizărei averilor monastireşti închinate. 63

Rezolvirea problemei cu privire la chestia monastirilor întâmpină cele mai mari greutăţi . . . . . 64—69

Prima călătorie a lui Vodă Cuza la Constantinopol şi scopul pentru care el a făcut această călătorie. 69

Unirea Bisericei ortodoxe din Principatele Moldova şi Muntenia, pe cale politicească 70

Intervenţia Miniştrilor Plenipotenţiari a puterilor garante în chestia aplănărei conflictului existent dintre guvernul Român şi comunităţile greceşti cu privire de a se efectua prin arbitraj conform prescripţiunilor Protocolului XIII . . . . . 74—78

Intervenţia presei locale în chestia făptuirei secularizărei averilor monastireşti închinate. 78

Inalta Poartă otomană recunoaşte dreptul celei a patra parte din veniturilor averilor monastireşti închinate, ce comunităţile greceşti dela Locurile sfinte trebuia să dee statului Român . . 79—83

Ivirea ocaziei de a se prezenta un nou proect de lege, referitor la luarea pe seama statului a averilor monastireşti închinate . 83—91

Pag.

Presa streinilor laudă măreţul act al secularizărei averilor monastireşti . . . . . 91—93

Urmarea tratativelor pe calea diplomatică cu privire la obţinerea recunoaşterei definitive a secularizărei de către Miniştri Plenipotenţiari şi comisiunea ad hoc constituită de Sultan, la Constantinopol . . . . . 93—97

Protestările Rusiei şi ale Patriarhului ecumenic către Miniştrii Plenipotenţiari, pe motivul că secularizarea averilor monastireşti închinate, nu s'a făcut în conformitate cu prescripţiunele Procolului XIII . . . . . 97—121

Numai în Principatele-Unite s'au secularizat averile monastireşti sau şi în alte părţi ale Europei? . . . . . 121—123

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

GREȘELI DE TIPAR

	In loc de	*Să se citească*
La pag. 1-2	stravofor	stavrofor
» » 3	acele	asemenea
» » 10	Locurile sfinte	Locurilor sfinte
» » 11	Canonul 81	Canonul al 8-lea
» » 12	Principatele României	Principatele Române
» » 13	să numească și de	să numească și ele
» » 14	prin semnătuile	prin semnăturile
» » 17	despre veniturile	de veniturile
» » 19	întâ împlare	întâmplare
» » 51	ziceam	zicem
» » 55	vediturile	veniturile
» » 68	se notează ca	se notează că
» » 68	interpretari	interpelări
» » 69	Nu se prevedea	Nu se prevede
» » 71	Millescu	Miclescu
» » 78	a acelei patra	acelei a patra
» » 80	îneadevăr	în adevăr
» » 81	s'a pus	s'au pus
» » 82	fiă	fie
» » 82	nume	anume
» » 83	1861	1863
» » 83	relipioase	religioase
» » 95	Ipan	Ioan
» » 96	așa ea s'a văzut	așa că ea s'a văzut
» » 96	eceastă	aceasta

VERIFICAT 2017
VERIFICAT 1987
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI
VERIFICAT 2007